

ΘΕΟΛΟΓΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΝΕ'

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1984

ΤΕΥΧΟΣ Γ'

ΕΥΒΟΪΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ

Υ Π Ο

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΘΕΜΕΛΗ

Μητροπολίτου Μεσσηνίας

Είδικόν κεφάλαιον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τῆς νήσου Εὐβοίας ἀποτελοῦν αἱ Εὐβοϊκαὶ Ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες. Αἱ προσωπικότητες αὗται εἶναι, ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ ἐξ Εὐβοίας καταγόμενοι ἅγιοι, οἱ ὅποιοι ἐδόξασαν τὸν Θεόν, τὸν «θαυμαστὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ» (Ψαλμ. 67,36), διὰ τῆς ἐναρέτου καὶ ἁγίας βιοτῆς καὶ πολιτείας αὐτῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ οἱ Εὐβοεῖς κληρικοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ἐξ ἀγάμων κυρίως προερχόμενοι, ὡς καὶ ἀπλοῖ μοναχοί, οἱ ὅποιοι εἴτε ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ἐπισκοπικῆς ἐπάλλεως, εἴτε ἀπὸ ἄλλων τῆς Ἐκκλησίας θέσεων εἰργάσθησαν ὑπὲρ αὐτῆς μετ' εὐσυνειδησίας καὶ ζήλου ἱεροῦ, καὶ ἔχουν κατ' ἀκολουθίαν θέσιν εἰς τὰς δέλτους τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τῆς νήσου.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἐξ Εὐβοίας καταγομένους ἁγίους οὗτοι εἶναι οἱ ἐξῆς τρεῖς: 1) Θεοφύλακτος ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας, ὁ Χαλκιδεὺς (1030 ἢ 1055 - 1126 περίπου), τιμώμενος ὡς ἅγιος παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις σλάβοις τῇ 31 Δεκεμβρίου, παρὰ δὲ τῇ ἀγιολογικῇ συνειδήσει τῆς ἑλληνοφώνου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας θετικῶς τοποθετούμενος. 2) Ὁσίου Γεράσιμος Σιναΐτης, ὁ Εὐβοεὺς, γεννηθεὶς κατὰ τὸ τέλος τῆς Π' ἑκατονταετηρίδος καὶ κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ μετὰ τὸ ἔτος 1347. Οὗτος ἦτο μαθητῆς τοῦ ὁσίου Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου († 1347). 3) Ὁσίου Ἰωσήφ, ὁ Εὐβοεὺς, μαθητῆς καὶ οὗτος, μετὰ τοῦ Εὐβοέως ὁσίου Γερασίμου, τοῦ ὁσίου Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου. Περὶ ἐκάστου τῶν Εὐβοέων τούτων ἁγίων ἐγένετο εἰδικὴ ἀγιολογικὴ ἐξιστῶρησις εἰς τὸ ἔργον μου Εὐβοϊκὴ Ἀγιολογία¹.

1. Χρυσόστομου Θεμέλη Μητροπολίτου Μεσσηνίας, *Εὐβοϊκὴ Ἀγιολογία* (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας) Ἀθήναι 1982, σελ. 30-33 (Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ὁ Χαλκιδεὺς), σελ. 41-44 (Ὁσίου Γεράσιμος Σιναΐτης ὁ Εὐβοεὺς), καὶ σελ. 45-46 (Ὁσίου Ἰωσήφ ὁ Εὐβοεὺς). Πρβλ. Δημητρίου Β. Γόνη, *Γεράσιμος Σιναΐτης ὁ ἐξ Εὐβοίου ἱεραπόστολος τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας*, ἐν Θεολογία, τόμος 53, Ἀθήναι 1982, σελ. 1119-1142.

Α'. ΙΕΡΑΡΧΑΙ

Βουλγαρίας Θεοφύλακτος Ἡφαιστος.

Οὗτος ἐγεννήθη «ἐν Εὐρίπῳ», ἦτοι εἰς τὴν σημερινὴν Χαλκίδα τῆς Εὐβοίας περὶ τὸ 1030 ἢ τὸ ἀργότερον ἐν ἔτει 1055, δεδομένου ὅτι τὰ χρονολογικὰ προβλήματα εἶναι τὰ δυσχερέστερα εἰς τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ. Τὸ ἐπίθετόν του ἦτο Ἡφαιστος. Οἱ ἀδελφοὶ Γεώργιος καὶ Δημήτριος Τορνῆκαι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος διετέλεσε διδάσκαλος τοῦ Ψαλτῆρος, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ὑπομνηματογράφος, «μαΐστωρ τῶν ρητόρων» καὶ μητροπολίτης Ἐφέσου († 1156/1157), ὁ δὲ Δημήτριος «λογοθέτης τοῦ δρόμου» δηλαδὴ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, τῶν ἐσωτερικῶν, ἐπὶ τῆς συγκοινωνίας καὶ τῶν ταχυδρομείων († 1201/1202), εἶχον μητέρα ἀνεψιὰν τοῦ Θεοφύλακτου, καταγομένην καὶ ταύτην ἐξ Εὐβοίας². Ἄν καὶ δὲν εἶναι γνωστὸν εἰς ποῖα ἀρχικῶς σχολεῖα ἐφοίτησεν ὁ Θεοφύλακτος, εἰκάζεται ὅτι ἐφοίτησεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐγγὺς τῆς γενετείρας αὐτοῦ Χαλκίδος, ἐσπούδασεν ὅμως εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει πανεπιστήμιον, τὸ ὁποῖον ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Βάρδα καὶ διετέλεσε μαθητὴς τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων Μιχαὴλ Ψελλοῦ (1018-1078). Ἦτο γνώστης ὅλων τῶν κλάδων τῶν ἐπιστημῶν, ἠσχολεῖτο δὲ ὡς ἀρχιεπίσκοπος μὲ τὴν θεολογίαν καὶ τὴν ἰατρικὴν. Ἐχειροτονήθη διάκονος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ ἐδόθη εἰς αὐτὸν τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα τοῦ «μαΐστορος τῶν ρητόρων», δηλαδὴ διδασκάλου καὶ ἐρμηνευτοῦ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ διδασκάλου εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ σχολεῖα τοῦ Οἴκουμενικοῦ πατριαρχείου. Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Δούκας ὁ Παραπινάκης (1071-1078) ἀνέθεσεν εἰς τὸν Θεοφύλακτον τὴν μόρφωσιν τοῦ υἱοῦ του Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐν ἔτει 1091, ὁ Θεοφύλακτος ἐχειροτονήθη ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας μὲ ἐδραν τὴν Ἀχρίδα, ἐντεῦθεν δὲ καλεῖται καὶ Θεοφύλακτος Ἀχρίδος. Ὁ ἱερός Θεοφύλακτος ἐστάλη εἰς τὴν

2. Ἑλληνικά, τόμος 25 (1972), Θεσσαλονίκη, σελ. 237-240, ἐν τῇ βιβλιοκρισίᾳ τοῦ βιβλίου Jean Darrouzès, Georges et Démétrios Tornikès, *Lettres et Discours, Introduction, texte, analyses, traduction et notes*, Paris 1970, σσ. 382. (Le monde Byzantin, publié sous la direction de Paul Lemerle, Editions du Centre National de la Recherche Scientifique). — Μιχαὴλ Ἀκομινάτου τοῦ Χωνιάτου, *Τὰ Σωζόμενα*, ὑπὸ Σπυρ. Λάμπρου, τόμος Β', Ἀθῆναι 1880, σελ. 65, 79, 84, 93, 96, 409-429.

Βουλγαρίαν ὡς ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς ἕνεκα τῶν πολλῶν ἱκανοτήτων αὐτοῦ. Εἰς ἐπιστολάς του γράφει, ὅτι εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἠσθάνετο ὡς ἐξόριστος. Ἡ ἐντύπωσις του αὐτῆ προῆλθεν ἐκ τῆς διαφορᾶς μεταξύ τῆς ἀρίστης μορφωτικῆς καταστάσεως ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῆς ἀντιστοίχου καταστάσεως εἰς τὴν βυζαντινὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας καὶ μάλιστα ἐν σχέσει πρὸς τοὺς κατοίκους αὐτῆς, τοὺς ὁποίους χαρακτηρίζει ὡς «ἀνομώτατον καὶ ἀμότατον ἔθνος». Ἄν καὶ ἐπεθύμει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δὲν τὸ ἐπέτυχε. Πιστεύεται ὅτι κατὰ τὸ γῆρας αὐτοῦ ὁ Θεοφύλακτος ἀπεσύρθη ἐκ τῆς Ἀχρίδος καὶ ἔζησεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὅπου ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ, ἴσως ἐν ἔτει 1126, καθόσον ὅπως τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ δὲν εἶναι ἀπολύτως ἐξηκριβωμένον, οὕτω πως ἀνεξακριβωτον εἶναι καὶ τὸ ἔτος τῆς τελευτῆς του³.

Ὁ Θεοφύλακτος, «σοφώτατος» ἀνὴρ, οὕτινος «βίος λόγιοι», ὑπῆρξε συγγραφεὺς ἀξιολόγων ἔργων, διεκρίθη δὲ κυρίως ὡς ἐρμηνευτὴς πλείστων βιβλίων τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐρμηνείας τῶν ἁγίων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Ἡρμήνευσεν ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τοὺς μικροὺς προφήτας Ὡσηέ, Ἀββακούμ, Ἰωνᾶν, Ναοὺμ καὶ Μιχαῖαν, ἐκ δὲ τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, καὶ τὰς δεκατέσσαρας ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ τὰς Καθολικὰς Ἐπιστολάς τῶν Ἀποστόλων Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου καὶ Ἰούδα. Ἐγράψε λόγους πανηγυρικοὺς εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ Σταυροῦ ἐν τῇ μεσονηστήμῳ, εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου «ὅτε προσηνέχθη ἐν τῷ ναῷ παρὰ τῶν γεννητῶρων αὐτῆς», εἰς τὸ ΙΑ' ἑθρινὸν Εὐαγγέλιον. Ἐπίσης συνέγραψε τὸ «Μαρτύριον τῶν ἁγίων ἐνδόξων ΙΕ' ἱερομαρτύρων τῶν ἐν Τιβεριουπόλει τῇ Βουλγαρικῶς ἐπονομαζομένη Στρουμνίτζῃ μαρτυρησάντων, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ δυσσεβοῦς Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου», ὡς καὶ τὸν Βίον καὶ πολιτείαν τοῦ ἁγίου Κλήμεντος ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας († 916). Ὡσαύτως

3. Δημητρίου Μπαλάνου, *Οἱ Βυζαντινοὶ Ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ἀπὸ τοῦ 800 μέχρι τοῦ 1453*, Ἀθῆναι 1951, σελ. 87-90. — Δ. Ξαναλάτου, *Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας καὶ ἡ δράσις αὐτοῦ ἐν Ἀχρίδι*, ἐν *Θεολογία*, τόμος ΙΣΤ', Ἀθῆναι 1938, σελ. 228-240. — Κρόλου Ντίλ, *Βυζαντινὲς μορφές* (μετάφρασις Στέλλας Βουρδουμπᾶ), τόμος Β', Ἀθῆναι 1969, σελ. 510. — R. Janin, *Θεοφύλακτος ὁ Ἡφαιστος Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας*, ἐν *Θρησκευτικῇ καὶ Ἱθικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια*, τόμος 6, Ἀθῆναι 1965, σελ. 417-419. — Radoslav Katicić, *Βιογραφικὰ περὶ Θεοφύλακτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος*. — *Αἱ πρὸς Πακουριανούς ἐπιστολαὶ τοῦ Θεοφύλακτου Ἀχρίδος*, ἐν *Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν*, ἔτος Α', Ἀθῆναι 1960-1961, σελ. 364-397. — Χρυσοστόμου Α. Παπαδοπούλου *Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, Ἡ Ἐκκλησία Βουλγαρίας (865-1938)*, Ἀθῆναι 1957, σελ. 40-41.

ἔγραψε πραγματεῖαν κατὰ τῶν Λατίνων «Προσλαλιά τινι τῶν αὐτοῦ ὁμιλητῶν, περὶ ὧν ἐγκαλοῦνται Λατῖνοι», εἰς τὴν ὁποῖαν ἐλέγχει τὰς λατινικὰς καινοτομίας, καὶ χαρακτηρίζει τὴν προσθήκην τοῦ Filioque εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ὡς «μέγιστον σφάλμα». Ἔργον αὐτοῦ εἶναι καὶ ἡ «Παιδεία Βασιλικὴ πρὸς τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον», καὶ ὁ Λόγος εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν (1081-1118), καὶ ἱαμβικὰ ποιήματα. Τέλος σώζονται ἀρκετὰ ἀξιόλογοι Ἐπιστολαὶ αὐτοῦ «πλήρεις χάριτος, ἀττικῆς μούσης καὶ ἀξίαι ἀναγνώσεως». Ἐλάχιστα ἔργα αὐτοῦ εἶναι εἰσέτι ἀδημοσιεύτα. Τὰ ἔργα τοῦ ἱεροῦ Θεοφυλάκτου εὐρίσκονται εἰς τοὺς τόμους 123-126 τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας τοῦ Migne⁴ καὶ εἰς αὐτοτελεῖς ἄλλας ἐκδόσεις.

Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος-Βουλγαρίας ἀναγράφεται εἰς τὸ σλαβικὸν Ἀγιολόγιον καὶ ἡ μνήμη του παρὰ τοῖς Ὁρθοδόξοις σλάβοις τιμᾶται τῇ 31 Δεκεμβρίου⁵. Ὅμως καὶ ἡ ἑλληνόφωνος Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, εἰς τὸ βάθος τῆς ἀγιολογικῆς αὐτῆς συνειδήσεως, δὲν ἔχει ἀρνηθῆ θέσιν ἐν τῷ Ἀγιολογίῳ αὐτῆς εἰς τὸν Θεοφύλακτον Βουλγαρίας, δεδομένου ὅτι τοιχογραφία αὐτοῦ εὐρίσκεται εἰς τὸν ναὸν τῆς ἐν Σαλαμίνι μονῆς τῆς Φανερωμένης, ζωγραφισθεῖσα ἐν ἔτει 1735 ὑπὸ τοῦ ἀγιογράφου Γεωργίου Μάρκου τοῦ Ἀργεῖου⁶. Ἐπίσης εἰς χειρόγραφα ἔργων τοῦ Θεοφυλάκτου καὶ εἰς ἔντυπα ἔργα αὐτοῦ οὗτος ἀναγράφεται ὡς «ἅγιος». Οὕτω, εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 126 χειρόγραφον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης ἀναγράφεται: «Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς

4. Πρβλ. Δωροθέου Σχολαρίου πρώην Μητροπολίτου Λαρίσης, τοῦ Θεσσαλοῦ, *Κλείς Πατρολογίας καὶ Βυζαντινῶν συγγραφέων*, Ἀθήναι 1879, σελ. 501-504.

5. Ἀρχιμ. Ἰουστίνου Πόποβιτς, τέως καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, *Οἱ βίοι τῶν ἁγίων* (Δεκέμβριος), Βελιγράδιον 1977, σελ. 869 (σερβιστί). Παράβαλε σχετικῶς μὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας καὶ τὸ ὅτι ὁ ἐν Ἄρτη γεννηθεὶς καὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας Τριβωλῶν τῆς Πελοποννήσου καταγόμενος Μάξιμος ὁ Γραικός, ὁ φωτιστὴς τῶν Ρώσων, κοιμηθεὶς ἐν Κυρίῳ εἰς τὴν Λαύραν τοῦ ἁγίου Σεργίου τῇ 21 Ἰανουαρίου 1556, ἀνεκηρύχθη μετὰ μίαν ἑκατονταετίαν ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἅγιος ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ μνήμη αὐτοῦ ἐορτάζεται τῇ 21 Ἰανουαρίου. (Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, *Μάξιμος ὁ Γραικός, ὁ πρῶτος φωτιστὴς τῶν Ρώσων*, Ἀθήναι 1950. — Βλ. I. Φειδᾶ, *Μάξιμος ὁ Γραικός ἢ ὁ Ἕλληρ*, ἐν Ὁρησκειτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 8, Ἀθήναι 1966, στήλ. 627-632. Εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Μηναῖον τοῦ Ἰανουαρίου, τῇ ΚΑ', δὲν ἀναγράφεται μνήμη τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ φωτιστοῦ τῶν Ρώσων. — Πρβλ. Ἀναστ. Κ. Ὁρλάνδου, *Ἡ προσωπογραφία Μιχαήλ τοῦ Χωνιάτου*, ἐν Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἔτος ΚΑ', Ἀθήναι 1951, σελ. 210-214).

6. Ὁρησκειτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 6, Ἀθήναι 1965, στήλ. 418, ἐθα ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας.

ἡμῶν Θεοφυλάκτου, ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, Παιδεία Βασιλική πρὸς Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον»⁷. Εἰς βιβλίον ἐκδοθὲν ἐν Ἀθήναις ἐν ἔτει 1850, καὶ ἐπιγραφόμενον «Οὐρανοῦ κρίσις...», καταχωρίζεται (καὶ ὁ θεοφειγῆς βίος τοῦ ἱεροῦ Κλήμεντος τοῦ Βουλγαροκέρυκος καὶ ὁμολογητοῦ... συντεθεὶς ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ ἐν ἀγίοις Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας...)⁸. Ἦδη δὲ καὶ ὁ ὄσιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ὀνομάζει τὸν Θεοφύλακτον «μακάριον» καὶ «ἱερόν»⁹, χρησιμοποιοῖ δηλαδὴ χαρακτηρισμοὺς καὶ ἐπίθετα ἀποδιδόμενα εἰς τοὺς ἀγίους.

Παλαιῶν Πατρῶν Εὐθύμιος Τορνίκης.

Ὡς ἀνεγράφη εἰς τὰ περὶ τοῦ Χαλκιδέως ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Θεοφυλάκτου Ἡφαίστου, οἱ ἀδελφοὶ Γεώργιος καὶ Δημήτριος Τορνίκαι ἦσαν τέκνα τῆς ἀνεψιᾶς αὐτοῦ, καταγομένης καὶ ταύτης ἐξ Εὐβοίας.

Ἐξάδελφος τῶν ὡς ἄνω ἀδελφῶν Γεωργίου καὶ Δημητρίου Τορνικῶν ἦτο καὶ ὁ Εὐθύμιος Τορνίκης, καταγόμενος ἐκ Χαλκίδος καὶ διατελέσας, ὡς καὶ ὁ Βουλγαρίας Θεοφύλακτος, διάκονος εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐξ οὗ καὶ «Ἀγιοσοφίτης» καλεῖται ὑπὸ τοῦ φίλου του διαπρεποῦς μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Ἀκομινάτου (1182-1220)¹⁰. Τὸ ὅτι ὁ Εὐθύμιος Τορνίκης ἦτο Χαλκιδεὺς συμπεραίνεται σαφῶς ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἀκομινάτου, ἀπευθυνομένης «Τῷ Τορνίκη κῦρ Εὐθυμίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς Ἀγιοσοφίταις, ἡγουν τῷ Πιστοφίλῳ κῦρ Νικολάῳ καὶ τῷ Βεριβόῃ κῦρ Μανουήλ», οἱ ὅποιοι ἦσαν στενοὶ καὶ ἀγαπητοὶ φίλοι αὐτοῦ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐστάλη εἰς τὴν Χαλκίδα, εἰς τὴν ὁποίαν διέμενεν ὁ Εὐθύμιος Τορνίκης καὶ οἱ «περὶ τὸν λογιώτατον κῦρ Εὐθύμιον Τορνίκην λογιώτατον διάκονον» ἦτοι οἱ προαναφερθέντες Νικόλαος Πιστόφιλος καὶ Μανουὴλ Βεριβόης, ἀμφοτέροι Ἀγιοσοφῖται διάκονοι. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν του ταύτην ὁ Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Ἀκομινάτος γράφει, διὰ τὸν Εὐθύμιον Τορνίκην, καὶ διὰ τοὺς Νικόλαον Πιστόφιλον καὶ Μανουὴλ Βεριβόην, «ἐκ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ἀλούσης κατ' ἄκρας ἀπαναστάντες, οὐκ ἐπ' ἄλλοδαπὴν ἄλλος ἄλλην σποράδες πεπλάνησθε, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἐνεγκαμένην (Χαλκίδα) κατιόντες ἀνεκάμψατε καὶ ὡς εἰς ἐν σμῆνος κατὰ Χριστὸν συνεστραμμένοι τὴν τοῦ τυραννικοῦ καιροῦ χαλεπότητα συνδιεφέρετε ἀλλήλοις καὶ διάγετε εὐθυμότερον καὶ ζυμπονεῖτε κοινῶς

7. Ὁρθοδοξία, ΛΓ' (1958), σελ. 56-57, σημ. 25.

8. Ὁ Ἑραριστής, Ἀθήναι 1965, σελ. 18-19.

9. Νικόδημου Ἀγιορείτου, Ἐμνηεῖα εἰς τὰς ἐπτὰ Καθολικὰς ἐπιστολὰς τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου καὶ Ἰούδα ..., Ἐνετίσι 1806, σελ. ιε'.

10. Μιχαὴλ Ἀκομινάτου τοῦ Χωνιάτου, Τὰ σωζόμενα, ὑπὸ Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου, τόμος Β', Ἀθήναι 1880, σελ. 221.

ἐαυτοῖς μελιχρὰν βιοτήν»¹¹. Ἡ ἐπιστροφή τῶν Ἀγιοσοφίτῶν τούτων ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν Χαλκίδα, τὴν «ἐνεγκαμένην» αὐτοὺς πόλιν, ἐγένετο ἐξ αἰτίας τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐν ἔτει 1204. Τὸ ὅτι, ἐξ ἄλλου, ὁ Εὐθύμιος Τορνίκη ἦτο ἐξάδελφος τοῦ Γεωργίου Τορνίκη, γενομένου μητροπολίτου Ἐφέσου († 1156/1157) καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Δημητρίου Τορνίκη († 1201/1202), ἐξάγεται ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Γεωργίου Τορνίκη πρὸς τὸν Ἀκομινᾶτον, εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται λόγος περὶ τῆς προαγωγῆς τοῦ Εὐθυμίου Τορνίκη εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον τῶν Παλαιῶν Πατρῶν. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὁ Γεώργιος Τορνίκη ἐκφράζεται, ἐπὶ λέξει, «περὶ τοῦ ἐξαδέλφου μου κυροῦ Εὐθυμίου»¹². Πρὸς τὸν Εὐθύμιον Τορνίκη δ' Ἀκομινᾶτος ἀπέστειλε 13 ἐπιστολάς, ἐκ τῶν ὁποίων μαρτυρεῖται, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ στενὴ φιλία μετὰ τῆς ὁποίας συνεδέθη, ὁ Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτος, ὅτε ἦτο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μετὰ τοῦ Εὐθυμίου Τορνίκη, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐκτίμησις τοῦ Μιχαὴλ πρὸς τὸν ἀξιόλογον Χαλκιδεά τοῦτον κληρικόν. Τοῦ «λογιωτάτου» Εὐθυμίου Τορνίκη σώζεται Λόγος εἰς τὴν ὁσίαν Μαρίαν τὴν Αἴγυπτίαν. Ἐπιστολαὶ ὅμως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀθηναίων Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτον δὲν περιεσώθησαν¹³.

Εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Ἀκομινᾶτου ἀπευθυνομένην «Τῷ μεσάζοντι αὐτοῦ τῷ Τορνίκη κύρ Δημητρίῳ» ὑπάρχει ἡ φράσις «τοῦ δ' αὖ ἀρχιποίμενος τῶν Παλαιῶν Πατρῶν καὶ ἄλλου ὑπερφέροντος κόσμου τῆς ἱερᾶς συνόδου οὐκ οἶδ' ὅπως καὶ αὐτοῦ γενομένου ἐκ μέσου...»¹⁴. Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης ὁ ἱστορικὸς-μεσαιωνοδίφης Σπυρίδων Π. Λάμπρος (1851 - 1919) εἰκάζει ὅτι ὁ Ἀγιοσοφίτης Εὐθύμιος Τορνίκη διετέλεσε μητροπολίτης Π α λ α ι ῶ ν Π α τ ρ ῶ ν, δεδομένου ὅτι ἄλλος Τορνίκη μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν δὲν εἶναι γνωστός. Ἡ εἰκασία αὕτη, ἡ μᾶλλον βεβαιότης, ἐπιμαρτυρεῖται καὶ ἐκ τῶν ἀναγραφομένων εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Γεωργίου Τορνίκη, διατελέσαντος, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐξιστορηθέντα, μητροπολίτου Ἐφέσου καὶ ὄντος ἐξαδέλφου τοῦ Εὐθυμίου Τορνίκη, πρὸς τὸν Ἀκομινᾶτον, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιστολὴν ἀναφέρονται καὶ τὰ ἐξῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν μητροπολιτικὴν ἀνάδειξιν τοῦ Εὐθυμίου Τορνίκη: «Ὁ κατέχειν παρ' ἐμαυτῷ ἔγραψάς μοι περὶ τοῦ ἐξαδέλφου μου

11. Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτου, *Τὰ σωζόμενα*, ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου, τόμος Β', Ἀθήναι 1880, σελ. 226.

12. Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτου, *Τὰ σωζόμενα*, ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου, τόμος Β', Ἀθήναι 1880, σελ. 414.

13. Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτου, *Τὰ σωζόμενα*, ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου, τόμος Β', Ἀθήναι 1880, σελ. κε'-κζ', ἐνθα ἡ κατὰ σελίδας ἐν τῷ Β' τούτῳ τόμῳ «*Τῶν σωζομένων*» τοῦ Ἀθηναίων Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτου ἀναγραφῆ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν Εὐθύμιον Τορνίκη καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δύο Χαλκιδεῖς Ἀγιοσοφίτας.

14. Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτου, *Τὰ σωζόμενα*, ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου, τόμος Β', Ἀθήναι 1880, σελ. 356 καὶ σελ. 655.

κυροῦ Εὐθύμιου ἔκπυστον ἤδη γέγονεν ὡς τελεσθέν, καὶ διὰ τοῦτο ὠκνουν δηλῶσαι σοὶ τὰ δοκοῦντά μοι. Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω γράφω. Ἐμοὶ θελητὸν ἦν προσκαρτερῆσαι τὸν κυρὸν Εὐθύμιον τῇ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὴν προκοπὴν αὐτοῦ οὐ διὰ μακροῦ γενήσεσθαι, ἴσθι, ἐκαραδόκουν. Τῇ τε γὰρ ἀγιωσύνῃ σου ἠγαπημένος ἐστί, μεγάλην ἰσχὺν ἐχούσῃ συνεργίας καὶ ἀντιλήψεως, καὶ ἡμεῖς, εἴ ποτε δοθείη παρὰ Θεοῦ τις ἰσχὺς καὶ ἡμῖν, τίνος ἑτέρου ἀντιποιήσασθαι μᾶλλον ἔχομεν ἢ πάντως αὐτοῦ τὸ πλεόν, ἵνα μὴ λέγω τὸ πᾶν, ἵν' εἴη τοῦ ἡμετέρου γένους ζώπυρον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ αὐτὰ καὶ αὐτὸς δράσειε μεθ' ἡμᾶς, εἴ πού τις ἐξανασταίῃ ἡμέτερος; Εἰ δ', ἴσθι, καὶ περικοπήσαν αὐτῷ τὰ ἡμέτερα, ἀλλ' ἦν ἂν Θεὸς αὐτῷ, μετὰ τῆς αὐτοῦ καὶ σπουδῆς καὶ ἐνεργείας καὶ καταστάσεως τὰ ἀγαθὰ προνοοῦμενος. Ταῦτα τὰ ἐμὰ ἐπὶ τῷ κυρῷ Εὐθυμίῳ»¹⁵.

Περαιτέρω, εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Ἀκομινάτου πρὸς τὸν «Ναυπάκτου κϋρ Ἰωάννην» τὸν Ἀπόκαυκον (1200-1232), ὁ Εὐθύμιος Τορνίκης, εὐρισκόμενος παρὰ τῷ Ἰωάννῃ τούτῳ, χαρακτηρίζεται ὡς «λογιώτατος δεσπότης καὶ ἀδελφός» ὑπὸ τοῦ Ἀκομινάτου¹⁶. Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Εὐθύμιος Τορνίκης διεποίμανε τὴν Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τῶν Πατρῶν ἀπὸ τοῦ 1180 μέχρι τοῦ 1209. Φαίνεται δέ, ὅτι ἐξεδιώχθη ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Γ' (1198-1216) κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς κατακτῆσεως τῶν Πατρῶν ὑπὸ τῶν Φράγκων (1205). Ἄγνωστον εἶναι ποῦ κατέφυγεν ὁ ἐκδιωχθεὶς ἱεράρχης¹⁷.

Ἐπισημῶν Νικόλαος Προθυμὸς.

Ὁ Ἕλληνας, ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἐπίθετον, Νικόλαος Προθυμὸς (= Πρόθυμος) κατήγετο ἐξ Εὐβοίας καὶ ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος λατῖνος ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1456 γενομένην ἄλωσιν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ λατῖνος οὗτος ἀρχιεπίσκοπος παρελήφθη ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν Φράγκου Ἀτζαϊώλη (1455-1456) καὶ μετ' αὐτοῦ κατέφυγεν εἰς τὴν Εὐβοίαν. Τὰ ἐν Εὐβοίᾳ κτήματα τοῦ λατίνου πατρι-

15. Μιχαήλ Ἀκομινάτου, *Τὰ σωζόμενα*, ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου, τόμος Β', Ἀθῆναι 1880, σελ. 414, σελ. 655 (356, 21) καὶ σελ. 660 (414, 7).

16. Μιχαήλ Ἀκομινάτου, *Τὰ σωζόμενα*, ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου, τόμος Β', Ἀθῆναι 1880, σελ. 281.

17. Γεωργίου Χατζηκόστα, *Ἡ Χαλκὶς κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα (Βάσει τῆς μαρτυρίας Μιχαὴλ Ἀκομινάτου)*, ἐν Ἀρχιεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν, τόμος ΣΤ', Ἀθῆναι 1959, σελ. 189-191. — Βασιλείου Ἀτέση Μητροπολίτου πρώην Λήμνου, *Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον*, Ἀθῆναι 1975, σελ. 221. — Στεφάνου Ν. Θωμοπούλου, *Ἱστορία τῆς πόλεως Πατρῶν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι 1821*, Πάτραι 1950, σελ. 290-291 καὶ σελ. 303. — Κώστα Ν. Τριανταφύλλου, *Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῶν Πατρῶν*, Πάτραι 1980, σελ. 143.

άρχου Κωνσταντινουπόλεως — ὅστις ἐπὶ Φραγκοκρατίας παρέμεινεν ἐν Χαλκίδι— παρεχωρήθησαν εἰς τὸν αὐτοεξορισθέντα λατῖνον τοῦτον ἀρχιεπίσκοπον τῶν Ἀθηνῶν. Κατὰ τὸ ἔτος 1461 μετετέθη, πρὸς παραμυθίαν τῆς ἀπωλείας τῆς ἔδρας τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὴν λατινικὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ν α υ π ά κ τ ο υ. Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1470 ἄλωσιν τῆς Χαλκίδος ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ, ἀπὸ Ἀθηνῶν, Ναυπάκτου Νικόλαος Προθυμὸς ἔγραψεν εἰς τὸν πάπαν θρηνητικὴν ἐπιστολὴν, ὅτι ἦτο ἠναγκασμένος ἢ νὰ ἐπαιτῆ διὰ τὴν ζήσιν ἢ νὰ λιμοκτονήσῃ. Τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ ἱεράρχης τῆς Ναυπάκτου εἶχε καὶ μετὰ τὴν μετάθεσιν αὐτοῦ εἰς Ναύπακτον ἀπολαβὰς ἐκ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ λατινικῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, τὰ ὁποῖα τελικῶς ἀπωλέσθησαν διὰ τῆς κατακτήσεως τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ὁ Νικόλαος Προθυμὸς ἐτελεύτησε τὸν βίον αὐτοῦ ἐν ἔτει 1483 ὡς ἀρχιεπίσκοπος Ναυπάκτου¹⁸.

Σημείωσις: Πιθανολογεῖται, ἂν δὲν βεβαιοῦται, ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ-μεσαιωνοδίδου Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου ὅτι ἐξ Εὐβοίας (Εὐρίπου) κατήγετο ὁ Ἀθηνῶν Θεοφάνης, ἀμιάσας κατὰ τὰ μέσα τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος. Σχολιάζων ὁ ἱστορικὸς οὗτος δημοσιευομένην ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὸν Νέον Ἑλληνομνήμονα, ἀνέκδοτον ἐπιστολὴν τοῦ Νικαίας καὶ ἔπειτα καρδινάλιου Βησσαρίωνος (1400-1472), θεωρεῖ πιθανώτατα διάδοχον τοῦ λατινόφρονος Ἀθηνῶν Φαντίνου τὸν ὁρθόδοξον καὶ ἀνθενωτικὸν Θεοφάνην, διὰ τὸν ὁποῖον παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς: «Δὲν θὰ ἦτο ἀπίθανον νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι οὗτος εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς Θεοφάνης, εἰς ὃν ἐν Χαλκίδι (εἰς Εὐριπον) διαμένοντα ἐπέστειλεν ὁ Ἐφέσου Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς ἐπιστολὴν κακίζουσαν λατινόφρονα μητροπολίτην Ἀθηνῶν, ὃν δὲν κατονομάζει καὶ ὅστις πιθανῶς ἦτο αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Φαντίνος. Ἐπειδὴ δὲ τὸν ἐν Εὐρίτῳ ἐκεῖνον ἱερομόναχον Θεοφάνην βλέπομεν δυνάμενον ἐν Χαλκίδος νὰ ἐπιδράσῃ παρὰ τοῖς ἱερεῦσι τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς προμνημονευθείσης ἐπιστολῆς Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, δὲν εἶναι ἀπίθανον αὐτὸς ἐκεῖνος νὰ ἀνερρήθῃ μετὰ τὸν Φαντίνον μητροπολίτης Ἀθηνῶν. Εἰς δὲ τὴν ἀποδοχὴν τοιαύτης γνώμης συμβάλλει καὶ τι ἐν τινι ἱεροσολυμιτικῷ κώδικι σημείωμα, ἐν ᾧ ἀναφέρεται ἀνόνομος ἄλλος μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς Εὐρήπου περὶ τὸ 1469-1470». Ὁ Ἑκκλησιαστικὸς ἐξ ἄλλου ἱστορικὸς Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος (1868-1938), εἰς τὸ ἔργον του *Ἡ Ἐκκλησία Ἀθηνῶν*, γράφει: «Ἐν ἔτει 1464 ἀναφέρεται μητροπολίτης Ἀθηνῶν «ἐκ νήσου Εὐρίπου», ἔτι δὲ καὶ Ἐπίτροπος αὐτοῦ, ὄνοματι Γεώργιος πρεσβύτερος κάτοικος τῆς ἁγίας Τριάδος»¹⁹. Πιθανὸν ὅ ἐν ἔτει 1464 μητροπο-

18. Οὐδέλλια Μίλλερ, *Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι* (μετάφρασις Σ. Π. Λάμπρου), τόμος Β', Ἀθῆναι 1909-1910, σελ. 155, σελ. 186 καὶ σελ. 215. — Χρυσόστομου Παπαδόπουλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, *Ἡ Ἐκκλησία Ἀθηνῶν*, Ἀθῆναι 1928, σελ. 46.

19. Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου, *Νέος Ἑλληνομνήμων*, τόμος ΣΤ', Ἀθῆναι 1909, σελ. 393-397. — Δ. Σ. Μπαλάνου, *Οἱ Βυζαντινοὶ Ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ἀπὸ τοῦ 800 μέχρι τοῦ 1453*, Ἀθῆναι 1951, σελ. 180. — Χρυσόστομου Παπαδόπουλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, *Ἡ Ἐκκλησία Ἀθηνῶν*, Ἀθῆναι 1928, σελ. 45 καὶ ἑξῆς καὶ δὴ σελ. 49. — Κ. Γ. Μαμάωνη, *Μᾶρκος ὁ Εὐγενικὸς*, Ἀθῆναι 1954, σελ. 50-51 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας). — Πασαμουθίας καὶ Φιλιατῶν Ἀθηνῶν γράφα, *Ἡ Μητρόπολις Μονεμβασίας*, Ἀθῆναι 1930, σελ. 19 (ἀνάτυπον

λίτης Ἀθηνῶν νὰ ταυτίζεται πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Σπυρίδωνος Λάμπρου ἀναφερόμενον Θεοφάνην.

Πρὸς τὸν Θεοφάνην ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν ὁ περικλητὴς μητροπολίτης Ἐφέσου Μάρκος ὁ Εὐγενικός (1392/1393-1444) εἰς τὴν ὁποίαν φαίνεται ἡ βαθεῖα ἀγάπη καὶ ἐκτίμησις αὐτοῦ πρὸς τὸν τότε «ιερομόναχον καὶ πνευματικὸν Θεοφάνην», τὸν ὁποῖον εἶχε γενναῖον σύμμαχον κατὰ τῶν ψευδενωτικῶν ἀποφάσεων τῆς συνόδου Φερράρας-Φλωρεντίας (1438-1439). Ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη τῇ 16 Ἰουλίου τοῦ 1441, ἀρχίζει δὲ διὰ τῶν ἐξῆς: «Τῷ ὁσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς καὶ ἐμοὶ ἐν Χριστῷ ποθεινοτάτῳ καὶ σεβασμιωτάτῳ δεσπότῃ καὶ ἀδελφῷ κυρῷ Θεοφάνει εἰς Εὐρίπον. Ὅσιώτατε ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς καὶ ἐμοὶ ἐν Χριστῷ ποθεινότατε καὶ αἰδεσιμώτατε δέσποτα καὶ ἀδελφέ, δέομαι τοῦ Θεοῦ ὑγιαίνειν τὴν ἀγιοσύνην σου καὶ σωματικῶς ἤς ἀγίας εὐχαῖς ἐλέει Θεοῦ καὶ αὐτὸς ὑγιαίνω μετρίως τῷ σώματι». Ἐκθέτει ἐν συνεχείᾳ ὅτι τοὺς λατινόφρονας καὶ ψευδενωτικούς κληρικούς οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ τοὺς ἀποστρέφονται «καὶ ἐλαύνουσι πανταχόθεν αὐτοὺς ὡς καθάρματα, μὴτε συλλειτουργεῖν αὐτοῖς ἀνεχόμενοι, μὴτε μνημονεῖν ὅλως αὐτῶν ὡς Χριστιανῶν». Καὶ συνεχίζει: «Μανθάνω δέ, ὅτι ἐχειροτονήθη παρὰ τῶν λατινοφρόνων μητροπολίτης Ἀθηνῶν κοπελύδριόν τι τοῦ Μονεμβασίας, ὅπερ αὐτόθι διάγον συλλειτουργεῖ τοῖς Λατίνοις ἀδιακρίτως καὶ χειροτονεῖ παρανόμως ὄσους ἀν εὐρῆ καὶ οἴους. Ἀξιῶ οὖν τὴν ἀγιοσύνην σου, ἵνα τὸν ὑπὲρ Θεοῦ ζῆλον ἀναλαβὼν, ὡς ἀνθρωπος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀληθείας φίλος καὶ τοῦ ἀγίου Ἰσιδώρου γνήσιος μαθητῆς παραινήσης τοῖς τοῦ Θεοῦ ἱερεῦσιν, ἐκφεύγειν ἅπασι τρόποις τὴν κοινωνίαν αὐτοῦ καὶ μὴτε συλλειτουργεῖν αὐτῷ μὴτε μνημονεῖν ὅλως αὐτοῦ, μὴτε ἀρχιερέα τυττον, ἀλλὰ λύκον καὶ μισθῶτὸν ἡγεῖσθαι; μὴτε λειτουργεῖν ὅλως ἐν ταῖς λατινικαῖς ἐκκλησίαις, ἵνα μὴ ἔλθῃ καὶ ἐφ' ὑμᾶς ἡ ἐπελθοῦσα ὄργη τοῦ Θεοῦ τῇ Κωνσταντινουπόλει διὰ τὰς ἐκεῖ γινομένας παρανομίας. Γίνωσκε δὲ ὅτι ἡ ψευδοένωσις ὅσον οὕτω τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι καὶ δυνάμει διαλυθήσεται καὶ τὸ δόγμα τῶν Λατίνων ἀντὶ τοῦ βεβαιωθῆναι διὰ τῆς ψευδοῦς συνόδου, ὅπερ αἰεὶ ἐσπούδαζον, ἔτι μᾶλλον ἀνετράπη καὶ ἠλέγχθη καὶ ὡς βλάσφημον καὶ δυσσεβὲς πανταχοῦ στηλιτεύεται, καὶ οἱ τοῦτο κυρώσαντες οὐδὲ διαῖραι στόμα τολμῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁ γοῦν καλόγηρος αὐτοῦ τοῦ ὑμετέρου μισθωτοῦ, καὶ οὐχὶ ποιμένος, ὁ ἄνωος Μονεμβασίας λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως τὸ τοῦ Προδρόμου ἡγουμενεῖον οὔτε μνημονεῖται παρὰ τῶν καλογῆρων αὐτοῦ οὔτε θυμιᾶται ὅλως ὡς Χριστιανός· ἀλλ' ἔχουσιν αὐτὸν εἰς τὰ πράγματα μόνον ὡσπερ τινὰ κόνσουλόν· καὶ ὁ βασιλεὺς ταῦτα μανθάνων οὐδένα λόγον ποιεῖται, ἀλλὰ καὶ μετανοεῖν ὁμολογεῖ φανερῶς ἐπὶ τῷ γεγονότι καὶ ἐπὶ τοὺς καταθεμένους καὶ ὑπογράφαντας μετατίθεισι τὴν αἰτίαν. Φεύγετε οὖν καὶ ὑμεῖς, ἀδελφοί, τὴν πρὸς τοὺς ἀκοινωνήτους κοινωνίαν καὶ τὸ μνημόσυνον τῶν ἀμνημονεύτων. Ἴδε ἐγὼ Μάρκος ὁ ἁμαρτωλὸς λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ μνημονεύων τοῦ πάππα ὡς ὀρθοδόξου ἀρχιερέως ἑνοχός ἐστι πάντα τῶν Λατίνων ἐκκληρῶσαι μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς κορυφῆς τῶν γενεῶν, καὶ ὁ λατινοφρόνων μετὰ τῶν Λατίνων κριθήσεται καὶ ὡς παραβάτης τῆς πίστεως λογισθήσεται. Αἱ ἀγίαί σου εὐχαὶ εἴησαν μεθ' ἡμῶν²⁰. Σημειωτέον, ὅτι ὁ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ἄνευ ὀνόματος ἀναφερόμενος ὡς νεοχειροτόνητος ὑπὸ τῶν «λατινοφρόνων» μητροπολίτης Ἀθηνῶν, τὸν ὁποῖον ὁ Ἐφέσου Μάρ-

ἐκ τῆς Θεολογίας). — Νικολάου Π. Βασιλειάδου, *Μάρκος ὁ Εὐγενικός καὶ ἡ ἑνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν*, (Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ»), Ἀθῆναι, Ἰανουάριος 1972, σελ. 78, σελ. 121, σελ. 126, σελ. 127 καὶ σελ. 161.

20. Migne, *Ἑλληνικὴ Πατρολογία*, τόμος 160, στ. 1096-1100. — Σπ. Π. Λάμπρου, *Παλαιολόγεια καὶ Πελοποννησιακά*, τόμος Α', Ἀθῆναι 1912-1923, σελ. 21-23. Κ. Γ. Μαμῶνη, *Μάρκος ὁ Εὐγενικός*, Ἀθῆναι 1954, σελ. 50-51 καὶ σελ. 70.

κος ὁ Εὐγενικός ἀποκαλεῖ περιφρονητικῶς «κοπελύδριον» τοῦ φιλενωτικοῦ Μονεμβασίας Δοσιθέου, τοῦ ἀπὸ Τραπεζοῦντος, ἴσως εἶναι ὁ προαναφερθεὶς φιλενωτικὸς καὶ λατινόφωνος Φαντίνος. Τὸ δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀναγραφόμενον «τοῦ Προδρόμου ἡγουμενεῖον», τὸ ὁποῖον ὁ προαναφερθεὶς «ἄνους Μονεμβασίας» Δοσιθεὸς ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Η΄ τοῦ Παλαιολόγου (1425-1448) εἶναι ἡ μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου («ἐν Βρυσηνῇ» τῆς Λακωνίας, περὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει Πατριαρχικὸν σιγίλλιον τοῦ ἔτους 1741, καὶ τῆς ὁποίας μονῆς σώζεται σήμερον ὁ βυζαντινὸς ναὸς, τιμώμενος ἐπ' ὄνοματι τοῦ Γενεθλίου τοῦ Τιμίου Προδρόμου, εἰς τὸ παρὰ τὰ Βρέσθυνα χωρίον Μεγάλῃ Βρύση²¹.

Βυδίνης Συμεών.

Τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ μητροπόλεως Βυδίνης (Βιδίνης) διετέλεσε μητροπολίτης ὁ ἐξ Εὐρίπου (Εὐβοίας) Συμεών, ἀναφερόμενος ὡς συλλειτουργήσας τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, 4 Ἀπριλίου τοῦ 1708, μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κυπριανοῦ (1708-1709 καὶ 1713-1714), τοῦ πατριάρχου «πρώην» Ἀντιοχείας Ἀθανασίου καὶ 11 ἄλλων ἱεραρχῶν. Ἡ ἀρχιερατεία τοῦ ἐξ Εὐρίπου Συμεών εἰς τὴν ἐν Βουλγαρίᾳ Ἐκκλησιαστικὴν ἐπαρχίαν Βυδίνης ἀνάγεται εἰς τὴν χρονικὴν περίοδον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτὴ εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν μητρικὴν φροντίδα τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1393 κατακτῆσεως τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐξῆς. Ἡ πληροφορία περὶ τοῦ Βυδίνης Συμεών προέρχεται ἀπὸ σημειώσιν εὐρισκομένην εἰς τὴν τελευταίαν σελίδα τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 195 χειρογράφου τῆς ἐν ἀγίῳ Ὁρει μονῆς τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος, τοῦ χειρογράφου τούτου ἀνήκοντος εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Ἀζαρίαν Τζιγάλαν τὸν ἐκ Θήρας (1660-1740), διατελέσαντα «διδάσκαλον τῶν γραμματικῶν» εἰς τὴν Μεγάλῃν τοῦ Γένους Σχολήν. Ἡ ἐν τῷ χειρογράφῳ ἱστορικὴ σημειώσις ἔχει ὡς ἐξῆς: «αψή' ἀπριλίου δ' τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἐορταζόντων χριστιανῶν ἔβρεξε τῆς χειμερινῆς ὥρας ἀπάσης ὑετὸς δίχα ἀστραπᾶς καὶ βροντᾶς μεγίστας ἐποίησε.

Ἦν δὲ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὁ κύρ Κυπριανὸς ὁ ἐξ Ἐφέσου, εἶχε δὲ συλλειτουργοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τὸν μακαριώτατον πρῶην Ἀντιοχείας κύρ Ἀθανάσιον, τὸν Ἡρακλείας Νεόφυτον τὸν ἐκ Χίου, τὸν Κυζίκου Κύριλλον τὸν ἐκ τῆς Μυτιλήνης, τὸν Νικομηδείας Παρθένιον τὸν ἐκ τὸν Φιλιππουπόλεως Νεόφυτον τὸν ἐκ τῆς νήσου Μήλου, τὸν Τερνόβου Διονύσιον, τὸν Ἄρτης Νεόφυτον τὸν ἐκ τῆς νήσου Ἀντιπάρου, τὸν Βυδίνης Συμεών τὸν ἐξ Εὐρίπου, τὸν Δέρκων Νικόδημον τὸν ἐκ Βυζαντίου, τὸν Προικοννήσου Θεόκλητον τὸν ἐκ τοῦ Κατηρλίου τῆς Νικομηδείας, τὸν πρῶην Σηλυ-

21. Ὁ ρησκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμος 4, Ἀθῆναι 1964, στλ. 355, ἐν λέξει Γερβάσιος μητροπολίτης Ἀθηνῶν — Ὁ ροδοξία ΔΔ', (1959), σελ. 476 (51).

βρίας Ἀρσένιον, τὸν Σάμου Γρηγόριον, ἕτερον πρόφην Σηλυβρίας Μακάριον, συνελειτούργησα δὲ καὶ γὰρ τούτοις. Ἀζαρίας ἀρχιμανδρίτης τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας»²².

Γηρομερίου Σαμουήλ Τζιμάκας.

Ὁ Σαμουήλ ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1768 εἰς τὴν Στενὴν τοῦ δήμου Διρφύων. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ πατὴρ αὐτοῦ Θωμᾶς Τζιμάκας ἤλθεν εἰς τὴν Εὐβοίαν ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην καὶ εἶχε τρεῖς υἱούς, τὸν Τασσόν, ὅστις ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του ἐκαλεῖτο Τασσὸς Θωμᾶς, τὸν Συμεὼν ὁ ὁποῖος ἐμόνασεν εἰς τὴν παρὰ τὴν Στενὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἥτις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1885 εἶναι μετόχιον τῆς μονῆς Μακρυμάλλη παρὰ τὰ Ψαχνά, καὶ τὸν Σαμουήλ ὁ ὁποῖος ἐμόνασε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ὡς ἄνω μονὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ ἔπειτα εἰς τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς τοῦ δήμου Αἰθελαντίων, εἰς τὰς ὁποίας μονὰς ἔλαβε καὶ τὴν σχετικὴν μόρφωσιν αὐτοῦ. Ὁ Σαμουήλ ἐχειροτονήθη «ἱερομόναχος» ὑπὸ τοῦ Εὐρίπου (Χαλκίδος) Ἱεροθέου (1782-1799)²³.

Κατὰ τὸ ἔτος 1800 ἐξελέγη καὶ ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος τῆς νεοσυσταθείσης, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νεοφύτου Ζ' (1789-1794 καὶ 1798-1801), τὸν Μάϊον τοῦ 1800 καὶ μεταξὺ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων συγκαταριθμηθείσης, ἐπισκοπῆς Γηρομερίου. Παρέμεινεν εἰς αὐτὴν μέχρι τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1803, ὅτε παρητήθη, διότι ἡ ἐπισκοπὴ αὐτῆ, κατὰ μῆνα Ἰουνίου τοῦ ἔτους τούτου, προσηρτήθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Παραμυθίας, κατ' Αὐγούστον δὲ τοῦ 1809 ἀποκατεστάθη καὶ πάλιν εἰς πατριαρχικὴν ἐξαρχίαν Γηρομερίου.

Ὁ Γηρομερίου Σαμουήλ ἀφιέρωσεν, ἐν ἔτει 1808, εἰς τὴν παρὰ τὴν

22. Περικλέους Γ. Ζερλέντου, *Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τὰς Ἐκκλησίας τῶν νήσων τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου θαλάσσης*, Ἐρμούπολις 1922, σελ. 289. — Χρυσόστομος Παπαδοπούλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, *Ἡ Ἐκκλησία Βουλγαρίας (865-1938)*, Ἀθῆναι 1957, σελ. 52-53. — Πρβλ. «Κατάλογοι ἐπισκόπων ἐκ κώδικος τῆς ἐν Σμύρνῃ Βιβλιοθήκης τῆς Ἐδαγγελικῆς Σχολῆς» ὑπὸ Ἀθανασίου Π. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, σελ. 73. — Γάσου Ἀθ. Γριτίσοπούλου, *Πατριαρχικὴ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή*, τόμος Α', Ἀθῆναι 1966, σελ. 285 καὶ ἀλλαχοῦ.

23. Κ. Γουναροπούλου, *Ἱστορία τῆς νήσου Εὐβοίας*, Θεσσαλονίκη 1930, σελ. 334-335. — Γ. Ντεγιάννη, *Τὸ Χρονικὸ τῶν «Διρφέων»*, ἐν Ἀρχεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν, τόμος ΣΤ', Ἀθῆναι 1959, σελ. 8-10. — Σημειωτέον, ὅτι ὁ Γ. Ντεγιάννης εἰς τὸ Χρονικὸ τῶν «Διρφέων» ἀγνοεῖ τελείως τὸ γεγονός ὅτι, ὁ ἐκ Στενῆς Σαμουήλ, διετέλεσεν ἐπίσκοπος Γηρομερίου (1800-1803) καὶ θεωρεῖ αὐτὸν ἐπίσκοπον Δυρραχίου τῆς νέας Ἠπείρου ἐν Ἀλβανίᾳ (1807-1821), ἡ ἀκόμη καὶ μητροπολίτην Εὐρίπου. Ἔχει δὲ στηριχθῆ ἐπὶ τελείως ἐσφαλμένης ἀναγνώσεως τῶν ἀφιερώσεων τοῦ «Γηρομερίου Σαμουήλ» ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ ἁγίου ποτηρίου καὶ τοῦ θυμιατοῦ, τὰ ὁποῖα ὁ ἐπίσκοπος ἀφιέρωσεν εἰς τὴν παρὰ τὴν Στενὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

γενέτειραν αὐτοῦ μονὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν ἀργυροῦν ἅγιον ποτήριον καὶ ἐν ἀργυροῦν θυμιατόν, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι χαραγμένοι αἱ κάτωθι ἀφιερώσεις διὰ κεφαλαίων γραμμάτων. Ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ ἁγίου ποτηρίου: «Ἀφιέρωσις εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν τῇ κώμῃ Στενῆς ἐν τῇ Εὐρώπῃ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως Γηρομερίου Σαμουήλ 1808 Ἰανουαρίου 2». Ἐπὶ δὲ τοῦ θυμιατοῦ: «Σαμουήλ καθιερωτῶ τῶ ἱερῶ τῶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν τῇ κώμῃ Στενῆ τῇ ὑπὸ τὴν τῆς Εὐρίπου Ἐπαρχίαν εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ καὶ τῶν γονέων 1808 Φεβρουαρίου 25». Τὰ ἱερά ταῦτα σκευὴ εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὴν μονὴν Μακρυμάλλη.

Εἰς τοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους ἀναγράφεται, κατὰ μῆνα Ἰανουάριον ἢ Ἰούνιον τοῦ 1813, ἢ ἐκλογὴ τοῦ Ἐλασσῶνος Σαμουήλ Α' ἀπὸ Γηρομερίου, καὶ καθαιρέσις αὐτοῦ κατὰ μῆνα Φεβρουάριον τοῦ ἐπομένου ἔτους 1814²⁴.

Εὐβοίας Νεόφυτος Ἀδάμ.

Ὁ διαπρεπὴς οὗτος Ἱεράρχης, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη, λίαν χαρακτηριστικῶς, «ὁ πρόμαχος τῆς πίστεως καὶ ὁ ὀπίτης τῆς πατρίδος», ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Φύλλα τῆς Χαλκίδος, ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1780. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Ἀνέστης ἢ Ἀναστάσιος Ἀδάμης, ἔμπορος τὸ ἐπάγγελμα, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Ρωτῶ ἢ Ἐρατώ. Πρὶν ἀκόμη ὁ Νεόφυτος γεννηθῆ, ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀπεβίωσεν. Γεννηθεὶς δὲ καὶ βαπτισθεὶς ὠνομάσθη Νικόλαος. Τὰ ἐγκύκλια γράμματα ἔμαθεν ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ, ἴσως παρὰ τινος ἱερέως καὶ διδασκάλου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὀρφανία τοῦ πατρὸς εἶχε συνακόλουθον καὶ τὴν πενίαν, εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ὑπεχρέωσεν αὐτὸν νὰ μάθῃ ἐπάγγελμα. «Καὶ ἐμαθήτευσά τῶ ὄντι, ἔλεγε συνήθως ὁ αὐοῖδιμος, παρὰ τινι παπουτσῆ (ὑποδηματοποιῶ). [Πρόκειται περὶ τοῦ ἐν Χαλκίδι τότε ἐργαζομένου ὑποδηματοποιοῦ Γεωργίου Στάμου]. Ἀλλὰ τοσαύτην κλίσειν εἶχον εἰς τὰ γράμματα, ὥστε ἐν' ἀναγκάσω τὸν μὲν μαστορὴν μου νὰ με διώξῃ ὡς ἀφυᾶ, τὴν δὲ μητέρα νὰ με ἀφήσῃ νὰ σπουδάσω, ἐχάλασα ἐν ψύδι (δέρμα κατεργασμένον)· δαρεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ μαστορῆ μου προσήχθη ὑπὸ τῆς μητρός μου, μόλις

24. Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι τῶν ἐν Ἠπειρῷ καὶ Ἀλβανίᾳ ἐπαρχιῶν τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ, ἔτος δωδέκατον 1937, ἐν Ἰωαννίνοις, σελ. 32 καὶ σελ. 54. — Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Τσακοπούλου, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι, ἐν Ὁρθοδόξια, ΛΑ' (1956), σελ. 430 (129). — Ἐμμ. Ι. Κωνσταντινίδου, Ἐλασσῶνος Μητρόπολις, ἐν Ὁρθόδοξοι καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος 5, Ἀθήναι 1964, σελ. 547-548. — Βασιλείου Ἀτέση Μητροπολίτου πρώην Λήμνου, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, Ἀθήναι 1975, σελ. 60.

δεκατριετῆς γενόμενος, εἰς τὴν ἐκεῖ πλησίον μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἔλαβον ἀμέσως τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεὶς Νεόφυτος). Ἡ σκέψις τοῦ μικροῦ Νικολάου νὰ χρησιμοποίησῃ τέχνασμα, ἵνα δυνηθῆ νὰ ἀπομακρυνθῆ ἐκ τοῦ ὑποδηματοποιείου διὰ νὰ μάθῃ γράμματα, πρὸς τὰ ὁποῖα εἶχε κλίσιν μεγάλην, μαρτυρεῖ ὅτι τὸ μέλλον αὐτοῦ προοιωνίζετο λαμπρόν, ὁποῖον καὶ ἀπέβη πράγματι. Ἡ μονὴ εἰς τὴν ὁποίαν ἐχειραγωγῆθη ὑπὸ τῆς εὐσεβοῦς μητρὸς αὐτοῦ καλεῖται Ἀρμᾶ, ἐκ τῆς, ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς κόγχης τοῦ Βήματος τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς, χρονολογικῆς ἐπιγραφῆς ΑΡΜΑ, ἡ ὁποία σημαίνει τὸ ἔτος τῆς ἰδρύσεώς της, κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ἐκδοχὴν.

Εἰς τὸν ὑποβλητικὸν καὶ ἱερόν τῆς μονῆς ταύτης χῶρον, ὁ μοναχὸς Νεόφυτος ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος παραμείνας, ἐδιδάχθη καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, ἦτο δὲ πεπροικισμένος ὑπὸ καλλιφωνίας. Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀπὸ τῆς εἰς τὴν μονὴν εισόδου αὐτοῦ ὁ Νεόφυτος, φύσει δραστήριος, μετέβη εἰς τὰ Ἰωάννινα, παρακολούθησας τὸν μητροπολίτην Εὐρύπου Ἰερόθεον, ἐκλεγέντα μητροπολίτην Ἰωαννίνων, κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1799, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐχειροτονήθη διάκονος. Εἰς τὰ Ἰωάννινα ὁ Νεόφυτος ἐπεδόθη εἰς τὰ γράμματα, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἐκεῖ ἤκμαζεν ἀπὸ ἐτῶν ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῆ, ὅτι τὴν ἰσχυράν θέλησιν τοῦ Νεοφύτου νὰ ἀπομακρυνθῆ ἐκ τῆς Εὐβοίας χάριν τῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ, δὲν ἔκαμψαν οὔτε τὰ δάκρυα, οὔτε αἱ παρακλήσεις τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἐν Ἰωαννίνοις ἐσχετίσθη καὶ μετὰ τοῦ μητροπολίτου Ἄρτης Πορφυρίου (1806 καὶ ἐξῆς), παρὰ τῷ ὁποίῳ ὑπηρέτησεν ὡς ἀρχιδιάκονος κατ' ἀρχὰς καὶ ἀκολούθως ὡς πρωτοσύγκελλος αὐτοῦ, ἀντικαθιστῶν καὶ ἀναπληρῶν αὐτὸν ὅταν εὕρισκετο οὗτος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἢ ἀλλαχοῦ χάριν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Μετὰ ταῦτα ὁ Νεόφυτος μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν, σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτο ἡ προετοιμασία καὶ ἡ διεξαγωγὴ τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ἱεροῦ ἀγῶνος.

Ἡ Ἐκκλησία, ἐκτιμήσασα τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀκάματον ζῆλον τοῦ Νεοφύτου καὶ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ ἰκανότητας, προήγαγεν αὐτόν, κατὰ τὸ ἔτος 1813, εἰς ἐπίσκοπον τῆς ἄλλοτε διαλαμψάσης ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐπισκοπῆς Μιλητιοῦ. Μετὰ παρέλευσιν τετραετίας, ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος 1817, ἐξελέγη ἐπίσκοπος Καρύστου, διαδεχθεὶς τὸν παραιτηθέντα Καρύστου Νεόφυτον Γυαλινᾶν (1793-1817) ἐξ Ἄνδρου καταγόμενον. Πρὶν ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν ἔδραν τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ μετέβη ἐκ Χαλκίδος εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ Ἀρμᾶ, ὅπου εἶχε καρῆ μοναχός, καὶ ἐτέλεσε μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἡγουμένου, ὁ ὁποῖος συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάταξιν αὐτοῦ εἰς τὸν μοναχικὸν βίον.

Ὡς ἐπίσκοπος Καρύστου, ἐπὶ μίαν μόνον τετραετίαν ἀρχιεράτευσεν ἐν σχετικῇ ἡσυχίᾳ, διότι κατὰ τὸ ἔτος 1821 σύσσωμος ἡ Ἑλλὰς ἤρχισεν, ὡς γνωστόν, τὸν θαυμασίον ἐκεῖνον ἀγῶνα τῆς ἀποτινάξεως τοῦ τουρκικοῦ πι-

κροῦ ζυγοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπεκάθητο ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτῆς τετρακόσια περίπου ἔτη. Ὁ Νεόφυτος, ὡς ἐπίσκοπος καὶ πνευματικὸς καθοδηγητῆς τῶν χριστιανῶν, ἦτο πατὴρ στοργικώτατος, καὶ ἐφρόντιζεν ὄχι μόνον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν αὐτῶν, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ κύριον ἔργον ἐκάστου ἱεράρχου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν διάσωσιν αὐτῶν ἐκ τῶν ἀπείρων κινδύνων τοὺς ὁποίους οὗτοι καθημερινῶς διέτρεχον ἀπὸ τὸν θηριώδη καὶ διαβόητον τοῦρκον τῆς Καρύστου Διοικητὴν Ὁμέρ Βέην. Ὡς φιλόπατρις δέ, ὄραματιζόμενος τὴν ἐλευθερίαν τῆς δούλης πατρίδος, εἰργάζετο ὑπὲρ αὐτῆς, μνηθεὶς λίαν ἐνωρίς, ὡς προανεφέρθη, εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν, καὶ μυσσας καὶ ἄλλους πολλοὺς εἰς αὐτήν. Καὶ ἐνῶ ὡς ποιμὴν ψυχῶν ἦτο πρᾶος καὶ ἡσύχιος ἀρχιερεὺς, ὡς ἀγωνιστῆς τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος ἦτο πολεμιστῆς ἀδάμαστος, καὶ στρατηγὸς ζηλωτῆς καὶ καρτερικώτατος. Συνεδύαξε, κατὰ ἓνα θαυμάσιον τρόπον, σαυρὸν καὶ ξίφος, καὶ ἠγωνίζετο πρὸς δόξαν τῆς ὑπὸ τῶν τούρκων βεβηλουμένης καὶ ὑβριζομένης πίστεως, καὶ πρὸς ἀνάστασιν τοῦ δουλεύοντος γένους.

Εἶναι μακρὰ ἡ ἱστορία, ἡ ἀφορῶσα εἰς τοὺς κρατεροὺς προσωπικοὺς ἀγῶνας τοῦ Νεοφύτου, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Καρύστου ἐκ τῆς τουρκικῆς τυραννίας. Ἐκ τῆς ἱστορίας ταύτης χαρακτηριστικὰ μόνον σημεῖα ἀναφέρονται ἐν συνεχείᾳ.

Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ὁ Φιλικὸς Νεόφυτος προητοίμαζε τὸ ποίμνιον αὐτοῦ διὰ τὸν μέγαν ἀγῶνα, τοῦ ὁποίου σύνθημα ὑπῆρξεν ὁ ὄρκος: «Ἐλευθερία ἢ θάνατος». Ἐπειδὴ δὲ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος ἐπέβαλλε νὰ ἀπουσιάσῃ ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Καρυστίας, ἀνεχώρησε κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ἰανουαρίου, τοῦ ὡς ἔνω ἔτους 1821, καὶ μετέβη εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος, ἐκεῖθεν δὲ εἰς διάφορα μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Εἰς τὴν Σάμον δὲ εὐρισκόμενος ἐπληροφορήθη, μετ' ὀλίγον, τὴν ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας ἐναρξίν τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης Ἐπαναστάσεως τοῦ δούλου Γένους, ὅποτε σπεύδει ἀμέσως, ὡς καλὸς τῆς πατρίδος στρατιώτης, νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ. Ἀποβιβάζεται εἰς τὴν νῆσον Τῆνον καὶ ἐκεῖ στρατολογεῖ Τηνίους, Κυδωνιεῖς καὶ Μοσχονησίους ἀγωνιστάς, δι' εἰδικῶν εἰσφορῶν καὶ ἴσως καὶ δι' ἰδίων χρημάτων. Οἱ τριακόσιοι τὸν ἀριθμὸν ἀγωνιστῶν οὗτοι ἦλθον διὰ πλοιαρίων εἰς τὴν Εὐβοίαν, μετὰ τοῦ Νεοφύτου, ἀλλ' ἀτυχῶς κατετροπώθησαν, περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Αὐγούστου, ὑπὸ τουρκικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, εἰς τὴν περὶ τὴν Κάρυστον περιοχὴν. Τὰς δυνάμεις ταύτας ὠδήγει ὁ Διοικητῆς τῆς Καρύστου Ὁμέρ Βέης, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἐπὶ τοῦτο εἰς Κάρυστον ἐξ Ἀθηνῶν, εἰδοποιηθεὶς ἀτυχῶς προδοτικῶς. Χαρακτηριστικὴ ἐν τοσούτῳ εἶναι ἡ δημοσιευθεῖσα ἀλληλογραφία τοῦ ἀρχιστρατήγου Δημητρίου Ὑψηλάντου μετὰ τοῦ Νεοφύτου, ἐκ τῆς ὁποίας καταφαίνεται ἡ δραστηριότης τοῦ φιλοπάτριδος ἱεράρχου καὶ ἡ ἐκτίμησις τὴν ὁποίαν ὁ Ὑψηλάντης ἔτρεφε πρὸς αὐτόν, ἀποβλέπων ὡς εἰς ἓνα τῶν καλλίστων συντελεστῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος.

Ὁ Νεόφυτος, μὴ ἀποθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἀποτυχίας τῆς κατὰ τῆς Καρύστου ἐπιθέσεως, ἐζήτησεν ἐκ τῆς Διοικήσεως στρατιωτικὸν ἀρχηγόν, καὶ ἀπεστάλη ὡς τοιοῦτος ὁ Ἡλίας Μαυρομιχάλης μετὰ τοῦ θεοῦ του Κυριακούλη Μαυρομιχάλη. Ἐπειτα μετέβη εἰς τὴν Ὑδραν καὶ παρέλαβε μὲ ἑκατὸν ἄνδρας τὸ πλοῖον τοῦ Ἰω. Καραβέλλα, Αἰτίτου, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν νῆσον Κέα, ἄλλους ἐκεῖθεν παρέλαβε στρατιώτας καὶ πᾶσαν κατέβαλε προσπάθειαν ὥστε κατάρθωσε νὰ προσκληθῶσι καὶ αἱ κοινότητες τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, διὰ νὰ ἀποσταλῶσι στρατιωτικαὶ δυνάμεις εἰς τὴν Εὐβοίαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς. Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἔγραφε, μεταξὺ ἄλλων, ἐκ τῆς Σαλαμῖνος τῇ 13 Σεπτεμβρίου τοῦ 1821, πρὸς τοὺς Ἐφόρους τῶν νήσων καὶ Προεστῶτας, τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ Νεοφύτου: «Οἱ στρατιῶται, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἀξίων καὶ ἐμπείρων καπετανῶν ἐκστρατευσάντων εἰς Κάρυστον, θέλουσιν εὐρεῖ τὸν θεοφιλέστατον ἅγιον Καρύστου κ. Νεόφυτον ὃν ἡμεῖς ἐδιωρίσαμεν ἀρχηγόν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν».

Ἄτυχῶς ὅμως καὶ ἡ δευτέρα αὕτη κατὰ τῆς Καρύστου ἐκστρατεία τοῦ Νεοφύτου ἀπέτυχεν, ὅπως καὶ ἡ προηγουμένη. Συγκεκριμένως, τὸν Φεβρουάριον τοῦ δευτέρου ἔτους τοῦ πολέμου (1822) ὁ στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς ἐν Εὐβοίᾳ Ἡλίας Μαυρομιχάλης ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ πεδίου τῆς τιμῆς, ἀνδρείως μαχόμενος ἀπὸ τινος ἐρειπίου ἀνεμομύλου εἰς τὸ χωρίον Στύρα, ὅπου εἶχε κλεισθῆ μετὰ ἑπτὰ γενναίων Σπαρτιατῶν. Τὸ οἰκτρὸν τέλος καὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἐκστρατείας κατὰ τῆς Καρύστου, δὲν ἔκαμψε ποσῶς τὴν ψυχικὴν ἀντοχὴν τοῦ ἡρωϊκοῦ Εὐβοέως ἱεράρχου, ἀναλογιζομένου ὅτι ὁ ἀγὼν διεξήγετο ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ὁσίων τῆς πίστεως.

Ἐν συνεχείᾳ μετέβη εἰς τὸ Ἄργος, ὅπου εὕρισκετο ἡ Διοίκησις καὶ ἀπεφασίσθη ὅπως καὶ τρίτη ἐκστρατεία κατὰ τῆς Καρύστου ἐπιχειρηθῆ, διωρίσθη δὲ «πεντακοσίαρχος καὶ στρατιωτικὸς ἀρχηγὸς αὐτῆς» ὁ Νικόλαος Κριεζώτης (1785-1853); ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη εἰς τὴν Βίρα τῆς Καρυστίας καὶ διετέλεσεν ὄπλαρχηγὸς κατὰ τὸ 1821, ὑπῆρξε δὲ εἰς ἐκ τῶν ἐλευθερωτῶν τῆς Εὐβοίας.

Τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν καὶ διὰ τὴν τρίτην ταύτην κατὰ τῆς Καρύστου ἐκστρατείαν εἶχεν ἡ ἡρωϊκὴ φυσιογνωμία τοῦ Καρύστου Νεοφύτου, μαρτυροῦν δύο ἐπιστολαί, εἰς τὰς ὁποίας ὡς πνευματικὸς ἐμπνευστῆς καὶ σύμβουλος καὶ ὀδηγὸς τοῦ ἀγῶνος ἀναφέρεται ὁ ἱεράρχης οὗτος. Εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν ἀπευθύνει («ὁ Μινίστρος τοῦ Πολέμου», ἦτοι ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, «πρὸς τὸν πεντακοσίαρχον Νικόλαον Κριεζώτην»), ἀναγράφονται ταῦτα: «Ἡ ὑπερτάτη Διοίκησις σεβαστὴν αὐτῆς ἐπιταγὴν ἐξέδωκε σήμερον, ὑπ' ἀριθμ. 2892, ἐν ᾗ προβιβάζεσθε εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πεντακοσιάρχου... θέλεις ἔχει ὡς μέντορα, ὀδηγὸν καὶ σύμβουλον τῶν ὑπὲρ πατρίδος κινήματων σου τὸν φιλογενέστατον καὶ ἀληθῆ ποιμένα, τὸν τῆς

ἐπαρχίας Καρύστου ἐπίσκοπον κ. Νεόφυτον, συναγωνιζόμενον διὰ παντός και εὐκολύνοντα τὰς δυσκολίας σου πρὸς τὸν λαόν, μεθ' οὗ θέλετε στρατολογήσει και ἀπὸ τὰς Ἀθήνας... Ἐν Ἀργεὶ 25 Ἰουνίου 1822». Εἰς τὴν δευτέραν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἀπευθύνει ὁ ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης Ἰωσήφ «ὁ Μινίστρος τῆς Ἐκκλησίας» ἦτοι Ἰπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, «πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ν. Εὐβοίας» ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Ἡ ὑπερτάτη Διοίκησις διώρισε και εἰς τὴν τρίτην ἐκστρατείαν τῆς Καρύστου τὸν Θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον τῆς ἐπαρχίας ταύτης κ. Νεόφυτον, τὸν ὁποῖον προτρέπεσθε ἵνα ὡς τέκνα πνευματικὰ ὑποδεχθῆτε ἐν πάσῃ πραότητι και ὑπακοῇ... Ἐν Ἀργεὶ τὴν 27 Ἰουνίου 1822».

Ἀλλὰ και ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ ὡς ἄνω Μινίστρος τῆς Ἐκκλησίας, τῇ 27 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1822 ἐξ Ἀργεὺς ἀποσταλεῖσα «πρὸς τοὺς εὐλαβεστάτους ἱερεῖς και λοιποὺς πάντας κατοίκους Κύμης και λοιπῶν χωρίων Καρύστου», μαρτυρεῖ περὶ τῆς γενναιότητος τοῦ Νεοφύτου και περὶ τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ νὰ θυσιάσῃ χάριν τοῦ ὑπὲρ πάντων ἱεροῦ ἀγῶνος. «Ἡ Διοίκησις —γράφει ὁ Μινίστρος τῆς Ἐκκλησίας— δι' ἐπιταγῆς αὐτῆς διώρισε τὸν θεοφιλέστατον Ἀρχιερέα Σας ἅγιον Καρύστου ἵνα συνακολουθήσας τὸ ἑλληνικὸν στράτευμα, ἔλθῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ διὰ νὰ συναγωνισθῇ ψυχῇ και σώματι, προσευχόμενος και ἐργαζόμενος ὑπὲρ ἐλευθερίας τοῦ θεόθεν λαχόντος αὐτὸν ποιμνίου...».

Ἡ τρίτη αὕτη κατὰ τῆς Καρύστου ἐπιθέσεις, ἀρχίσασα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος τοῦ 1823 και ἐπεκταθεῖσα μέχρι τοῦ χειμῶνος τοῦ ἐπομένου ἔτους 1824, και εἰς ἀποτυχίαν ἀτυχῶς καταλήξασα, καταπονήσασα δὲ τὸν Κριεζώτην και τὸν Νεόφυτον, εἶναι ἡ τελευταία πολεμικὴ ἐπιχειρήσις τοῦ ἱεράρχου, μετὰ τὴν ὁποίαν οὗτος ἔπαυσε μὲν νὰ ἀσχολῆται εἰδικῶς περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς νήσου, ἡσχολεῖτο ὅμως πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ὅλου ἀγῶνος κατὰ τῶν τούρκων, ὁ ὁποῖος τελικῶς ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας, τῆς νήσου Εὐβοίας κατὰ τὸ ἔτος 1833 ἀπολαβούσης τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς.

Πρέπει ἐνταῦθα νὰ σημειωθῇ, ὅτι οὐχὶ ἡ ἀδεξιότης, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ἐπισκόπου Νεοφύτου συνετέλεσεν εἰς τὰς φοβερὰς ἀποτυχίας και τῶν τριῶν κατὰ τῆς Καρύστου ἐπιθέσεων. Αἰτία αὐτῶν ἦτο, κατὰ μὲν τὰς δύο πρώτας ἐκστρατείας «δυσμένεια τῶν περιστάσεων» και οὐχὶ σφάλματα ἀπρόβλεπτα, κατὰ δὲ τὴν τρίτην, ἡ διχογνωμία και ἡ διχοστασία τῶν ὀπλαρχηγῶν Εὐβοίας και μάλιστα τοῦ Βάσου Μαυροβουνιώτου, ὁ ὁποῖος ἀπροκαλύπτως συνειργάσθη μετὰ τοῦ Διαμαντῆ Ὀλυμπίου κατὰ τοῦ Νικολάου Κριεζώτου. Οὐχ ἦττον, ὅμως, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ νεώτερος βιογράφος τοῦ Νεοφύτου, παρὰ τὰς ἀποτυχίας ταύτας εἰς τὰς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Καρύστου, «μάλιστα πάντων ἀνεδείχθη ἡ φιλοπατρία, ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ αὐταπάρνησις, ἡ εἰς τὰ δεινὰ και τὰς κακουχίας ἐγκαρτέρησις και ἡ ἠθικὴ δύναμις και ἐπιβολὴ τοῦ πάντα τὰ δεινὰ τοῦ ἀγῶνος και τὰς περιπετείας ὑποστάντος ἱεράρχου Νεοφύτου, ὅστις

οὕτως ἐνεργὸν μέρος λαβὼν ἐν τῷ ἀγῶνι, τετιμημένος ἤδη διὰ τοῦ στρατιωτικοῦ βαθμοῦ τοῦ χιλιάρχου, εἶχε καὶ ἐπισήμως ἀναγνωρισθῆ ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ κινήματος...».

Ὁ Καρύστου Νεόφυτος, ἐκτὸς τῆς ἀνυπολογίστου ψυχικῆς αὐτοῦ εἰσφορᾶς εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀγωνιζομένης πατρίδος, προσέφερον ἀκόμη καὶ πάσας τὰς ὕλικὰς αὐτοῦ δυνάμεις μέχρις ὀλοσχεροῦς σχεδὸν οἰκονομικῆς ἐξαντλήσεως, καὶ ἔζησε, μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, πένης καὶ ἐν ἐσχάτῃ ἐνδείᾳ. Συγκεκριμένως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἔγραψεν ἐξ Αἰγίνης, τῇ 3 Αὐγούστου τοῦ 1824 «πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον Ὑπουργὸν τῆς Ὀρησκείας, "Ἁγίου Ἀνδρούσης Κύριον Ἰωσήφ» ταῦτα: «...ἐκ τῶν ὁποίων Ἀρχιερέων νομίζω ὅτι εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες τὰ πάντα ὅσα εἶχον ἀπέδωκαν εἰς τὸ ἔθνος διὰ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ... ὄχι μόνον ἐξώδευσα πᾶσαν τὴν περιουσίαν μου ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἔτι καὶ πολλὰκις ὑπὲρ αὐτοῦ ἐμαυτὸν ἐκινδύνευσα...».

Μετὰ τοὺς ἀνωτέρω ἀγῶνας, ὁ Καρύστου Νεόφυτος διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ὀρησκείας Ἐξάρχος τῶν Κυκλάδων καὶ Σποράδων νήσων. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ τὴν ὅποιαν τῇ 15 Σεπτεμβρίου τοῦ 1823 ἀπηύθυνεν ἐκ Τριπόλεως ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ὀρησκείας ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, «πρὸς τοὺς πανιερωτάτους Μητροπολίτας, Θεοφιλεστάτους Ἐπισκόπους, ὀσιωτάτους καθηγουμένους καὶ πάντα τὸν κλῆρον τοὺς ἀνὰ πάσας τὰς Κυκλάδας καὶ Σποράδας νήσους». Μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρονται ἐν αὐτῇ ταῦτα περὶ τοῦ Νεοφύτου: «... ἐξελέξατο (ἢ Διοίκησις) τὸν πανιερωτάτον ἅγιον Καρύστου, ἄνδρα σεβάσιμον καὶ θεοσεβῆ, μεμαρτυρημένον διὰ τε τὴν περὶ τὰ θεῖα εὐλάβειαν, καὶ διὰ τὸ ἀμεμπτον τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου του...». Ἐπίσης ὁ αὐτὸς Ὑπουργὸς τῆς Ὀρησκείας, γνωρίζων εἰς τὸν Νεόφυτον τὴν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς Ἐξάρχου τῶν Κυκλάδων καὶ Σποράδων νήσων, χαρακτηρίζει αὐτόν, εἰς τὸ ἀπὸ 15 Σεπτεμβρίου τοῦ 1823 πρὸς αὐτὸν ἔγγραφον αὐτοῦ, ὡς χρήσιμον διὰ τὰς παρούσας τῆς πατρίδος περιστάσεις, ὁμιλεῖ «διὰ τε τὰ κατὰ πράξιν καὶ θεωρίαν προτερήματα» αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς «ἐν ἔργοις καὶ λόγοις δυνάμειος καὶ δραστηριότητος» αὐτοῦ.

Περαιτέρω ὁ ἱεράρχης οὗτος ἐξυπηρέτησε τὴν πατρίδα καὶ ὡς «παραστάτης» τῆς Καρύστου διὰ τὴν τρίτην περίοδον τῆς προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος (Ὀκτώβριος τοῦ 1824), ὡς πληρεξούσιος (Μάιος τοῦ 1825), ὡς στρατολόγος καὶ φροντιστὴς στρατοπέδων, συνδυάζων ποιμαντικὰ καὶ ἔθνικα καθήκοντα κατὰ τρόπον ἐξόχως ἐπιτυχῆ. Ἀτυχῶς ὅμως, παρὰ τὰς ὑψίστας ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας προσέφερον εἰς τὸ ἔθνος, εὐρέθη εἰς οἰκονομικὰς μεγάλας δυσχερείας καὶ ἐζήτησε τὴν οἰκονομικὴν τῆς πατρίδος συνδρομήν. Γράφων τῇ 19 Μαΐου τοῦ 1830 πρὸς τὴν Γραμματείαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, μεταξὺ ἄλλων ὑπεγράμμισε ταῦτα: «... καὶ τότε ὁ δυστυχῆς Καρύστου ἀφοῦ τοσοῦτους χρόνους ἐδυστύχησε μὲ τὴν δυστυχῆσασαν πατρίδα του, μήπως καταντήσῃ ἐπαίτης καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου...». Εἶναι σκληρὰ πρά-

γματι ἡ κρατικὴ ἀνταπόδοσις πρὸς τὸν ἥρωα τοῦτον, δηλωτικὴ τοῦ πῶς σέπτεται τὸ Κράτος γενικῶς περὶ τῶν θυσιῶν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Ἔθνος.

Ἀκολούθως ὁ Καρύστου Νεόφυτος διωρίσθη, ἐν ἔτει 1830, τοποτηρητῆς τῆς χηρευούσης ἐπισκοπῆς Λιδωρικίου, ἀλλὰ δὲν ἀπεδέχθη τὸν διορισμὸν τοῦτον. Κατὰ μῆνα Ἰούλιον τοῦ 1833 ὑπέγραψεν ἐν Ναυπλίῳ τὸ Πρωτόκολλον τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς Αὐτοκεφάλου. Τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ὡς ἄνω ἔτους μετετέθη εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Φωκίδος. Τῇ 20 Δεκεμβρίου 1841 μετετέθη εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Εὐβοίας ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὑπήχθη κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος (1842) καὶ ἡ Ἐπισκοπὴ Καρυστίας. Σημειωτέον, ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐπὶ τῇ ἀναδεικνύει αὐτοῦ ὡς ἐπισκόπου Εὐβοίας καθιέρωσε τὸ Μικρὸν καὶ τὸ Μέγα Μήνυμα, τὰ ὁποῖα ἔκτοτε τελοῦνται μέχρι τῆς σήμερον κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἱεραρχῶν.

Ὡς ἐπίσκοπος Εὐβοίας ὁ Νεόφυτος διετέλεσεν ἐπὶ ὀκταετίαν πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μέχρι τοῦ ἔτους 1850, ὁπότε διὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου τῆς 29 Ἰουνίου τοῦ ἔτους τούτου, περὶ ἀνακηρύξεως ὑπὸ τοῦ Οἴκουμενικοῦ πατριαρχείου Αὐτοκεφάλου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Ἀττικῆς Νεόφυτος Μεταξᾶς (1833-1861) καὶ ἔκτοτε ἔχει ταύτην ὁ ἐκάστοτε μητροπολίτης Ἀθηνῶν μέχρι σήμερον, τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν ἐν τῷ μεταξὺ ὀνομασθέντος ἀρχιεπισκόπου.

Πρέπει νὰ ὑπογραμμισθῇ τὸ γεγονός, ὅτι ὡς πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Νεόφυτος εἰργάσθη κατὰ τρόπον ἀξίον παντὸς θαυμασμοῦ καὶ ἐπαίνου διὰ τὰ γενικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀσχοληθεὶς σὺν ἄλλοις καὶ περὶ τὸν καταρτισμὸν Ἐκκλησιαστικῶν νόμων. Διατελὼν πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ συγκεκριμένως κατὰ τὰ ἔτη 1847 καὶ 1848, ἐδαπάνησεν ἐξ ἰδίων διὰ τὴν ἔκδοσιν, τῆς ὁποίας καὶ ἐπεμελήθη, τῶν δύο τόμων τοῦ μουσικοῦ ἔργου τοῦ Γεωργίου τοῦ Λεσβίου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Μελίφωνος Τερψινόη ἦτοι Ἀνθολογία τῶν μελωδικωτέρων Ἐκκλησιαστικῶν ᾠσμάτων καὶ Ἀκολουθιῶν, Ἐσπερινοῦ, Ὁρθρου, Λειτουργίας, Μ. Τεσσαρακοστῆς, Πάσχα κ.τ.λ. καὶ Εἰρμῶν τινων καλοφωνικῶν ἐν τῷ τέλει...». Εἰς τὸ ἔργον του τοῦτο ὁ Γεώργιος Λέσβιος μετεποίησε τὸ μουσικὸν σύστημα τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς ἰδικὸν του σύστημα τὸ ὁποῖον ὠνόμασε Λέσβιον, ἀλλὰ δὲν ἐπεδοκιμάσθη τοῦτο ὑπὸ τῆς Μεγάλης ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας. Εἰς τὸν πρόλογον τοῦ ἔργου του ὁ Γεώργιος Λέσβιος ἀναφέρει, ὅτι ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος ἐδιδάχθη τὸ μουσικὸν αὐτὸ σύστημα παρ' αὐτοῦ καὶ ὅτι ὁ ἱεράρχης οὗτος ἦτο «φίλος τῶν Μουσῶν καὶ τῆς ἀνθρωπότητος». Σημειῶνει δὲ εὐγνωμόνως ὅτι: «Ἡ Σεβασμιότης του ἀνέκαθεν μέχρι σήμερον ἔδειξε μέγαν καὶ ἀπαραδειγματιστὸν ζῆλον ὑπὲρ τῆς μεθόδου μου, φιλοκαλίᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ κινούμενος, κατεδαπάνησεν ὑπὲρ αὐτῆς πολλά, καὶ μὲ τὸν ἴδιον (χρεωστῶ νὰ τὸ διασαλπίσω), διέθρεψε τοσαῦτα ἔτη». Μετὰ τὸν πρόλογον δημοσιεύεται «Ῥδῆ εἰς

τὸν Σεβασμιώτατον Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος ἅγιον Εὐβοίας Κ. Κ. Νεόφυτον, ἐκδότην τῆς παρουσίας Μελιφώνου Τερψινόης». Ἡ ἐπαινετικὴ Ῥοδὴ αὕτη, ἐκ δώδεκα στροφῶν, ἔχει συντεθῆ ἀπὸ τὸν συνεπιμελητὴν καὶ συγχορηγὸν τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου φιλόμουσον Σταυράκην Α. Ἀναγνώστου τὸν Λέσβιον.

Ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος εἰργάσθη καὶ κοινωνικῶς κατὰ τρόπον ἀξιόμιμητον. Ἡ καρδιά αὐτοῦ ἦτο φιλόανθρωπος, ἦτο πλήρης στοργῆς. Ὁ βίος αὐτοῦ ὑπῆρξε μία διαρκὴς εὐεργεσία πρὸς ἄτομα, ὡς ἡ προαναφερθεῖσα περίπτωση τοῦ μουσικοῦ Γεωργίου Λεσβίου, καὶ πρὸς ἰδρύματα φιλανθρωπικά. Ἐφθανε δὲ ἡ εὐεργετικότης καὶ ἡ φιλανθρωπία αὐτοῦ μέχρι τοιοῦτου σημείου ὥστε, δαπανῶν καὶ μὴ ἐπαρκῶν πρὸς ἐπούλωσιν τῆς δυστυχίας, ἐδανείζετο χρήματα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων τῆς φιλανθρωπίας ἀπαιτήσεων. Ἀλλὰ καὶ τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον χρηματικῶς εὐηργέτησεν, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα τοῦ «Εὐβοίας Νεοφύτου» (ὡς καὶ τοῦ Εὐβοέως Ἀρχιμανδρίτου Ναθαναὴλ Ἰωάννου) εὐρίσκεται κατακεχωρισμένον εἰς τὴν στήλην τῶν Εὐεργετῶν αὐτοῦ, ὡς ἐν ἐπὶ πλέον μαρτύριον τοῦ ὅτι ὁ ἱεράρχης οὗτος τὰ πάντα προσέφερε διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος. Εὐεργέτης ὡσαύτως τυγχάνει καὶ τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας. Ἡ φιλόανθρωπος καὶ εὐεργετικὴ χεὶρ αὐτοῦ ἐσκόρπιζεν, ὅπως ὁ σπορευὺς τὸν σπόρον, τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως εἰς πτωχὰς οἰκογενείας, εἰς ὑποτρόφους εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης πρὸς μετεκπαιδεύσιν, εἰς πτωχοὺς μαθητὰς πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν αὐτῶν καὶ εἰς ἀπόρους κόρας πρὸς προικοδότησιν αὐτῶν. Συνετέλεσε δέ, ἕνεκα τῆς ιδιότητος αὐτοῦ ὡς προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, νὰ σταλῶσιν ὑπότροφοι μονῶν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ῥιζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν. Ἐφθασε μέχρι τοιοῦτου σημείου τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ διὰ τὸ κοινὸν καλόν, ὥστε νὰ θέσῃ τὴν βάσιν τῆς σημερινῆς λαμπρᾶς ἀναπτύξεως τῆς λουτροπόλεως τῆς Αἰδηψοῦ. Ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος εἶναι ὁ ἀνεγείρας διὰ πρώτην φοράν, ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις, δωμάτια τινὰ καὶ κατασκευάσας ἐν Λουτροῖς Αἰδηψοῦ δεξαμενὴν ἱαματικῶν ὑδάτων. «Διὰ συμβολαίου δὲ ἐδωρήσατο τὰ δικαιώματά του εἰς τὸν Δῆμον Αἰδηψίων, ὑποχρεωθέντα νὰ λαμβάνῃ παρ' ἐκάστου ἐκ τῶν πασχόντων ἀνὰ ἡμίσειαν μόνον δραχμὴν τὴν ἡμέραν». Τέλος ἐμερίμνησεν, ὡς ὄφειλε, καὶ περὶ τῶν κατὰ σάρκα ὀλίγων συγγενῶν αὐτοῦ.

Ἀξία ἐξάρσεως τυγχάνει ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐκοσμεῖτο. Ἐφθασε μέχρις ἡμῶν ἡ ἐξηκριβωμένη πληροφορία, ὅτι τὴν προεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐδέχθη κατόπιν μεγάλης πιέσεως ὑπὸ τοῦ τότε Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἰ. Ρίζου, καὶ ὑπὸ τοῦ τότε Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Θεοκλήτου Φαρμακίδου. Ἀπεποιεῖτο τὴν προεδρίαν, θεωρῶν ἑαυτὸν μὴ ἱκανὸν νὰ βαστάσῃ τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Πρὸς τοῦτοις ἐκοσμεῖτο ὑπὸ τοῦ χαρίσματος τῆς ἀπλότητος εἰς τὰς σχέσεις αὐτοῦ.

Τὴν 11 Ἀπριλίου τοῦ 1851, Τρίτην ἡμέραν μετὰ τὸ "Ἄγιον Πάσχα, ὁ

Εὐβοίας Νεόφυτος ἀφῆκε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς χεῖρας τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἐδόξασεν ἐπὶ τῆς γῆς δι' ἔργων καὶ διὰ λόγων. Ἐνεταφιάσθη ἔξωθεν τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ἱεροῦ Βήματος τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου τῆς Χαλκίδος.

Δεκαπέντε ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, εἰς τὴν ἑφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν Ἀθηνᾶ (26 Ἀπριλίου τοῦ 1851) ἐδημοσιεῦθη ἐκτενὴς νεκρολογία εἰς τὴν ὁποίαν, μεταξὺ ἄλλων, περὶ τοῦ Νεοφύτου κατεχωρίσθησαν τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικὰ ὑπὸ γνωρίσαντος αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίου: «... Καθόσον ὅμως —γράφεται ἐκεῖ— ἐγνωρίσαμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἄνδρα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεώς μας, ἡμποροῦμεν νὰ βεβαιώσωμεν τοὺς ἀναγνώστας μας ὅτι εἶχε σπάνια προτερήματα. Φίλος ἔνθερος τῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτονομίας τῆς πατρίδος του ἀφιερῶθη εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος μας. Ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος ἦτο πραγματικὸς οἰκτίρμων ὡς ἀπαιτεῖ τοὺς ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου ἢ θρησκεία. Ὅ,τι καὶ ἂν ἐλάμβανε τὸ ἐξώδευε εἰς ἐλεημοσύνας καὶ εἰς τὰς περιωρισμένας ἀνάγκας του· ἀπεβίωσεν καὶ ἀμφιβάλλομεν ἂν τῷ εὐρέθησαν πεντήκοντα δραχμαί. Καὶ γνωρίζομεν τοῦτο, διότι ἀναχωρήσας ἐσχάτως ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸ Ταμεῖον διὰ λογαριασμὸν τοῦ μισθοῦ του τὰ ἔξοδα τῆς πορείας του. Παρεκτὸς λοιπὸν τῆς ἀκτημοσύνης του τὴν ὁποίαν ἀποδεικνύει σαφῶς ἡ πενία εἰς τὴν ὁποίαν εὐρέθη, παρεκτὸς τῶν ἄλλων ἠθικῶν πλεονεκτημάτων του καὶ μάλιστα τοῦ πάθους τῆς ἐλεημοσύνης, ὁ Εὐβοίας ἦτο εὐθύς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, ἀπεστρέφετο τὴν ὑπόκρισιν καὶ ἐμίσει ἀπὸ καρδίας τοὺς ζῶντας φαρισαϊκῶς· εἰς ἓνα λόγον ἦτο ἀληθῆς τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου λάτρης».

Εἰς τὴν ἑφημερίδα Αἰὼν τῆς 14 Ἀπριλίου 1851, ὁ Νεόφυτος χαρακτηρίζεται «ὡς εἰς ἐκ τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῶν θερμότερων ἀγωνιστῶν κατὰ τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος πόλεμον ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς μέχρι τέλους».

Ζῶν ἐτιμήθη μὲ τὸ παράσημον τῶν ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν τοῦ Γάμματος τοῦ Σωτῆρος. Ἐχαρακτήρισθη δὲ ὑπὸ τοῦ Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη ὡς «ἀνὴρ θεοσεβῆς καὶ σεβάσμιος», ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου ὡς «ψυχὴ ὄντως γενναϊόφρων καὶ ὑπέρμαχος», ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1822 Μινίστρου τοῦ Πολέμου ὡς «φιλογενέστατος καὶ ἀληθῆς ποιμὴν», καὶ ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τὸ ἔτος 1847, ὡς «σεβαστὸν τοῦ Ἀγῶνος λείψανον». Σημειωτέον, ὅτι ὁ συμπολίτης αὐτοῦ Ναύαρχος Ἀνδρέας Μιαούλης ἐζήτηται τὰς θεοπειθεῖς εὐχὰς αὐτοῦ «ὑπὲρ εὐοδώσεως καὶ ἐνισχύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου καὶ κατατροπώσεως τῶν ἀντιπάλων δυσμενῶν».

Ἐπὶ τῆς πλακὸς τοῦ τάφου του ἐχαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα τοῦ ἐπιφανοῦς καθηγητοῦ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Φιλίππου Ἰωάννου:

«Σταυρὸν δεξιτερῇ ἀπρόσμαχον ὄπλον ἀείρας
ἦγαγεν Ἑλλήνων στίφ' ἐπ' ἀντιπάλους

καὶ σφιν ἐνὶ στέρνοις μένος ἔμβαλεν ἴφι μάχεσθαι
 ἀμφ' ἱερῶν ἐδέων, ἀμφί τε πάτρης φίλης
 Νεόφυτος θεόφρων ἱεράρχης πρόσθε Καρύστου,
 ἤπειτ' Εὐβοίης καὶ Συνόδου πρόεδρος.
 Ζήλω γὰρ θ' ὄσιω, Μακκαβαίοις ἤϊτ' ἐκείνοις
 ἔζεσεν οἱ θεσμῶν θυμὸς ὑπὲρ πατρῶν
 βάρβαρον εἰσαθρέοντι καθυβρίζοντα τύραννον
 καὶ Χριστοῦ νομίμων καὶ βροτέης θέμιδος.
 Λυγρᾶ δ' ὄψε δαμῖεις νούσῳ λίπεν ἐνθάδε σῶμα,
 αἰθέριος τ' ἀμπτάς χῶρον ἔβη μακάρων.

Ἐγεννήθη μὲν ἐν Φύλλοις τῆς Εὐβοίας ἔτει αζπ', ἐτελεύτησε δ' ἐν Χαλκίδι ἔτει αωνά', μηνὶ ἀπριλίῳ».

Εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τὸ ἐπίγραμμα μεταφράζεται ὡς ἐξῆς:

«Τὸν τίμιον σταυρόν, τὸ ἀκατανίκητον αὐτὸ ὄπλον, ἀνυψῶν μὲ τὸ δεξιὸν τοῦ χέρι, ὠδήγησε πλήθη Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν καὶ μὲ πολεμικὸν μένος ἐγέμισε τὰ στήθη (αὐτῶν) ὥστε νὰ πολεμοῦν μὲ γενναϊότητα ὑπὲρ τῶν ἱερῶν τῆς πίστεως καὶ ὑπὲρ τῆς ἀγαπητῆς πατρίδος ὁ θεόφρων Νεόφυτος, ὁ ὁποῖος κατ' ἀρχὰς ἐχρημάτισεν ἱεράρχης τῆς Καρύστου, καὶ μετὰ ταῦτα τῆς Εὐβοίας, καὶ πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Διότι πράγματι, μὲ ἄγιον καὶ ἱερὸν ζῆλον, καθὼς οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι Μακκαβαῖοι, ἐφλογίσθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν πατρῶν θεσμῶν, βλέπων τὸν βάρβαρον τύραννον νὰ καθυβρίζῃ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην δικαιοσύνην. Ἐπ' ἐσχάτων δὲ νικηθεὶς ὑπὸ νόσου φοβερᾶς, ἄφησεν ἐδῶ τὸ σῶμα του, ἡ δὲ αἰθέριος ψυχὴ αὐτοῦ ἐπέταξεν εἰς τὸν τόπον τῶν μακαρίων»²⁵. Μία ὁδὸς τῆς Χαλκίδος φέρει τιμητικῶς τὸ ὄνομά του.

25. Χρυσοστόμου Θέμελη Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος, ἐν Ἀρχιεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν*, τόμος Ε', Ἀθῆναι 1958, σελ. 113-127. — Τοῦ αὐτοῦ, *Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Εὐρείπου διὰ μέσου τῶν αἰῶνων*, Ἀθῆναι 1952, σελ. 55-56. — Τοῦ αὐτοῦ, *Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Καρύστου διὰ μέσου τῶν αἰῶνων*, Ἀθῆναι 1955, σελ. 23-24 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Θεολογίας). — Βασιλείου Ἀτέση Μητροπολίτου πρώην Λήμνου, *Ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος Ἀδάμ*, Ἀθῆναι 1956. — Τοῦ αὐτοῦ, *Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, τόμος Α', Ἀθῆναι 1948, σελ. 63-64. — Ἀναστασίου Γούδα, *Βιοὶ παράλληλοι τῶν ἐπὶ τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρεφάντων ἀνδρῶν*, τόμος Α' - Κλήρος, Ἀθῆναι 1872, σελ. 415-444. — Ἀρχιμ. Ναθαναήλ Ἰωάννου, *Εὐβοϊκά*, Ἐρμούπολις 1857 (σποραδικῶς). — Γ. Γρυπάρη, *Βιογραφικαὶ τιμὲς εἰδήσεις περὶ τοῦ αἰδίου Ἐπισκόπου Εὐβοίας Νεοφύτου*, ἐν Ἀρχιεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν, τόμος ΙΖ', Ἀθῆναι 1971, σελ. 450-462. — Γ. Ι. Ντεγιάννη, *Ὁ Νικόλαος Κριεζώτης*, τόμος Α', Ἀθῆναι 1967, καὶ τόμος Β', Ἀθῆναι 1971 (σποραδικῶς). Κ. Γουναροπούλου, *Ἱστορία τῆς νήσου Εὐβοίας*, Θεσσαλονίκη 1930, σελ. 335-

Σιναίου Πορφύριος Παυλῖνος.

Οὗτος ἐγεννήθη τῇ 1 Νοεμβρίου τοῦ 1878 ἐν Κύμῃ, οἱ δὲ γονεῖς αὐτοῦ Θεοδόσιος καὶ Αἰκατερίνη ἦσαν πιστὰ τέκνα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὸ βαπτιστικόν του ὄνομα ἦτο Ἐμμανουήλ. Μαθητεύσας εἰς τὰ σχολεῖα τῆς γενετέρας του Κύμης ἀπεφοίτησεν αὐτῶν ἐν ἔτει 1893. Κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ὁ συμπολίτης του Γεώργιος Ἀθανασάκης, καθηγητῆς τῶν ἐν Χάλκῃ σχολῶν Θεολογικῆς καὶ Ἐμπορικῆς, παρέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὴν Θεολογικὴν σχολὴν. Ἀλλ' ἄφ' ἐνὸς τὸ ἀκατάλληλον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ καὶ ἄφ' ἐτέρου ὁ καταστρεπτικὸς σεισμὸς τοῦ 1894, ὅστις μετέβαλε τὴν Θεολογικὴν σχολὴν τῆς Χάλκης εἰς σωρὸν ἑρείπιων, τὸν ἠνάγκασαν νὰ παραμείνῃ παρὰ τῷ ὡς ἄνω συμπολίτῃ αὐτοῦ καθηγητῇ Γ. Ἀθανασάκῃ ἐπὶ δύο ἔτη. Ἀκολούθως, διὰ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐπίσης συμπολίτου αὐτοῦ καὶ διευθυντοῦ τῆς Ἐμπορικῆς σχολῆς Γ. Λιανοπούλου, εἰσήχθη εἰς τὴν ἐν τῷ μεταξῷ ἀνοικοδομηθεῖσαν Θεολογικὴν σχολὴν τῆς Χάλκης.

Κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς φοιτήσεως αὐτοῦ, κατόπιν συγκαταθέσεως τῶν ὡς ἄνω δύο προστατῶν συμπολιτῶν του, οἵτινες ἐχορήγουν εἰς αὐτὸν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν προστασίαν, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου «πρώην» Σιναίου Πορφυρίου τοῦ Α' (1885-1904) ὡς ὑπότροφος αὐτοῦ, τῇ ἀδείᾳ καὶ τῇ γνώμῃ τοῦ ὁποίου ἐχειροτονήθη διάκονος μετονομασθεὶς Πορφύριος, ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Ἀποστόλου τοῦ καὶ διευθυντοῦ τῆς Θεολογικῆς σχολῆς Χάλκης τῇ 21 Νοεμβρίου 1901 ἐν τῷ ναῷ τῆς σχολῆς. Κατὰ μῆνα

337. — Κ. Ι. Δ (ὁ β ο υ ν ι ὡ τ ο υ), Ὁ Καρύστου Νεόφυτος, ἐν Ἱε ρ ὸ ς Σ ὕ ν δ ε σ μ ο ς, ἔτος Κ' (περίοδος β', ΙΒ') ἀριθ. 267-274. — Γεωργίου Δ. Χατζηκόστα, Νεόφυτος ὁ Καρύστου, ἐν Ἡ Κύμη, μηνιαία τοπικὴ ἐπιθεώρησις, Ἀθῆναι 1951 καὶ 1952 ἀριθ. φύλλων 14-18. — Ἐμμανουήλ Σαγκριώτου, Νεόφυτος Ἐπίσκοπος Καρύστου, Ἀθῆναι 1936. — Γ. Ι. Φουσάρα, Μιὰ παλιὰ βιογραφία τοῦ Νεοφύτου, ἐν περιοδικῷ Εὐβοϊκὰ Γράμματα, Ἀθῆναι 1947-1949 καὶ ἐν Ἐφημερίδι Εὐβοϊκῆ ἔξορμησις, Ἀθῆναι 1949-1950. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ συμβολὴ τῆς Εὐβοίας εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς ἀγῶνας, Ἀθῆναι 1935. — «Ἡ Μελλίφωνος Τερψινόη ἦτοι Ἀνθολογία τῶν μελωδικωτέρων Ἐκκλησιαστικῶν ᾠσμάτων καὶ Ἀκολουθιῶν, Ἐσπερινοῦ, Ὀρθρου, Λειτουργίας, Μ. Τεσσαρακοστῆς, Πάσχα κ.τ.λ. καὶ Εἰρμῶν τινων διαφορικῶν ἐν τῷ τέλει. Μελοποιηθέντων ὄλων τούτων, κατὰ διαφοροῦς καιροῦς, ὑπὸ διαφορῶν παλαιωτέρων Μουσικοδιδασκάλων, μεταποιηθέντων δὲ τῶν ἐκ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὸ Λέσβιον καλούμενον Σύστημα τῆς Μουσικῆς, παρὰ τοῦ ἰδίου ἐφευρετοῦ αὐτοῦ Κ. Κ. Γεωργίου τοῦ Λεσβίου. Καὶ ἤδη τὸ πρῶτον ἐκδοθέντων ἐπιμελεία καὶ διαπάνη τοῦ Σεβασμιωτάτου Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος Ἀγίου Εὐβοίας Κ. Κ. Νεοφύτου, καὶ τοῦ Φιλομούσου Κ. Κ. Σταυράκη Α. Ἀναγνώστου τοῦ Λεσβίου εἰς δύο τόμους», τόμος Α', Ἀθῆναι 1847, σελ. η', σελ. ι' καὶ σελ. ιγ'-ιδ', καὶ τόμος Β', Ἀθῆναι 1848. — Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια («Ὁ Φοῖνιξ»), τόμος 16, σελ. 11γ-12α, ἐν λέξει Λέσβιος Γεώργιος. — Δ. Σ. Μπαλάνου, Θεόκλητος Φαρμακίδης, Ἀθῆναι 1933, σελ. 60.

Ἰούλιον τοῦ 1903 ἀπεφοίτησε τῆς ὡς ἄνω Θεολογικῆς σχολῆς «ἀναγορευθεὶς διδάσκαλος τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας». Ἡ ἐναισίμος ἐπὶ τῇ ἀποφοιτήσει διατριβή του ἔφερε τὸν τίτλον «Σαμουὴλ Α΄ ὁ Χαντζερῆς», ὅστις διετέλεσε πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὰ ἔτη 1763-1768 καὶ 1773-1774. Τὸν Αὐγούστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1903 μετέβη εἰς Καίρον καὶ διωρίσθη καθηγητῆς τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων ἐν τῇ ἐκεῖ ἱστορικῇ Ἀμπετεῖω σχολῇ, ἣτις ἰδρῦθη τὸ 1860, πρόεδρος τῆς Ἐφορείας τῆς ὁποίας εἶναι ὁ ἐκάστοτε ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου ὄρους. Ἡ καθηγητικὴ του δραῖσις ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ διήρκεσεν ἐπὶ 23 ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ἀνεδείχθη ἀξιόλογος διδάσκαλος, μεταλαμπαδεύσας εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς σχολῆς τὰς χριστιανικὰς διδασκὰς καὶ ἀρετὰς, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη, μέχρι τῆς ἀναδείξεως αὐτοῦ εἰς ἀρχιεπίσκοπον Σιναίου, συνεχίσας ἕκτοτε ἐπὶ 42 ἔτη, ἥτοι μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, τὴν ἀγρυπνον καὶ εὐεργετικὴν φροντίδα ὑπὲρ τῆς Ἀμπετεῖου ταύτης σχολῆς ὡς πρόεδρος τῆς Ἐφορείας αὐτῆς. Τὴν σχολὴν ταύτην πάντοτε περιέβαλε διὰ στοργῆς καὶ ἀγάπης πολλῆς. Μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν σύνεσιν καὶ σωφροσύνην προήγαγεν εἰς μέγιστον βαθμὸν τὰ πνευματικὰ καὶ τὰ ὕλικα συμφέροντα αὐτῆς, ἔργον δὲ τῆς στοργικῆς καὶ εὐγενοῦς μεγαλοφροσύνης του εἶναι τὸ ἐν ἔτει 1956 ἀνοικοδομηθὲν μεγαλοπρεπὲς διδαστήριον αὐτῆς.

Τῇ 2 Ἀπριλίου τοῦ 1906, Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ἐν τῷ ναῷ τῆς μονῆς τοῦ Σινᾶ ὑπὸ τοῦ τότε ἀρχιεπισκόπου Σιναίου Πορφυρίου τοῦ Β΄ (1904-1926), παρὰ τοῦ ὁποίου τῇ 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1908 ἔλαβε τὸ ὄφρῖκιον τοῦ πρωτοσυγκέλλου, καὶ τῇ 26 Φεβρουαρίου τοῦ 1909 τὸ ὄφρῖκιον τοῦ ἀρχιμανδρίτου, «ἀκραιφνοῦς ἀδελφικῆς ἀγάπης ἀπολαύων ὑφ' ἀπαξιάσεως τῆς Σιναϊτικῆς ἀδελφότητος» διὰ τὴν ὁποίαν ἀδελφότητα, ὡς ὁ ἴδιος γράφει τῇ 18 Ἀπριλίου τοῦ 1905 ἐν Καίρῳ εἰς τὸ μοναχολόγιον τῆς μονῆς, «μίαν πρὸς τὸν ἐν Σιναίῳ τῷ ὄρει ὀφθέντα Κύριον, τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἀναπέμπτω δέησιν, τούτοις μὲν ἀπασιν ἐπιδαφιεύη τὴν οὐράνιον Αὐτοῦ χάριν καὶ ἐνίσχυσιν πρὸς ἄνετον καὶ εὐχάριστον ἐκπλήρωσιν τῶν ἱερῶν καὶ ὑψηλῶν αὐτῆς καθηκόντων, ἐμοῦ δὲ ἐκπληρώσῃ τὸν ὑποκάρδιον πόθον, τοῦ ὑπηρετῆσαί με πιστῶς τῇ ἱερᾷ μου μετανοίᾳ ἄχρις ὑστάτης μου ἀναπνοῆς»²⁶.

26. Ἰ γ ν α τ ί ο υ Π α π α δ έ λ λ η, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου Πορφύριος ὁ Γ', ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς Ἰ. Μητροπόλεως Αὐστρίας Σ τ ά χ υ ς, Βιέννη, Ἰούλιος-Δεκέμβριος 1968, τεύχος 14-15, σελ. 116-117 (ἐνθα δημοσιεύονται αὐτοβιογραφικὰ τοῦ Πορφυρίου Σημειώσεις). — Ἀ π ο σ τ ό λ ο υ Μ έ ξ η, Ἡ ἐν Χάλκῃ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή-Ἱστορικὰ Σημειώματα (1844-1923). Ἐν Κωνσταντινουπόλει, σελ. 233 (379). — Β α σ ι λ ε ί ο υ Σ τ α υ ρ ῖ δ ο υ, Ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης 1844-1923, τόμος Α', Ἀθῆναι 1970, σελ. 169. — Σημειωτέον, ὅτι ἀμφότεροι οἱ ὡς ἄνω ἱστορικοὶ τῆς Θεολογικῆς σχολῆς τῆς Χάλκης καταχωρίζουν ὡς ἔτος ἐναισίμου διατριβῆς τοῦ Πορφυρίου τὸ 1904, ἐνῶ ὁ Πορφύριος εἰς τὰς ὡς ἄνω αὐτοβιογραφικὰς Σημειώσεις αὐτοῦ ἀναγράφει, ὅτι «κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1903» ἀπεφοίτησεν ἐκ τῆς σχολῆς ταύτης. Ἐπίσης, εἰς τὰς Σημειώσεις

Τῆς 16/29 Ἰουλίου τοῦ 1926 ἐξελέγη παμψηφεί, ὑπὸ τῆς μοναστικῆς ἀδελφότητος τῆς μονῆς τοῦ Σινᾶ, ἀρχιεπίσκοπος τοῦ θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ ἢ Σιναίου καὶ ἡγούμενος τῆς ὁμωνύμου ταύτης μονῆς, κτισθείσης, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἰουστινιανοῦ Α' τοῦ μεγάλου (527-565) καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Θεοδώρας. Ἡ χειροτονία αὐτοῦ ἐγένετο ἐν τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις ναῷ τῆς Ἀναστάσεως τῆς 23 Αὐγούστου, ἢ 5 Σεπτεμβρίου κατὰ τὸ διορθωμένον ἡμερολόγιον, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δαμιανοῦ (1897-1931), γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Σινᾶ, Φαράν καὶ Ραϊθῶ, ὡς εἶναι ἡ πλήρης ὀνομασία αὐτῆς, εἶναι μὲν αὐτόνομος καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ πᾶσαν Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ἀλλ' ὁ ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος τῆς μονῆς ἐκλεγόμενος ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ (ἢ Σιναίου) χειροτονεῖται παλαιόθεν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων, τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποῖου ὁ Σιναίου μνημονεῖται «τυπικῶς». Ὁ Σιναίου Πορφύριος Γ', ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Α' καὶ Β' ἀμέσους ὁμωνύμους προκατόχους του, ἐνεθρονίσθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σινᾶ τῆς 22 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους τῆς χειροτονίας του 1926, διεδέχθη δὲ τὸν Σιναίου Πορφύριον Β' (1904-1926) παραιτηθέντα ἕνεκα γήρατος καὶ ἀσθενείας, καὶ παρέλαβε τὴν μονὴν ταύτην εἰς ἀφαντάστως μεγάλην οἰκονομικὴν δυσπραγίαν. Διὰ τῆς ἀνυψώσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν ἔπαλξιν καὶ εἰς τὴν ὑπευθυνότητα τῆς ἡγουμενείας τῆς μονῆς τοῦ Σινᾶ, προεμηνύετο ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ ὕλική τῆς μονῆς ἀρίστη ἀποκατάστασις. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ἐν τῷ ἐπισήμῳ δελτίῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐκκλησία» καταχωρισθεῖσα ἀποφίσις, ἐπὶ τῆς ἐκλογῇ αὐτοῦ, ὅτι ὁ Πορφύριος ἦτο «ὄντως ὁ ἐπιφανέστερος τῶν σιναϊτῶν πατέρων»²⁷.

Ὁ Πορφύριος, ἀφοῦ προηγουμένως διέπρεψεν ὡς καθηγητῆς τῆς ἐν Καίτρῳ Ἀμπετείου σχολῆς, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναγραφέντα, καὶ ἀφοῦ ἀνεγνωρίσθη, ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐν Καίτρῳ ἐλληνικῆς παροικίας ἡ μεγάλη αὐτοῦ μορφωτικὴ συμβολή, ὡς καὶ ἡ ἐκπαιδευτικὴ του ἀξιόλογος δραστηριότης, διέπρεψεν εἰς ἄριστον βαθμὸν καὶ ὡς ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου.

Πρῶτον ἐπίτευγμα αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ, μόλις ἕξ ἔτη μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τοῦ Σιναίου, λύσις τοῦ ἐπὶ 300 καὶ πλέον ἔτη ἐκκρεμοῦντος προβλήματος τοῦ ἐν Καίτρῳ Σιναϊτικοῦ Μετοχίου, μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Σινᾶ. Ἡ ἱστορικὴ αὕτη Συμφωνία τῆς 5 Νοεμβρίου τοῦ 1932, ὑπογραφεῖσα ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου (1926-1935) καὶ τοῦ Σιναίου Πορφυρίου καὶ προσυπογραφεῖσα ὑπὸ ἱεραρχῶν τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ θρόνου καὶ σιναϊ-

του ταύτας, τὸν Σιναίου Πορφύριον τὸν Α' τὸν ἀναφέρει ὡς «πρῶν» κατὰ τὸ ἔτος 1901, ἐνῶ οὗτος διετέλεσεν ἀρχιεπίσκοπος Σιναίου κατὰ τὰ ἔτη 1885-1904.

27. Ἐκκλησία, Α' (1926), σελ. 266 καὶ σελ. 283.

τῶν πατέρων, περιλαμβάνει ταῦτα: α) Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ καὶ οἱ σιναῖται ἀναγνωρίζουν ὡς ἔδραν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῆς ἰ. Συνάξεως τῆς μονῆς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ Μονήν. β) Ἡ Μονὴ διὰ τὴν προμήθειαν τῶν χρειωδῶν καὶ τὰς ἄλλας τῆς ὑποθέσεις ἔχει ἀνάγκην ἀντιπροσωπείας ἐν Καῖρω καὶ Μετοχίου ὡς ἐνδαιτήματος αὐτῆς. γ) Τὸ Μετόχιον ἀναγνωρίζεται νῦν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ὡς κανονικὸν τῆς Μονῆς Σινᾶ Μετόχιον. δ) Ἡ ἐν Καῖρω ἀντιπροσωπεία τῆς Μονῆς θὰ ἦνε τὸ πολὺ τριμελὲς καὶ θὰ ἀποτελεῖται ἐκ σιναϊτῶν ἱερωμένων καὶ μοναχῶν, ὧν ὁ διορισμὸς θὰ προκοινοποιῆται τῷ Πατριάρχῃ, ἡ δὲ τυχὸν συνεπεία αἰτιάσεων τοῦ Πατριάρχου ἀνάκλησις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου θὰ ἐνεργῆται ἀμέσως. ε) Οἱ ἐν τῷ ἐδάφει τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πατριάρχου Σιναῖται θὰ ὑπάγονται εἰς τὴν κανονικὴν αὐτοῦ ἐποπτείαν καὶ εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν πατριαρχικῶν δικαστηρίων, εἰς τὴν κρίσιν τῶν ὁποίων θὰ ἀνήκωσιν ἐὰν παρέλθῃ ἄπρακτον τὸ δεκαπενθήμερον τὸ διαρρεῦσαν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ἐκ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀνακοινώσεως τῆς καταγγελίας. στ) Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ θὰ δύναται νὰ ἐνδημῆ ἐν τῷ πατριαρχικῷ κλίματι καὶ νὰ ἱεουργῇ μόνον μετ' ἄδειαν τοῦ Πατριάρχου καὶ ἐπὶ ὠρισμένη προθεσμίᾳ, θὰ μνημονεύῃ δ' ἱεουργῶν τοῦ ὀνόματος τοῦ Πατριάρχου. Καὶ ζ) Παρέχεται ἄδεια καθαγιασεως τοῦ ἐν τῷ Μετοχίῳ εὐκτηρίου οἴκου ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ τελεῖται ἐν αὐτῷ ἡ θεία μυσταγωγία ὑπὸ τὴν κανονικὴν ἐποπτείαν τοῦ Πατριάρχου ἀλλ' οὐχὶ μετὰ ἐνοριακῶν δικαιοματῶν»²⁸.

Ἔτερον τοῦ Πορφυρίου ἀξιόλογον ἐπίτευγμα εἶναι ἡ οἰκονομικὴ ἀνόρθωσις τῆς μονῆς. Ἡ μονὴ τοῦ Σινᾶ ἀπώλεσε κατὰ καιροὺς πολλὰ μοναστηριακὰ κτήματα αὐτῆς, καὶ συγκεκριμένως ἐν Ρουμανίᾳ ἔνεκα κρατικῶν ἀπαλλοτριώσεων, ἐν Ρωσίᾳ ἔνεκα τῆς ἐκ τῆς μεταπολιτεύσεως δημεύσεως τῆς περιουσίας τῆς, ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ Σμύρνῃ ἔνεκα τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἔνεκα οἰκονομικῆς ἐκεῖ δυσπραγίας. Παρὰ ταῦτα ὅμως ὁ Πορφύριος κατῴρθωσε, κατόπιν πολλῶν ἀγῶνων, ὄχι μόνον νὰ ἀνορθώσῃ τὰ κατερειπωμένα οἰκονομικὰ τῆς μονῆς του, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀνυψώσῃ αὐτὰ εἰς ὕψη ἀναταποκρινόμενα εἰς τοὺς ὑψηλοὺς πνευματικοὺς σκοποὺς τῆς ἱστορικῆς μονῆς, καθ' ὅσον καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ πνευματικὰ ζητήματα χρῆζουσιν κατ' ἀνάγκην καὶ οἰκονομικῶν ἐνισχύσεων. Πρὸς τοῦτο μετέτρεψε προνοητικῶς τὴν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ ἀγροτικὴν περιουσίαν τῆς μονῆς εἰς ἀστικὴν τοιαύτην καὶ ἀνήγειρεν εἰς τὸ ἐν Καῖρω Μετόχιον τῆς μονῆς νέα ἀξιόλογα κτίρια, εἰς τὰ ὁποῖα στεγάζονται ἡ βιβλιοθήκη, ἡ πινακοθήκη, τὸ μουσεῖον, τὸ ἀρχιεπισκοπεῖον καὶ ὁ ξενῶν. Ἔτερον ἐπίσης ἐν Καῖρω κτίριον ἀπέκτησεν ἡ μονή, τῇ φροντίδι του, ἐν δὲ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἐγένετο ἀξιοποίησις τῆς ἀστικῆς περιουσίας διὰ τῆς ἀνεγέρσεως νέων ἀκινήτων εἰς τὴν θέσιν τῶν παλαιῶν.

28. Ἐκκλησιαστικά, Γ' (1932), σελ. 413-414.

Ἐν Ἀθήναις ἀνήγειρε τὸ μεγαλοπρεπὲς Μετόχιον τῆς μονῆς τοῦ Σινᾶ (ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Δορυλαίου 26) μετὰ ὠραίου βυζαντινοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, ἐν δὲ Ἡρακλείῳ Κρήτης ἀνεκαίνισε τὸ Συναίτικόν Μετόχιον, τὸ ὁποῖον εἶχε σχεδὸν καταστραφῆ ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν τῶν Γερμανῶν.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἀνεκαίνισεν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τὴν μονήν, παραλλήλως καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐπεδόθη εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἀνασυγκρότησιν καταστήσας αὐτὴν μαγνήτην προσελκυσέως θεολόγων. Ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ αἴγλη τῆς μονῆς κατέστη τοῖς πᾶσιν ἐμφανής. Ἀλλὰ καὶ τὸ γόητρον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Σινᾶ καὶ τῆς σιναιτικῆς μοναστικῆς ἀδελφότητος τὸ ἀνύψωσεν εἰς περιωπὴν, αἱ δὲ σχέσεις τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης μετὰ τῶν ἐπὶ μέρους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἔφθασαν εἰς θαυμαστὴν ἀρμονικότητα. Κατὰ τὸ ἔτος 1966 ἠτύχησε νὰ ἐορτάσῃ πανηγυρικῶς τὴν συμπλήρωσιν τῶν 1400 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τῆς μονῆς τοῦ Σινᾶ καὶ τῶν 40 ἐτῶν τῆς ἀρχιερατείας του²⁹.

Ὁ Πορφύριος, εὐαρεστήσας ἐν πᾶσι τῇ Ἐκκλησίᾳ γενικώτερον, καὶ τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Σιναίου εἰδικώτερον, τὴν ὁποῖαν διεκυβέρνησεν ἐπὶ 42 ἔτη, μετέστη πρὸς Κύριον τῇ 24 Νοεμβρίου τοῦ 1968 ἀύπηρετῆσας πιστῶς τῇ ἱερᾷ του μετανοίᾳ ἄχρις ὑστάτης του πνοῆς», ὡς ἐδεήθη εἰς τὸν Κύριον, ἐν τῷ αὐτογράφῳ αὐτοῦ τῇ 18 Ἀπριλίου τοῦ 1905 ἐν Καίρῳ, τὸ ὁποῖον κατεχώρισεν εἰς τὸ μοναχολόγιον τῆς μονῆς, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναγραφέντα. Ἡ κηδεῖα αὐτοῦ ἔγινε τῇ ἐπομένῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης τοῦ ἐν Καίρῳ Μετοχίου τοῦ Σινᾶ, προεξάρχοντος τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Νικολάου Β' (1968 καὶ ἐξῆς). Ὁ ἐνταφιασμὸς αὐτοῦ ἐγένετο εἰς τὸ ὡς ἄνω Μετόχιον.

Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Νικόλαος, κατὰ τὸν ἐπικήδειον λόγον, ἐξῆρε «τὸ πρᾶον καὶ τὸ φιλειρηνικὸν τοῦ χαρακτῆρος» τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πορφυρίου καὶ εἶπεν ὅτι, διὰ τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν αὐτοῦ, ὡς καὶ διὰ τὸ πρᾶον καὶ τὸ φιλομειδὲς τοῦ χαρακτῆρος του, θὰ ἀπηγοῦντο ἱκανοὶ ἱστορικοὶ νὰ ἀσχοληθῶσι καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν θὰ κατελάμβανεν «ὀλοκλήρους τόμους». «Ἄγνοεῖ κανεὶς —εἶπεν ἐκτὸς ἄλλων— τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον νὰ ἀπαριθμήσῃ ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν χριστιανικῶν πράξεων Πορφυρίου τοῦ Γ'. Ὁ Πορφύριος ὁ Γ' τοῦ Σινᾶ δὲν ἦτο διάττων ἀστὴρ ἐρχόμενος καὶ παρερχόμενος χωρὶς νὰ ἀφήσῃ ἕχνη τῆς διαβάσεώς του. Τὰ ἕχνη τῆς ἀγαθοεργοῦς δράσεως τοῦ

29. Ἀρχιμ. Γρηγορίου Μανιατοπούλου, *Τὸ χρυσοῦν Ἰωβηλαῖον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ κ. κ. Πορφυρίου τοῦ Γ' ἐπὶ τῇ ἐκπαιδευτικῇ αὐτοῦ δράσει ἐν τῇ Ἀμπετείῳ Σχολῇ ἐν Καίρῳ*, Κάιρον 1957. — Ἐορτασμὸς τῶν χιλίων τετρακοσίων ἐτῶν τῆς ιδρύσεως τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ. Ἐν Καίρῳ 1967, σελ. 112-114.—Πρβλ. Πανηγυρικὸς τόμος ἐπὶ τῇ 1400ῇ ἀμφιετηρίδι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ. Ἐν Ἀθήναις 1971. — Ἐκκλησία, ΚΖ' (1950), σελ. 341.

Πορφυρίου παραμένουν σταθερὰ καὶ ἡ συμβολή του εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Σινᾶ θὰ παραμείνῃ εἰς τὸν αἰῶνα». Ὁ δὲ ἀδελφὸς τῆς μονῆς τοῦ Σινᾶ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Μανιατόπουλος ὁ καὶ διάδοχός του (1969-1973), κατὰ τὸν ἐπικήδειον εἶπεν, ἐκτὸς ἄλλων, καὶ τὰ ἐξῆς: «Ὁ προκείμενος ἡμῖν προσφιλέτης νεκρὸς δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς κανένα καὶ οὐδενὸς διέφυγε ἢ διαφεύγει ἢ κατὰ πάντα τελεία ζωὴ του. Εἶχε παραστήσει ἑαυτὸν τῷ Θεῷ ἐργάτην δόκιμον καὶ ἀνεπαίσχυντον (Β' Τιμ. 2,15) καὶ ἐποίμανε καὶ ὠδήγει ὅσους τὸν ἐπλησίαζον ἐπὶ πηγὰς ὑδάτων ζωῆς (Ἄποκ. 7,17). Αἱ προθέσεις του ἦσαν πάντοτε εὐγενεῖς καὶ ὄλαι του αἱ διαθέσεις ἀνιδιοτελεῖς. Εἶχεν ἀκραιβνῆ ἀφιλοχρηματίαν καὶ ἐγνώριζε τὴν ἀγαθοποιὸν δύναμιν ποῦ ἔχει ἡ ἐλεημοσύνη, ἥς ἦτο ἄριστος καλλιτέχνης καὶ δότης ἰλαρός. Ἡ καρδιά του ἦτο ὡς τοῦ εὐσπλάγχχνου Σαμαρείτου τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς, καὶ ὄχι μόνον οὐδένα παρεγνώριζε, ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε ἀπρηνήθη τὴν ἀρωγὴν του καὶ τὴν βοήθειάν του πρὸς πάντα ζητήσαντα αὐτήν». Καὶ περαιτέρω: «Ἀλλὰ μήπως καὶ τὸ ἄτυφον τῆς ψυχῆς του καὶ τὸ ταπεινὸν τοῦ χαρακτῆρος του δὲν ἐνεποιοῦν ἐντύπωσιν, ἣ τὸ ἀπέριττον καὶ σεμνὸν τῆς ἐκδηλώσεώς του πρὸς πάντας, μικροὺς καὶ μεγάλους, δὲν προὐκάλει τὸν θαυμασμόν; Ἀλλὰ θὰ προσθέσω πρὸς ταῦτα καὶ τὴν πηγαιάν καὶ ἀνυπόκριτον εἰλικρίνειάν του. Τὴν γοητείαν τοῦ λεπτοῦ τοῦ πνεύματος. Τὸ ἀττικόν του ἄλας κατὰ τὰς συζητήσεις... τὸ μέλι τὸ ἐκ τῶν χειλέων του προερχόμενον... Ἐκεῖνο, ὅπερ κυριώτατα τὸν ἐχαρακτήριζεν, ἦτο ἡ βαθυτάτη του πίστις πρὸς τὴν ἀκήρατον ἀλήθειαν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἡ ἀφοσίωσις του εἰς τὴν ἀγίαν μας Ἐκκλησίαν...», ἦτο δὲ κάτοχος «τῆς ἀγίας Γραφῆς μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν της, ὥστε νὰ προκαλῆ εἰς τοὺς ἀκροαζομένους ὄχι μόνον θαυμασμόν ἀλλὰ καὶ φρονηματισμόν»³⁰.

Ὁ Σιναῖου Πορφύριος Γ' ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν συγγραφὴν, ἰδίως μὲ τὴν δημοσίευσιν ἱστορικῶν εἰδήσεων περὶ τῆς μονῆς τοῦ Σινᾶ. Δημοσιεύματα αὐτοῦ εἶναι: 1) Σιναῖτικά (Ἐκ τῶν κωδίκων τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ). Ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Νέα ν Σιὼ ν τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, τόμος ΚΓ' (1928). 2) Σιναῖτικά Ἐκκλησίαι ἐν Καλικούτῃ καὶ Βορείῳ Ἰνδικῇ. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Νέα ν Σιὼ ν, τόμοι ΚΓ' (1928) — ΚΣΤ'

30. Φῶς, πρῶτὴν καθημερινὴ ἔφημερίς, ἐκδιδομένη ἐν Καίρῳ, τῆς 25, 26 καὶ 27 Νοεμβρίου 1968, ὑπὸ τοὺς ἀντιστοιχοὺς τῶν ἡμερομηνιῶν εἰδησιογραφικῶν τίτλους: «Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σινᾶ Πορφύριος Γ' ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον», «Ἡ χθεσινὴ κηδεῖα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ κυροῦ Πορφυρίου Γ'» καὶ «Αἱ τελευταῖαι θελήσεις καὶ ὁδηγίαι τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Σιναῖου κυροῦ Πορφυρίου Γ'». — Ν. Α. Φοροπούλου, Πορφύριος ὁ Γ' ὁ Παυλῖνος, ἐν Ὁρθοσκυτικῇ καὶ Ἡθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 10, Ἀθῆναι 1967, στήλ. 559. — Σπυρίδωνος Δημ. Κοντογιάννη, Γενικὴ Βιβλιογραφία περὶ Σινᾶ, τεῦχος Γ', Ἱεροσόλυμα 1979, σελ. 9, σημ. 6, ἐνθα καταχωρίζεται βιβλιογραφία περὶ τοῦ Σιναῖου Πορφυρίου Γ'.

(1931). 3) Συναίτικα (Ἀνδρομονάστηρον Ἐπισκοπῆς Ἀνδρούσης ὑπαχθὲν τῷ Σινᾶ). Ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Νέα ν Σιὼ ν, τόμος ΚΗ' (1933). 4) Συναίτικα (Οἱ κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ἀρχιερατεύσαντες ἐν Σινᾶ). Ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Νέα ν Σιὼ ν, τόμος ΚΘ' (1934) καὶ τόμος ΛΑ' (1936). 5) Συμφωνητικὸν γράμμα Συναίτων μοναχῶν καὶ Λουκάρεως. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ βιβλίον Κύριλλος Λούκαρις, ἐκδοθὲν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας Κρητικῶν Σπουδῶν καὶ Συλλόγου Μεσαιωνικῶν Γραμμάτων, Ἀθῆναι 1939. 6) Ὀλίγα λέξεις περὶ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ Δίπτυχα Ὁρθοδόξιας, τόμοι Α' καὶ Β', Ἀθῆναι 1957. 7) Πρὸς τὸ Θεοβαδίστον Ὁρος Σινᾶ. Σύντομος ὁδηγὸς τῶν προσκυνητῶν καὶ περιηγητῶν τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ καὶ βραχυτάτη περιγραφὴ τῆς ἐν αὐτῷ ἱστορικῆς Μονῆς καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς, Κάϊρον. (Ἄνευ ἔτους ἐκδόσεως). 8) Διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ Σινᾶ (Ἀπάντησις εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ Χρήστου Γιανναρά). Ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν Ἡ Καθημερινὴ (16-9-1964)³¹.

Πρὸς τούτοις ἀξιόλογα εἶναι καὶ τὰ Ἐόρτια Γράμματα τοῦ Πορφυρίου ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα, τὰ ὁποῖα ἀπηύθυνεν ἐκάστοτε πρὸς τοὺς προκαθημένους τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς ἀρχιεπίσκοπος τῆς αὐτονόμου καὶ ἀνεξαρτήτου ἀπὸ πάσαν Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ, Φαράν καὶ Ραιθῶ, τὰ ὁποῖα ἔχουν κατὰ τὸ πλεῖστον δημοσιευθῆ εἰς τὰ ἐπίσημα περιοδικὰ τῶν ὡς ἄνω Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἀξιόλογοι ὡσαύτως εἶναι καὶ αἱ Ἀπαντήσεις αὐτοῦ εἰς τὰ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ προκαθημένων Εἰρηνικὰ αὐτῶν γράμματα. Προνοία αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, τὸ σπουδαῖον σύγγραμμα τοῦ Κωνσταντίνου Ν. Παπαμιχαλοπούλου, Ἡ Μονὴ τοῦ Ὁρους Σινᾶ, ἐν ἔτει ΑΨΑΒ'.

Μαρωνείας καὶ Θάσου Βασίλειος Κωνσταντίνου.

Ὁ Βασίλειος Κωνσταντίνου ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1885 εἰς τὸ Αὐλωνάριον καὶ μετὰ τὰς στοιχειώδεις καὶ ἐγκυκλίους σπουδὰς αὐτοῦ, γενομένης εἰς τὴν γενέτειράν του, ἐφοίτησεν ἀκολούθως εἰς τὴν Θεολογικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καὶ ἔλαβε τὸ πτυχίον αὐτοῦ τῇ 5 Νοεμβρίου τοῦ 1909. Λαϊκὸς εἰσέτι, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Χαλκίδος καὶ Καρυστίας Χρυσάνθου Προβατᾶ (1907-1921) ὡς γραμματεὺς τῆς μητροπόλεως καὶ ἤρχισε κηρύττων εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Χαλκίδος. Τῇ 3 Ἰανουαρίου τοῦ

31. Σπυρίδωνος Δημ. Κοντογιάννη, *Γενικὴ Βιβλιογραφία περὶ Σινᾶ* (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Παναγυρικοῦ τόμου ἐπὶ τῇ 1400ῃ ἀμφιετηρίδι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ), Ἀθῆναι 1972, σελ. 548.—Τοῦ αὐτοῦ, *Γενικὴ βιβλιογραφία περὶ Σινᾶ*, τεύχος Γ', Ἱεροσόλυμα 1979, σελ. 32.

1910 ἐκάρη μοναχὸς τῆς παρὰ τὰ Λουτρά τῆς Αἰδηψοῦ μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου («*Ηλια*»), καὶ τῇ 30 Ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω μητροπολίτου ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Δημητρίου Χαλκίδος. Τῇ 30 Ἰουλίου τοῦ 1916 ἐχειροτονήθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ ὡς ἄνω ναῷ πρεσβύτερος καὶ ἐχειροθετήθη ἀρχιμανδρίτης. Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου 1916 μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1941 διετέλεσεν ἐφημέριος καὶ ἱεροκήρυξ τοῦ μητροπολιτικοῦ ὡς ἄνω ναοῦ τῆς Χαλκίδος, ἐργασθεὶς κατὰ τρόπον ὑποδειγματικὸν καὶ ἀπολύτως ἀποδοτικόν. Ἰδρυθεῖσης κατὰ τὸ ἔτος 1922 ἐν Χαλκίδι Ἐκκλησιαστικῆς Προπαρασκευαστικῆς Σχολῆς, ὁ Βασίλειος διωρίσθη πρῶτος διευθυντὴς αὐτῆς, διηύθυνε δὲ ταύτην κατὰ τὰ σχολικὰ ἔτη 1922, 1930-1931, 1936 καὶ 1937-1938 καὶ ἐδίδασκε τὰ μαθήματα τῆς Χριστιανικῆς Ὁρθοδόξου Κατηχήσεως καὶ τῆς Λειτουργικῆς³². Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1924 μέχρι τῆς 12 Μαρτίου 1941, ὅτε ἐξελέγη μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Θάσου, διετέλεσε πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος, ὡς ὠνομάσθη αὕτη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1922, ὅτε ἀνασυνεστήθη ἡ μητρόπολις Καρυστίας καὶ Σκύρου. Ἡ ἐν Χαλκίδι ἀξιόλογος ἐκκλησιαστικὴ προσφορὰ τοῦ Βασιλείου, ἡ εὐγένεια τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ καὶ ἄλλα πνευματικὰ αὐτοῦ προσόντα εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ζητηθῆ, ὑφ' ἀπάντων σχεδὸν τῶν κατοίκων τῶν πόλεων καὶ τῶν κοινοτήτων τῆς Εὐβοίας, ἡ ἀνάδειξις αὐτοῦ εἰς μητροπολίτην Χαλκίδος καὶ Καρυστίας μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1921 ἐκδημίαν τοῦ Χαλκίδος καὶ Καρυστίας Χρυσάνθου Προβατᾶ. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπήντησεν εἰς τὸ πανευβοϊκὸν τοῦτο αἶτημα λίαν ἐπαινετικῶς διὰ τὸν Βασίλειον, ὅστις ἀυτῆρξεν ὁ δεξιὸς βραχίον τοῦ ἀειμνήστου Ἐπισκόπου Χαλκίδος Χρυσάνθου Προβατᾶ, πολῦτιμος δὲ συνεργάτης τοῦ σήμερον θεοφιλῶς ἀρχιερατευόντος Ἀγίου Χαλκίδος κ. Γρηγορίου». Ἐξήρθη δὲ τότε («*ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸ καθῆκον του, ἡ ἀξιοθαύμαστος διοικητικὴ του πεῖρα, ὁ ζῆλος του περὶ τὸ θεῖον κήρυγμα καὶ ἡ πολυσχιδῆς γραφειακὴ του ὑπηρεσία, ἣν μόνος του διεξήγαγεν*»).

Ὑπὸ πολλῶν, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἱκανοτήτων κεκοσμημένος ὁ Βασίλειος καὶ ἔχων τὴν βαθεῖαν ἐκτίμησιν τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος καὶ τὴν ἀγαθὴν περὶ αὐτοῦ γνώμην τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προὔτάθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς ὑποψήφιος μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Θάσου, εἰς διαδοχὴν τοῦ Μαρωνείας καὶ Θάσου Σπυρίδωνος Ἀλιβιζάτου (1938-1940). Ἡ πρότασις ἐγένετο ἐν («*ἐπειγούσῃ καὶ ἐκτάκτῳ συνεδρίῳ*») τῆς Συνόδου τῇ 12 Μαρτίου 1941, ἔνεκα τῆς ἐμπολέμου τότε καταστάσεως. Ἐκ τῶν, κατὰ τὸν τότε ἰσχύοντα νόμον περὶ ἐκλογῆς μητροπολιτῶν, προταθέντων εἰς τὸν βα-

32. Χρυσόστομος Θέμελης Μητροπολίτης Μεσσηνίας, *Ἡ ἐν Χαλκίδι Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευσις* (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας), Ἀθῆνα 1974, σελ. 121-122.

σιλέα πρὸς πρόκρισιν τριῶν ἀρχιμανδριτῶν, ἦτοι α) Βασιλείου Κωνσταντίνου, λαβόντος ψήφους 7, β) Ἀμβροσίου Ἀντωνοπούλου, λαβόντος ψήφους 5 καὶ γ) Ἀνανίου Μάνου, λαβόντος ψήφους 3, προῦκριθη ὁ ἀρχιμανδρίτης Βασίλειος Κωνσταντίνου, ὅστις ἐτέλεσε τὸ μῆνυμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ τῆ 21 τοῦ ὡς ἄνω μηνὸς Μαρτίου, καὶ τῆ 23 τοῦ αὐτοῦ, Κυριακῆ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, ἐτελέσθη ἡ χειροτονία αὐτοῦ εἰς ἀρχιερέα ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῶ τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ χειροτονήσας αὐτὸν ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρῦσανθος Φιλιππίδης (1938-1941) ἐξέφράσθη, κατὰ τὴν χειροτονητήριον ἀντιφώνησίν του, ἐπαινετῶς περὶ τοῦ χειροτονουμένου, εἶπε δέ, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ ταῦτα:

«Ἄλλὰ καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ μόρφωσις σου καὶ ἡ διοικητικὴ ἱκανότης καὶ ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη ἦν ἀνέπτυξας κατὰ τὴν μακρὰν ἐπὶ τριάκοντα ὅλα ἔτη δόκιμον διακονίαν σου ὡς πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος καὶ δι' ἣν τοσοῦτον ἡγαπήθης ὑπὸ τε τοῦ Σεβασμιωτάτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Μητροπολίτου Χαλκίδος καὶ τοῦ ἀειμνήστου προκατόχου αὐτοῦ, ὡς καὶ ὀλοκλήρου τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ τῆς Θεοσώστου ταύτης ἐπαρχίας, συμπαρισταμένου δι' ἐκλεκτῶν ἀντιπροσώπων καὶ συνευχομένου καὶ ἐπευφημοῦντος, ταῦτα πάντα χρηστάς ὑποτείνουσιν ἡμῖν τὰς ἐλπίδας, ὅτι, συνεργούσης τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, θὰ ἀναδειχθῆς ἀρχιερεὺς ἄξιος τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἐκκλησίας, γενναῖος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀθλητῆς ἐν ᾧ ἀγωνιζόμεθα ἱερῶ περὶ πάντων ἀγῶνι, καὶ σοφὸς κυβερνήτης τῆς ἐμπιστευθείσης σοι ἱερᾶς ὀκλάδος, ἣν θὰ κυβερνήσης, ὡς πεποιθήαμεν, μετ' ἐπιστήμης, καὶ ἄγρυπνος ἰστάμενος ἐπὶ τῶν οἰάκων ἀσφαλῶς θὰ διαπλεύσης μετὰ τοῦ χριστανῶμου πληρώματος τὴν μεγάλην καὶ εὐρύχωρον θάλασσαν τῶν περιστάσεων, θάλασσαν θηρία ἔχουσαν καὶ πειρατάς, θάλασσαν σκοπέλους ἔχουσαν καὶ σπιλάδας, θάλασσαν ὑπὸ κυμάτων ταραττομένην πολλῶν καὶ χειμῶνων, καὶ εἰς λιμένα εὐδίων θὰ ὀδηγηθῆς καὶ θὰ ὀδηγήσης...»³³.

Ὁ Μαρωνεῖας καὶ Θάσου Βασίλειος ἐνεθρονίσθη εἰς τὴν Κομοτηνὴν, ἔδραν τῆς μητροπόλεώς του, τῆ 29 Μαρτίου 1941, κατὰ δὲ τὸν ἐνθρονιστήριον λόγον του, σὺν τοῖς ἄλλοις, εἶπε καὶ ταῦτα:

«Πλήρης πίστεως πρὸς τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ, ἔρχομαι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ἵνα ὡς πιστὸς τοῦ Κυρίου δούλος, ἐξυπηρετήσω τὰς θρησκευτικὰς ὑμῶν ἀνάγκας. Ὁ Κύριος ἡμῶν διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ περὶ τοῦ καλοῦ ποιμένου, ἰδίᾳ δὲ διὰ τῆς σταυρικῆς του θυσίας, ἔδωκεν ἡμῖν τὸν τέλειον τύπον τοῦ ποιμένου τῶν Χριστιανικῶν ψυχῶν. Ὁ θεὸς Ἀπόστολος Παῦλος μᾶς παρέχει, διὰ τῶν ἐπιστολῶν του, τὴν εἰκόνα τοῦ εὐλογητοῦ ποιμένου, τοῦ ἐτοίμου πρὸς πᾶσαν θυσίαν, τοῦ φιλοστόργου πατρός, τοῦ παρηγόρου ἀδελφοῦ, τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀγνοῦ ὑπηρετοῦ τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν. Οἱ δὲ θεϊότατοι Πα-

33. Ἐκκλῆσια, ΙΘ' (1941), σελ. 53.

τέρες δι' ὧσων ἐδίδαξαν καὶ ὑπέδειξαν καὶ ἔγραψαν καὶ κατ' ἐξοχὴν διὰ τῆς ἁγίας ζωῆς των, ὑποδεικνύουν ἡμῖν τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ ἀκολουθήσωμεν.

Ταῦτα πάντα πιστεύω, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ταῦτα πρесеβύω καὶ ὑπὸ τῆς ἁγίας ταύτης διδασκαλίας θεῖω ἐλέει ἐμψυχούμενος, ἀπευθύνω πρὸς πάντας ὑμᾶς τὴν πρώτην ἐγκάρδιον πατρικὴν μου εὐλογίαν.

Ἔρχομαι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ἀδελφὸς ἐν Κυρίῳ πρὸς ἀδελφούς, ἵνα προσφέρω τὸν ἑαυτὸν μου θυσίαν ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς ὑμῶν σωτηρίας. Πιστεύω ἀπολύτως εἰς τὴν χάριν Ἐκεινοῦ, ὅστις τὰ ἀσθενῆ θεραπεύει καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῖ καὶ στηριζόμενος εἰς τὸ θεῖον τοῦ ἔλεος θὰ προσπαθῶ, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, νὰ φανῶ ἀντάξιός τῆς ἁγίας καὶ οὐρανοῦ κλήσεως καὶ νὰ προσφέρω πρὸς πάντας ὑμᾶς ἐν πάσῃ στιγμῇ καὶ εὐκαιρίᾳ τὴν ἐν Κυρίῳ φωτιστικὴν πατρικὴν στοργὴν καὶ τὴν πρόθυμον ἀδελφικὴν μου ἐνίσχυσιν.

Ἦτο θέλημα Κυρίου νὰ ἔλθω ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς πνευματικὸς ἀρχηγός, εἰς ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας τὸ Ἔθνος ἡμῶν ἀγωνίζεται σκληρὸν ἀλλὰ καλλίνικον ἀγῶνα ἐναντίον βαρβάρων καὶ ἀνοσίων ἐπιδρομέων.

Ὁ Κύριος εὐλογεῖ πλουσίως τὸν ἀγῶνα μας καὶ ἡ Ἑλλάς, ἡ φιλότατη ἡμῶν πατρίς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἀνακτος, ἐμψυχουμένη ἀπὸ τὸ πνεῦμα θριάμβων, θυσιῶν καὶ ἡρωϊσμῶν Ἱστορίας περιλάμπρων χιλιετηρίδων, ὡς ἄλλος Δαυὶδ πλησσει τὸν Γολιάθ.

Θριαμβεῦει, τέκνα μου ἀγαπητά, ὁ ἡρωϊκὸς ἡμῶν στρατός, διότι ἀγωνίζεται ἀγῶνα ἱερὸν καὶ ἅγιον ὑπὲρ τῆς τιμῆς, τῆς δόξης καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς φιλότατης ἡμῶν πατρίδος, ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τῆς τιμῆς, ὑπὲρ τοῦ γνησίου Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῆς βαρβαρότητος καὶ τοῦ σκοτός, ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν. Νικᾷ ἡ Ἑλλάς καὶ θριαμβεῦει, διότι πιστεύει εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ παναγάθου Θεοῦ καὶ τὴν παντοδύναμον ἐνίσχυσιν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου... Μὴ ταρασέσθω, τέκνα μου ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ἡ καρδία ὑμῶν μηδὲ δειλιάτω. Πιστοὶ καὶ ἀσάλευτοι εἰς τὰ Χριστιανικὰ καὶ Ἐθνικὰ ἡμῶν φρονήματα, πιστοὶ καὶ εἰς τὰς ἱεράς ἡμῶν παραδόσεις, ἀντάξιοι πατέρων πιστῶν καὶ ἀνδρῶν θυσιασθέντων ὑπὲρ τῆς δόξης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, θὰ παραμείνωμεν πάντες φρουροὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν δόξης καὶ τιμῆς. Ἔχομεν βοηθὸν καὶ παραστάτην τὸν πανάγαθον Θεὸν εὐλογήσαντα πλουσίως τὴν φιλότατην ἡμῶν πατρίδα, πάντοτε μὲν, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸν διεξαγόμενον ἀπὸ μηνῶν καλλίνικον ἀγῶνα. Παρακαλῶ καὶ προτρέπω πάντας νὰ παραμείνωσι πιστοὶ εἰς τὰς ἱεράς παραδόσεις, πρόθυμοι πρὸς πᾶσαν θυσίαν, ἔτοιμοι καὶ δμόψυχοι ἵνα ἀγωνισθῶμεν ἐναντίον ὄλων ἐκείνων, οἵτινες ἤθελον ἐπιβουλεύῃ τὴν Ἐθνικὴν ἡμῶν ὑπαρξίν, τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν μας...»³⁴.

34. Π ρ ο δ ο ς (ἐφημερίς), Κομοτηνή, 5 Ἀπριλίου 1941.

Ἐμφορούμενος ὑπὸ τῶν ὡς ἄνω ὑψηλῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν φρονημάτων καὶ αἰσθημάτων ὁ Βασίλειος, ἀνέλαβε τὸ ἔργον αὐτοῦ, καθ' ὃν χρόνον ἡ πατρὶς εὐρίσκετο εἰς ἐμπερίστατον κατάστασιν ἀπὸ τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940, ἐξ αἰτίας τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, καὶ καθ' ὃν ὡσαύτως χρόνον ἡ Γερμανία καὶ ἡ γείτων Βουλγαρία ἠτοιμάζαν τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπίθεσιν, ἥτις καὶ ἐγένετο μετ' ὀλίγον. Εἰς τὰς δυσκόλους ταύτας περιστάσεις ὁ Βασίλειος ἀνεδείχθη πιστὸς καὶ ἀξιόλογος ἐκκλησιαστικὸς ἡγέτης καὶ ποιμὴν ἀφωσιωμένος εἰς τὴν ἱεράν καὶ πατριωτικὴν αὐτοῦ ἀποστολὴν εἰς τὴν ἀκριτικὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐπαρχίαν του.

Ἐπτά μόλις ἡμέρας μετὰ τὴν ἐνθρόνισιν αὐτοῦ, καὶ δὴ τῇ 6 Ἀπριλίου 1941 (Ε' Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν), ἡ Κομοτηνὴ ἐδέχθη τὴν ἐπίθεσιν τῶν Γερμανικῶν ἀεροπλάνων, ὁ δὲ μητροπολίτης, ὡς στοργικὸς πατήρ, ἀνέλαβεν ἀμέσως τὸ ἔργον τῆς ἐνισχύσεως τοῦ ποιμνίου του. Εἶναι χαρακτηριστικὰ τὰ ὅσα γράφει οὗτος εἰς τὸ προσωπικὸν Ἡμερολόγιόν του, ἀποσπάσματα τοῦ ὁποίου ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν ἐν Χαλκίδι ἐφημερίδα Πανευβοϊκὸν Βῆμα. Ὑπὸ χρονολογίαν 6-4-1941, Ε' Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν, μεταξύ τῶν ἄλλων, ὁ Βασίλειος καταχωρίζει καὶ τὰ ἐξῆς: «Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θείας Λειτουργίας μὲ ἐκάλεσεν εἰς τὸ τηλέφωνον τοῦ Ἱ. Ναοῦ ὁ κ. Ὑπουργὸς Γενικὸς Διευθυντής, παρακαλῶν νὰ σπεύσω εἰς τὸ Κυβερνεῖον πρὸς συνάντησίν του, ἔνθα καὶ μετέβην. Καθ' ὁδὸν πλῆθος γυναικοπαίδων μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς καὶ μὲ συγκινητικὰς ἐκδηλώσεις μὲ καθικετεύουν νὰ μὴ ἀναχωρήσω ἐκ τῆς πόλεως καὶ τοὺς ἀφήσω ἀπροστατεῦτους. Διὰ πατρικῶν λόγων τοὺς ἐνθαρρύνω καὶ τοὺς διαβεβαίω ὅτι δὲν θὰ ἀναχωρήσω ἀλλὰ θὰ μείνω μαζί των. Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη ἐνέπνευσε θάρρος καὶ ἀπερίγραπτον ἀνακούφισιν εἰς τὸν Λαόν, οὗτινος αἱ ἐκδηλώσεις πρὸς τὸ πρόσωπόν μου μὲ συνεκίνησαν βαθύτατα καὶ μέχρι δακρῶν. Εἰς τὸ Κυβερνεῖον εἶναι συνηθροισμένοι ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, περιστοιχίζοντες τὸν κ. Ὑπουργὸν ὅστις μοὶ ἀνακοινεῖ ὅτι αὐτὸς ὡς καὶ πάντες οἱ Δημόσιοι ὑπάλληλοι μετ' ὀλίγον θὰ ἀναχωρήσωσι δι' Ἀθήνας καὶ ὅτι εἶναι διατεθειμένος νὰ διευκολύνη τὴν ἀναχώρησίν μου. Εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν ἐδήλωσα ὅτι εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ παραμείνω εἰς τὴν πόλιν, συμμεριζόμενος τὴν τύχην τοῦ ποιμνίου μου...»³⁵. Ὑπὸ χρονολογίαν Δευτέρα 7-4-1941 γράφει: «Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς κατοχῆς ἀνέλαβον ὑπὸ τὴν προστασίαν μου τὸ συσσίτιον. Τὴν 12 π.μ. ἐπεσκέφθην τὰ διάφορα τμήματα τοῦ συσσιτίου γενόμενος δεκτὸς μὲ συγκινητικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πενομένου πλήθους, δοξάζοντος τὸν Θεὸν καὶ εὐχαριστοῦντος ἡμᾶς διὰ τὴν πατρικὴν μέριμναν, κατόπιν τῆς ἐγκαταλείψεώς του ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν. Ἐκδηλοῦμεν ὅλην τὴν συμπάθειάν μας καὶ διαβεβαιοῦμεν ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ

35./ Πανευβοϊκὸν Βῆμα, ἐβδομαδιαία ἐφημερίς - δημοσιογραφικὸν ὄργανον τοῦ Εὐβοϊκοῦ λαοῦ, Χαλκίς, 31 Ἰανουαρίου 1953, σελ. 1.

λειτουργοῦν τὸ συσσίτιον ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν ἄρτος καὶ τρόφιμα. Τὴν νύκτα κατέφθασαν καὶ ἄλλα γερμανικὰ στρατεύματα, ὡς καὶ μηχανοκίνητοι δυνάμεις...»³⁶. Τὴν 20 Ἀπριλίου 1941, ἡμέραν τοῦ Πάσχα, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κομοτηνὴν βουλγαρικὸς στρατός, καὶ μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινῶν ὁ ἱεράρχης κατεχώρισεν εἰς τὸ Ἡμερολόγιόν του τῆ 5-6-1941 τὰ ἐξῆς: «Τὴν 10 π.μ. προσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον μου Νομαρχιακὸς ὑπάλληλος τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως, συνοδευόμενος ὑπὸ Χωροφυλάκων, ὅστις παρουσία τοῦ γραμματέως τῆς Ἱ. Μητροπόλεως κ. Ἀλ. Ἀποστολίδου καὶ τοῦ δικηγόρου κ. Λυσιμάχου Παυλίδου, ἀνέγνωσεν Ἑλληνιστὶ τὴν κάτωθι ἐντολὴν τοῦ Βουλγάρου Νομάρχου Κομοτηνῆς: «Σεβασμιώτατε, ἐπεφορτίσθην ὑπὸ τοῦ Νομάρχου νὰ σᾶς ἀνακοινώσω τὴν ἀπόφασίν του, ἣτις ἔχει ὡς ἐξῆς: Ὁ κ. Νομάρχης ἔχει τὴν γνώμην ὅτι ἡ περαιτέρω παραμονὴ σας ἐν Κομοτηνῇ εἶναι τελείως ἄσκοπος καὶ σᾶς παρακαλεῖ νὰ ἐγκαταλείψητε τὸ ταχύτερον τὸ ἔδαφος ταύτης, πρᾶγμα ὅπερ ἔπραξαν ἅπαντες οἱ συνάδελφοί σας τῆς Νέας Βουλγαρίας, ἐγκαταλείψαντες τὰς ἔδρας των ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς στρατιωτικῆς κατοχῆς. Ὁ κ. Νομάρχης θὰ λυπηθῇ πολὺ ἐὰν ἀρνηθῆτε τὴν σύστασίν του ταύτην. Διότι θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν σκληρὰν ἀνάγκην νὰ μεταχειρισθῇ βίαια μέσα διὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀπομάκρυνσίν σας. Ὁ κ. Νομάρχης διέταξε τὰς διευθύνσεις τῶν ὑπηρεσιῶν του νὰ σᾶς δεχθῶσι διὰ νὰ κανονίσωσι τὰ τῆς ἀναχωρήσεώς σας...»³⁷. Καὶ περαιτέρω: «Συνεχίζων ὁ Βούλγαρος ὑπάλληλος τῆς Νομαρχίας, μοῦ λέγει ὅτι ὁ κ. Νομάρχης ἔχει τὴν γνώμην ὅτι θὰ συμμορφωθῆτε μετὰ τὴν ἀπόφασίν του, ἣτις εἶναι σύμφωνος μετὰ τὴν δημιουργηθεῖσαν νέαν τάξιν καὶ ὅτι δὲν θὰ δημιουργηθῶσιν ἐπεισόδια κατὰ τὴν ἀναχώρησίν σας...». Καὶ ἐν συνεχείᾳ: «Ἡ ἀπόφασις τῆς Βουλγαρικῆς Νομαρχίας περὶ ἀπελάσεώς μου διεδόθη ἀστραπιαίως εἰς τὴν πόλιν, ἀθροοὶ δὲ προσήρχοντο οἱ εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ μου εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν μέγαρον διὰ νὰ ἀσπασθοῦν τὴν δεξιάν μου καὶ ζητήσωσι τὰς εὐχὰς μου, συνιστῶντες αὐτοὶ πλέον ὑπομονὴν καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ στενοχωροῦμαι. Κατασυγκεκινημένος ἠὺχαρίστου, παρακαλῶν νὰ ἀποφύγωσι ἐκδηλώσεις κατὰ τὴν ἀναχώρησίν μου. — Παρασκευῆ 6-6-1941. Διῆλθον τὴν νύκτα χωρὶς νὰ κατακλιθῶ, ἐν θλίψει καὶ πικρίᾳ, ἀναλογιζόμενος τὰ μελλοντικὰ δεινὰ τῶν ἀγαπητῶν μου Κομοτηναίων παρὰ τῶν ὁποίων τόσον ἡγαπήθην ἀνεξαίρετως, διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς πατρικὴν μου μέριμναν εἰς τόσον δεινὰς τοῦ βίου των περιστάσεις. Ἀπὸ πρωΐας, παρ' ὄλην τὴν ἀπαγόρευσιν, ἡ ὁδὸς πρὸ τῆς Μητροπόλεως ἐπληρώθη λαοῦ. Περὶ ὥραν 10ην π.μ. ἐστάθησαν πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Μητροπολιτικοῦ μεγάρου δύο αὐτοκίνητα προοριζόμενα διὰ τὴν μεταφορὰν μου εἰς Θεσσαλονίκην...»³⁸. Καὶ καταλήγει ὁ ἀπελαθεὶς ὑπὸ

36. Πανευβοϊκὸν Βῆμα, Χαλκίς, 4 Φεβρουαρίου 1953, σελ. 1.

37. Πανευβοϊκὸν Βῆμα, Χαλκίς, 15 Φεβρουαρίου 1953, σελ. 1.

38. Πανευβοϊκὸν Βῆμα, Χαλκίς, 28 Φεβρουαρίου 1953, σελ. 1.

τῶν βουλγάρων ιεράρχης: «Εἶναι ἀπερίγραπτοι αἱ συγκινητικαὶ σκηναὶ αἵτινες ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν ἀναχώρησίν μου. Τὰ αὐτοκίνητα εἶναι ἀδύνατον νὰ προχωρήσουν πρὸ τοῦ συσσωρευθέντος πλήθους ζητοῦντος νὰ ἀσπασθῇ τὴν δεξιάν μου. Ὅλοι μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμοὺς εὗχονται καλὸν ταξεῖδι καὶ ταχεῖαν ἐπάνοδον. Στρατὸς ἐπεμβὰς διανοίγει δίοδον καὶ τὰ αὐτοκίνητα ἀπέρχονται. Κατασυγκεινημένος εὐλογῶ τὸν εὐσεβεῖ ἐκεῖνον λαὸν μετὰ τοῦ ὁποίου ἔζησα ἡμέρας ἀγωνίας, θλίψεων καὶ πικριῶν...»³⁹.

Μετὰ τὴν ἀπέλασιν αὐτοῦ, ἡ ὁποία ἐπηκολούθησε προηγηθέντα περιορισμὸν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ βουλγάρου διοικητοῦ τῆς Κομοτηνῆς, μετὰ τοῦ ὁποίου ἦλθεν ἐπανειλημμένως εἰς σύγκρουσιν, ὁ Βασίλειος ἦλθεν εἰς τὴν Χαλκίδα, τὸν ἠκολούθησε δὲ καὶ μέρος τοῦ ποιμνίου του. Εἰς τὴν Χαλκίδα παρέμεινε καθ' ὄλον τὸ διάστημα τῆς ἐξορίας του, βοηθῶν τὸ ἐν αὐτῇ ποιμνιὸν του, διὰ παντοίων τρόπων καὶ μέσων, ὡς ἐπίσης καὶ ἄλλους πρόσφυγας καταφυγόντας εἰς τὴν Χαλκίδα ἐκ Θράκης καὶ Μακεδονίας. Ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐν Θράκῃ Βουλγαρικῆς κατοχῆς, πρῶτος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μητρόπολιν αὐτοῦ καὶ παρὰ τὸν ἐκ τῶν θλίψεων τῆς ἐξορίας κλονισμὸν τῆς ὑγείας αὐτοῦ διεκυβέρνησε τὸ Χριστεπάνυμον πλήρωμα αὐτῆς μετὰ ζήλου πολλοῦ καὶ ἀγάπης ὑποδειγματικῆς, μέχρι τῆς 24 Δεκεμβρίου τοῦ 1952, ὅτε ἀπεβίωσεν ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, κατόπιν ἐκφραστείσης ἐπιθυμίας τοῦ λαοῦ τῆς Χαλκίδος, τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον τῆς πόλεως ταύτης, διὰ ψηφίσματος αὐτοῦ, ἐζήτησε νὰ γίνῃ ἡ ταφὴ τοῦ προσφιλοῦς ιεράρχου εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἡγαπημένην πόλιν ταύτην. Τελεστείσης δὲ τῆς Νεκρωσίμου Ἀκολουθίας ἐν Κομοτηνῇ, ἡ ταφὴ αὐτοῦ ἐγένετο ἐν Χαλκίδι παρὰ τὸν ναῖσκον τῆς Παναγίας τῆς «Ὁδηγητρίας» (Παναγίτσα), ἐν μέσῳ θλίψεως πολλῆς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ. Μία τῆς Χαλκίδος ὁδὸς φέρει τιμητικῶς τὸ ὄνομά του.

Εἰς τὸ ἐπίσημον δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος («Ἐκκλησία») κατεχωρίσθησαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, ἐκτὸς ἄλλων καὶ ταῦτα: «Διὰ τὰς πρὸς τὸν λαὸν τῆς Θράκης ἐν γένει παρασχεθείσας ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν κατοχὴν ὑπηρεσίας ἐπαρασημοφορήθη ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως καὶ δι' ὅλης δὲ τῆς μεταξὺ τοῦ ποιμνίου του πατρικῆς αὐτόχρονα δράσεως καὶ ἀναστροφῆς του ἐφείλκυσε τὴν στοργὴν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ἐπαρχίας του, παρὰ δὲ τὸν σοβαρὸν κλονισμὸν, ὃν ἔνεκα τῶν θλίψεων τῆς δουλώσεως τοῦ ποιμνίου του καὶ τῶν ἀτρύτων κόπων ὑπέστη ἡ ὑγεία του, ἐξηκολούθησεν ἀόκνως καὶ μετὰ παραδειγματικοῦ ζήλου ἐργαζόμενος μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς τελευτῆς του, ἥτις ἐβύθισεν εἰς βαθύτατον πένθος τὸ λατρεῦσαν αὐτὸν ποιμνιον καὶ πάντας τοὺς ὅπως δῆποτε γνωρίσαντας αὐτὸν καὶ ἐκτιμήσαντας τὴν εὐγένειαν τοῦ χαρακτῆρος, τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ἡθους, τὸ μειλίχιον τῶν τρόπων, τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας φλογερὸν ζῆλον καὶ τὴν πρὸς πάντας, καὶ

39. Παναεβοϊκὸν Βῆμα, Χαλκίς, 6 Μαρτίου 1953, σελ. 1.

δὴ τοὺς εἰς αὐτὸν ἐμπειστευμένους χριστιανούς, ἀνυστερόβουλον ἀγάπην τοῦ μεταστάντος Ἱεράρχου»⁴⁰.

Καρυστίας καὶ Σκύρου Χρυσόστομος Ζέρβας.

Ὁ Χρυσόστομος Ζέρβας ἐγεννήθη ἐν Κονίστραις τῆς Καρυστίας κατὰ τὸ ἔτος 1898 ὑπὸ εὐσεβῶν γονέων. Τὸ βαπτιστικόν του ὄνομα ἦτο Χρῆστος. Ἀφοῦ ἐφοίτησεν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς γενετείρας του, ἦλθεν εἰς τὴν Χαλκίδα ἔνθα ἐφοίτησεν εἰς τὸ γυμνάσιον αὐτῆς καὶ ἀποφοιτήσας ἐξ αὐτοῦ προσελήφθη ὑπάλληλος εἰς τὸ τηλεγραφεῖον Χαλκίδος, ἵνα ἔχῃ οἰκονομικὴν βοήθειαν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς πτωχῆς οἰκογενείας του. Ἐν ἔτει 1919 ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀποφοιτήσας ἐξ αὐτῆς τὸ 1924, ὅτε ἐκάρη μοναχὸς τῆς μονῆς τοῦ Σωτήρος παρὰ τὴν Κύμην, λαβὼν τὸ μοναχικὸν ὄνομα Χρυσόστομος, καὶ ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ Καρυστίας καὶ Σκύρου Παντελεήμονος Φωστίνης (1922-1943). Κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος 1924 διωρίσθη ἱεροκλήρυξ τῆς μητροπόλεως Καρυστίας καὶ Σκύρου. Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης μετετέθη, τὸ 1932, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἱεροκλήρυκος τῆς μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ ἐκ ταύτης, κατὰ τὸ ἔτος 1933, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἱεροκλήρυκος τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος, παραμείνας εἰς αὐτὴν μέχρι τῶν μέσων τοῦ ἔτους 1940, ὅτε παρητήθη, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπεσπάσθη ὡς ἱεροκλήρυξ εἰς τὰς μητροπόλεις Σισανίου καὶ Σιατίστης καὶ Σερβίων καὶ Κοζάνης.

Κατὰ τὸ ἔτος 1941 ὁ Χρυσόστομος διωρίσθη ἐπὶ συμβάσει πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος, εἰς διαδοχὴν τοῦ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διατελέσαντος πρωτοσυγκέλλου Βασιλείου Κωνσταντίνου, ὅστις ἐγένετο μητροπολίτης Μαρωνείας καὶ Θάσου κατὰ Μάρτιον τοῦ 1941. Ὡς πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος ὁ Χρυσόστομος εἰργάσθη μετὰ ζήλου καὶ ἐπιτυχίας, ἀσχοληθεὶς εἰδικώτερον καὶ μὲ τὸ ἔργον τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως ὡς γενικὸς πνευματικὸς ἐν Χαλκίδι, καὶ μὲ ἔργα φιλανθρωπίας, ὑποβοηθήσας τὸ ἐν Χαλκίδι καὶ ἐν ἔτει 1942 ἰδρυθὲν Ἐκκλησιαστικὸν Ὀρφανοτροφεῖον τῆς μητροπόλεως Χαλκίδος, τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε πρόεδρος, ἀπετέλεσε δὲ γενικῶς τὸν πνευματικὸν πατέρα καὶ προστάτην τοῦ εὐαγοῦς τούτου ιδρύματος, ἐκ τοῦ ὁποίου μερικοὶ ἠκολούθησαν τὴν Θεολογικὴν ἐπιστήμην. Ἡ ἐν ἀφοσιώσει ἐκπλήρωσις τῶν καθήκοντων αὐτοῦ ὡς πρωτοσυγκέλλου, καὶ ἡ κηρυγματικὴ καὶ ἐξομολογητικὴ αὐτοῦ ψυχαφελὴς ἱκανότης, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ὀρφανοτροφειακῆς ἀκαταπονήτου δραστηριότητος, ἡ ὁποία ἐπήγαγεν ἀπὸ τὴν στοργικὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τὰ ὀρφανὰ καὶ τὰ

40. Ἐκκλησία, Α' (1953), σελ. 27-28. — Ὁρθοσκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος 3, Ἀθῆναι 1963, σελ. 701.

άπορα παιδιά, αλλά και πρὸς πάντα πτωχὸν καὶ ἐμπερίστατον, ἀνέδειξαν αὐτὸν σπουδαῖον ἐκκλησιαστικὸν καὶ κοινωνικὸν παράγοντα ἐν Χαλκίδι, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ ἔχαιρε φήμης πανευβοϊκῆς.

Ὁ Χρυσόστομος, διατελὼν πρωτοσύγκελλος, ἐξελέγη τῇ 22 Νοεμβρίου τοῦ 1957 μητροπολίτης Κ α ρ υ σ τ ί α ς καὶ Σ κ ῦ ρ ο υ, τῆς ἐπαρχίας δηλαδὴ ἐκ τῆς ὁποίας κατήγετο, καὶ τῇ 26 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους χειροτονήθη ἀρχιερεὺς ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῶν Ἀθηνῶν, διαδεχθεὶς τὸν Καρυστίας καὶ Σκύρου Ἀνανίαν Μάνον (1944-1957). Ὁ χειροτονήσας αὐτὸν ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Θεόκλητος Παναγιωτόπουλος (1957-1962) εἶπε κατὰ τὴν χειροτονίαν, μεταξὺ ἄλλων, καὶ ταῦτα: «Ὁ Χρυσόστομος Ζέρβας, ἓνα πρᾶγμα ἐγνώρισε: Νὰ ὑπηρετῇ ὅπου ἡ Ἐκκλησία τὸν ἔστειλε. Δὲν εἶχε καμμίαν σχέσιν μὲ τὸ ἰοστεφὲς ἄστν. Ἠγάπα τὴν Εὐβοίαν καὶ εἰς αὐτὴν ἠνάλωσε δλας του τὰς πνευματικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις. Ὑπῆρξεν ἀνέγκλητος, ἀδιάβλητος, ἀνεπίληπτος, δόκιμος κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ κήρυξ τῆς ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους, διὰ τῆς ὁποίας ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ προστασίαν τοῦ ἐκλεκτοῦ ποιμενάρχου τῆς Χαλκίδος, ἐγρανίτωσε τὸ ὄρφανοτροφεῖον...»⁴¹.

Ὁ Καρυστίας καὶ Σκύρου Χρυσόστομος ἀνέλαβε τὰ ποιμαντορικὰ αὐτοῦ καθήκοντα κατὰ τὸν ἐπόμενον μῆνα Δεκέμβριον καὶ διεποίμανε τὴν κληρωθεῖσαν αὐτῷ ἐπαρχίαν μετὰ βαθείας ἐπιγνώσεως τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ. Εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν ἐπαλξίν του διεκρίθη διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ φιλανθρωπικοῦ του ἔργου, διὰ τὸ ὁποῖον ἐν τῇ μητροπόλει Χαλκίδος εἶχε χαρακτηρισθῆ ὡς «Γενικὸς ὄρφανοτρόφος». Εἰς τὴν Κύμη ἀνασυνέστησε τὸ ἐν ἔτει 1929 ὑπὸ τοῦ Καρυστίας καὶ Σκύρου Παντελεήμονος Φωστήνῃ ἰδρυθὲν Ἐκκλησιαστικὸν ὄρφανοτροφεῖον, ὁ ἀριθμὸς τῶν τροφίμων τοῦ ὁποίου ἔφθασε τοὺς 60. Ἀνασυνέστησεν ἐπίσης καὶ τὸ ἐν Ἀμαρουσίῳ φοιτητικὸν οἰκοτροφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εὗρισκον δωρεὰν κατάλυμα νέοι ἐφιέμενοι ἀνωτέρων σπουδῶν. Τὴν δὲ ἐν Χαλκίδι οἰκίαν του μετέτρεψεν εἰς Οἰκοτροφεῖον μερικῶν ἀπόρων μαθητῶν τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Μηχανικῆς σχολῆς. Παραλλήλως συνετήρησε τὰ ἐν τῇ μητροπόλει του ἄλλα εὐαγῆ ἰδρύματα. Ἐφρόντισε διὰ τὴν πνευματικὴν καλλιέργειαν τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς ἐπαρχίας του, ὡς καὶ διὰ τὴν συντήρησιν, ἀνακαινίσιν καὶ τὸν ἐξωραϊσμὸν πλείστων ναῶν. Μετὰ δεκαετῆ θεοφιλῆ ἀρχιερατεῖαν ἀπεβίωσε τῇ 11 Ἰουλίου τοῦ 1968 ἐν Ἀθήναις, καὶ τῇ 14 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐτελέσθη ἡ Νεκρώσιμος αὐτοῦ Ἀκολουθία εἰς τὸν ἐν Κύμῃ μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Ὁ τότε ἀντιπρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μητροπολίτης Πατρῶν Κωνσταντῖνος Πλατῆς (1957-1972), ὅστις προσέτη τῆς ἐξοδίου Ἀκολουθίας, σὺν τοῖς ἄλλοις, εἶπε καὶ τὰ ἐξῆς κατὰ τὸν ἐπικήδειον λόγον του:

41. "Ενας ἀληθῆς ποιμὴν τοῦ Κυρίου-Χρυσόστομος Ζέρβας 1898-1968 Μητροπολίτης Καρυστίας καὶ Σκύρου, Κύμη 1971 (ὑπὸ Ἀρχιμ. Θεοφίλου Διονυσίου καὶ Ἀρχιμ. Ἀγγελου Κορωνάιου), σελ. 20.

«Κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἱερατικῆς αὐτοῦ διακονίας ὑπῆρέτησεν ὡς ἱεροκέρυξ Καρυστίας καὶ Χαλκίδος καὶ μετὰ ταῦτα ὡς πρωτοσύγκελλος ἐπὶ 15ετίαν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος καὶ διεκρίθη διὰ τὰς διοικητικὰς αὐτοῦ ἱκανότητας καὶ διὰ τὸ ἐποικοδομητικὸν αὐτοῦ κήρυγμα.

Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔκαμε γνωστὸν καὶ σεβαστὸν τὸ ὄνομα τοῦ ἐκλιπόντος ὄχι μόνον εἰς ὀλόκληρον τὴν Εὐβοίαν, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα ἦτο τὸ ὅτι ὑπῆρξε καὶ πνευματικὸς ἀρετῆς καὶ ἀγιότητος. Πολλοὶ χιλιάδες χριστιανῶν εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ προσέτρεχον εἰς τὸ ἐξομολογητήριόν του διὰ νὰ ἀποθέσουν πρὸ τῶν ποδῶν του τὸ βᾶρος τῶν ἁμαρτιῶν των, διὰ νὰ εὕρουν τὴν ἀνακούφισιν καὶ τὴν ψυχικὴν γαλήνην καὶ νὰ ὀδηγηθοῦν εἰς τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας.

Ἐκ παραλλήλου ὅμως πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν δρᾶσίν του ὁ μεταστάς ἱεράρχης ἀνέπτυξε καὶ ἴλιαν ἀξιόλογον φιλανθρωπικὴν τοιαύτην. Ὡς πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος τὸ 1941 κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐπαράτου κατοχῆς καὶ τῆς μεγάλης πείνης, ποὺ ἐδοκίμαζεν ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ὁ π. Χρυσόστομος ἴδρυσεν εἰς Χαλκίδα Ὀρφανοτροφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εὗρον ἄσυλον 120 ἄπορα καὶ ὄρφανὰ παιδιὰ.

Ὡς Μητροπολίτης, κατόπιν, ὁ μεταστάς ἀνασυνέστησε τὸ διαλελυμένον Ὀρφανοτροφεῖον τῆς Κύμης, ὅπερ εἶχεν ἰδρῦσει ὁ ἀείμνηστος προκατόχος του Παντελεῆμων, τὸ ὁποῖον λειτουργεῖ μέχρι σήμερον μὲ 60 ὄρφανά... Τῇ συγκαταθέσει τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. Γρηγορίου, συνέστησεν ἕτερον Οἰκοτροφεῖον ἐν Χαλκίδι, χρησιμοποιοῦσας ὡς οἴκημα τὴν ἰδιόκτητον οἰκίαν του. Καὶ τέλος εἰς Ἀμαρούσιον ἴδρυσεν πρὸ τινων ἐτῶν Οἰκοτροφεῖον Φοιτητῶν, εἰς τὸ ὁποῖον παραμένουν καὶ διαιτῶνται περὶ τοὺς 15 ἄποροι φοιτηταὶ ἀπολύτως δωρεάν.

Διὰ τὰς ἀγαθοεργίας του αὐτὰς καὶ τὴν ἀληθινὴν πατρικὴν του ἀγάπην πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς πάσχοντας ἀφιέρωσεν ὄχι μόνον κόπους καὶ μόχθους καὶ θυσίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἰδικά του χρήματα τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιδόματος, καὶ διὰ τοῦτο ἀπέρχεται τοῦ κόσμου τούτου τελείως πτωχός, ἀλλὰ πλούσιος εἰς ἔργα ἀρετῆς καὶ φιλανθρωπίας.

Ἀκόμη δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ ἐκλιπὼν ὑπῆρξεν εἰς διακεκριμένος καὶ ἱκανώτατος ἱεράρχης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ κατεῖχεν ὄντως ἐξαιρετικὴν θέσιν εἰς τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἦτο πρᾶος καὶ μειλίχιος, ταπεινόφρων, ἀπέριτος καὶ συνετός καὶ πολὺ εὐγενικός καὶ διὰ τῶν σπανίων χαρισμάτων καὶ προσόντων του ἀνεδείχθη πράγματι διακεκριμένη ἐκκλησιαστικὴ προσωπικότης καὶ ποιμὴν, ὁ ὁποῖος ἐποίμαινε μετ' ἐπιστήμης τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ποίμνιον»⁴².

42. Ἐκ κ λ η σ ί α, ΜΕ' (1968), σελ. 379,

Ὁ Καρυστίας καὶ Σκύρου Χρυσόστομος ἦτο —κατὰ τὴν κρίσιν κληρικῶν του — μία ἐκλεκτὴ πνευματικὴ προσωπικότης. «Ὅσοι τὸν ἐπλησίαζον τοὺς ἐσαγήνευεν, ὅσοι τὸν ἤκουον τοὺς ἐμαγνήτιζεν. Οὐδείς συζητητῆς ἀπεχώρει ἀπὸ πλησίον του χωρὶς ν' ἀποκομίσει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εἶχε νὰ κάμη μὲ ὠλοκληρωμένην πνευματικὴν καὶ βαθέως εἰς Θεὸν πιστεύουσαν ψυχὴν καὶ προσωπικότητα.

Ἄπλοῦς ὅσον καὶ μέγας, γλυκὺς ὅσον καὶ σοβαρὸς, ταπεινὸς ὅσον καὶ διακριτικὸς.

Ἐὰν ἠθέλομεν ν' ἀναλύσωμεν μὲ λεπτομέρειαν ὅλας τὰς πτυχὰς τῆς ζωῆς του, θὰ ἀπρητεῖτο καὶ χρόνος καὶ χῶρος πολὺς διὰ νὰ καταγραφοῦν ὅλα ὅσα «ἐποίησε καὶ ἐδίδαξεν».

Βασικὸν καὶ ἰσχυρὸν θεμέλιον καὶ κίνητρον εἰς τὴν ζωὴν του ἦτο ἡ πίστις. Ἡ πλήρης ἐξάρτησις ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἡ κάθε του ἐνέργεια ἀτομικὴ ἢ κοινοῦ ἐνδιαφέροντος; ἐξηρτᾶτο ἀπὸ Ἐκεῖνον. Τὸ θέλημά του ἐγίνετο, ἐὰν συνεφάνει πρῶτον μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ...

Ὅμιλῶν ὅπρὸ τοῦ ἄμβωνος, δὲν μετέδιδε ἀπλῶς καὶ μόνον λόγια καὶ γνώσεις, ἀλλὰ ζωὴν. Ἐτσι ὁ ἄμβων μετεβάλλετο εἰς ἓνα πεδῖον ἐλξεως, τὸ ὁποῖον ἐμαγνήτιζεν καὶ τοὺς πλέον ἀδιαφόρους καὶ ψυχροὺς, τοὺς ὁποῖους προητοίμαζε καὶ κατηύθυνεν ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸν αἰώνιον καὶ ἀληθῆ προορισμὸν των, τὴν κατάκτησιν τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν.

Τὸ κήρυγμά του ὅμως, δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὸν ἄμβωνα τῆς λειτουργίας. Εἰς ἄμβωνα μετεβάλλετο πολλάκις τὸ Γραφεῖον, τὸ σπίτι, ὁ δρόμος, συνεχῶς διδάσκων καὶ νοουθετῶν κατ' ἰδίαν ἓνα ἕκαστον.

Κατῆρτιζε τὸ ποιμνίον του διὰ ν' ἀντιμετωπίζη τὴν ζωὴν, ὅχι θεωρητικῶς, ἀλλὰ μέσα ἀπ' τὴν πραγματικότητα, προσφέρων ζωντανὰ παραδείγματα εἰλημμένα ἐκ τῆς μεγάλης του πείρας.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον θὰ πρέπει νὰ τονισθῆ ὑπερβαλλόντως καὶ τὸ ὁποῖον διέκρινε τὸν Χρυσόστομον μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἔζη, ἦτο ἡ μεγάλη ἀρετὴ τῆς ἀγάπης ὑπὸ τὰς δύο αὐτῆς κατευθύνσεις τῆς τε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν τοῦ πλησίον...

Ἐπίστευεν, ὅμως, ὅτι ἡ πραγματικὴ ἀγάπη φθάνει ἀσφαλῶς εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κυρίου, μόνον ὅταν διοχετευθῆ καὶ διέλθῃ μέσῳ ἐνὸς ἀγωγοῦ ὁ ὁποῖος λέγεται «ἄνθρωπος πλησίον». Ἐτσι διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην του ἐχρησιμοποιοεὶ ὡς γέφυραν καὶ κλίμακα τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοιαύτην, μάλιστα μέχρις αὐτοθυσίας.

Αὐτὴ μετεφράζετο εἰς φιλανθρωπίαν, ἐλεημοσύνην, ἐπισκέψεις εἰς ἀσθενεῖς, ἰδρύματα (ὀρφανοτροφεῖα, πτωχοκομεῖα, συσσίτια κ.λ.π.)...

Αἱ ἑκατοντάδες τῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων αἱ ὁποῖαι ἐξῆλθον ἐκ τῶν

ιδρυμάτων τούτων, ἀναμιμνήσκονται με συγκίνησιν τὴν φωτεινὴν αὐτὴν μορφήν, τὴν ἐνσαρκωμένην ἀγάπην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔλαβον ὅλα τὰ ἐφόδια διὰ μίαν ἐπιτυχῆ σταδιοδρομίαν καὶ πρόδοδόν των»⁴³.

Μεσσηνίας Χρυσόστομος Θέμελης.

Ὁ Χρυσόστομος Θέμελης, ἐγεννήθη ἐν Ἰστιαίᾳ (Ἡεροχωρίῳ) τῇ 25 Σεπτεμβρίου τοῦ 1918 ἐξ εὐσεβῶν γονέων τοῦ Ζαφειρίου καὶ τῆς Αἰκατερίνης. Τὸ βαπτιστικόν του ὄνομα ἦτο Ἀδάμ. Τὴν στοιχειώδη καὶ τὴν γυμνασιακὴν του μόρφωσιν ἐδίδάχθη εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1938 ἀποφοίτησιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ γυμνασίου τῆς Ἰστιαίας, εἰσήχθη εἰς τὴν Θεολογικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί, λόγῳ τῶν δυσκολιῶν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς (1941-1944), ἔλαβε τὸ πτυχίον αὐτοῦ, μετὰ τὸν βαθμὸν ἀρίστα, κατὰ τὸ ἔτος 1944. «Τῇ ἐκθύμῳ συστάσει» τοῦ μητροπολίτου Χαλκίδος Γρηγορίου Πλειθαοῦ (1922-1968), δι' αὐτογράφου ἐγγράφου του, ἐκάρη μοναχὸς τῆς μονῆς Φανερωμένης τῆς μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, λαβὼν τὸ μοναχικὸν ὄνομα Λουκιανός, καὶ τῇ 3 Ἰουνίου τοῦ 1944 ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ ἐκ Καλαμάτας καταγομένου μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Ἰεζεκιήλ Στρούμπου — Βελανιδιώτου (1924-1950). Διάκονος εἰσέτι ὢν, διωρίσθη ἱεροκῆρυξ τῆς μητροπόλεως Γυθείου καὶ Οἰτύλου, τῇ αἰτήσει του καὶ τῇ προτάσει τοῦ μητροπολίτου Γυθείου καὶ Οἰτύλου Χρυσοστόμου Δασκαλάκη (1942-1945). Τοῦτου ὅμως μετατεθέντος, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1945, εἰς τὴν μητρόπολιν Μεσσηνίας (1945-1961), ἐπροτάθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ διωρίσθη πρωτοσύγκελλος παρὰ τῇ μητροπόλει Μεσσηνίας, καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἀνέλαβε καθήκοντα ἱεροκῆρυκος τῆς μητροπόλεως Γυθείου καὶ Οἰτύλου. Τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1945 ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω μητροπολίτου Μεσσηνίας Χρυσοστόμου Δασκαλάκη πρεσβύτερος, ὀνομασθεὶς κατὰ τὴν χειροτονίαν Χρυσόστομος, καὶ ἐχειροθετήθη ἀρχιμανδρίτης. Πρωτοσύγκελλος διατελὼν, εἰργάσθη ἐν τῇ μητροπόλει Μεσσηνίας καὶ ὡς ἱεροκῆρυξ εἰς ναοὺς τῆς Καλαμάτας καὶ τῆς Ἐπαρχίας, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὸ ἐν αὐτῇ Κέντρον βασικῆς ἐκπαιδεύσεως στρατοῦ καὶ εἰς τὰς

43. "Ενας ἀληθὴς ποιμὴν τοῦ Κυρίου-Χρυσόστομος Ζέρβας 1898-1968 Μητροπολίτης Καρυστίας καὶ Σκύρου, Κύμη 1971 (ὑπὸ Ἀρχιμ. Θεοφίλου Διονυσίου καὶ Ἀγγέλου Κορωναίου), σελ. 13-16. — Πρβλ. Βασιλείου Ἀτέση Μητροπολίτου πρώην Λήμνου, Ἐπίτομος Ἐπισκοπικῆ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἠλλάδος, τόμος Γ', Ἀθῆναι 1969, σελ. 138-140. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σκύρου, Ἀθῆναι 1961, σελ. 107-108. — Ὁρθοσκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος 12, Ἀθῆναι 1968, στήλ. 428. — Χρυσοστόμου Θέμελη Μητροπολίτου Μεσσηνίας, Ἱεροκήρυκες ἐν Εὐβοίᾳ (ἀνάπτυγον ἐκ τῆς Ἐκκλησιολογίας), Ἀθῆναι 1982, σελ. 95-96 καὶ σελ. 130.

ἐπανορθωτικὰς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ φυλακάς. Ἐπίσης εἰργάσθη, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πρωτοσυγκελλίας αὐτοῦ, ὡς γενικὸς πνευματικὸς, καὶ ὡς καθηγητὴς εἰς τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα τῆς Καλαμάτας. Διετέλεσεν ὡσαύτως διδάσκαλος τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὴν ἐν Καλαμάτῃ νυκτερινὴν Ἐπαγγελματικὴν σχολὴν ἀρρένων ἐπὶ μίαν τριετίαν (1946-1949). Κατὰ τὸ ἔτος 1947 ἐχηρημάτισεν, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ μητροπολίτου, μέλος τῆς ἐν τῇ νομαρχίᾳ Μεσσηνίας Ἐπιτροπῆς διαφωτίσεως πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ περιθαλψῆν τῶν οικογενειῶν τῶν μαχομένων κατὰ τὴν περίοδον τῶν δυσκόλων ἐτῶν 1946-1949. Ἐν ἔτει 1949 ἔγινε τακτικὸν μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας προστασίας ἀνγλικῶν Καλαμάτας. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1946 μέχρι τοῦ 1949 διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ τῆς μητροπόλεως Μεσσηνίας «Διδαχὴ», δημοσιεύσας εἰς αὐτὸ ἀρκετὰ ἄρθρα καὶ ὀμιλίας. Πρωτοσύγκελλος παρέμεινεν ἐπὶ μίαν πενταετίαν (1945-1950), μετεγγραφεὶς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς θητείας αὐτοῦ ὡς πρωτοσυγκέλλου ἐκ τῆς μονῆς Φανερωμένης τῆς μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, εἰς τὴν παρὰ τὴν Καλαμάταν μονὴν τῆς Βελανιδιᾶς τῆς μητροπόλεως Μεσσηνίας. Πρὶν ἀποχωρῆσθαι ἐκ τῆς θέσεως τοῦ πρωτοσυγκέλλου, ἐξέδωκεν εἰς τεῦχος τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐν Καλαμάτῃ παμμεσσηνιακοῦ προσκυνήματος τῆς εἰκόνης τῆς Παναγίας «Ὑπαπαντῆς» ὑπὸ τὸν τίτλον Παναγία Ὑπαπαντῆ - Ἱστορικὸν τῆς ἱερᾶς εἰκόνης - Θαύματα - Εἰδικὴ Ἐκκλησιολογία καὶ Εἰδικὸς Παρακλητικὸς Κανὼν, Καλάμαι 1950.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1950 προσελήφθη γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῇ 20 Ἰουνίου 1952 προήχθη εἰς ἀρχιγραμματεῖα αὐτῆς. Μετὰ ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διωρίσθη μέλος πολλῶν Συνοδικῶν ἐπιτροπῶν καὶ διετέλεσε γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς μελέτης θεμάτων Προσυνόδου (1953-1957). Κατὰ τὴν χρονικὴν διάρκειαν τῆς ἀρχιγραμματείας αὐτοῦ συνέγραψε καὶ ἐξέδωκεν ἐν Ἀθῆναις καὶ ἐν ἔτει 1954 τὴν Συνοπτικὴν ἱστορίαν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ 100ῇ περιόδῳ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Ὡσαύτως ἐξέδωκεν εἰς δύο ὀγκώδεις τόμους, μετὰ λεπτομερῶν εὑρετηρίων, τὰς ἐγκυκλίους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν τίτλον Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι, τόμος Α' (1901-1933), Ἀθῆναι 1955, καὶ Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι, τόμος Β' (1934-1956), Ἀθῆναι 1956.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 15 Νοεμβρίου 1957 ἐξελέγη παμψηφεί βοήθης ἐπίσκοπος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Θ α υ μ α κ ο Ὡ, καὶ τῇ 21 τοῦ ὡς ἄνω μηνὸς ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Θεοκλήτου Παναγιωτοπούλου (1957-1962).

Κατὰ τὸν ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ αὐτοῦ λόγον του ὁ Χρυσόστομος εἶπε, μεταξύ τῶν ἄλλων, καὶ ταῦτα:

«Τί λοιπόν τῷ Κυρίῳ μου καὶ Εὐεργέτῃ μου Θεῷ προσήνεγκον καὶ κέκληκέ με σήμερον ἐπὶ τὴν κλήσιν ταύτην καὶ ἀποστέλλει με ἐπὶ τὸ γεώργιον τῆς Ἀμπέλου ταύτης, ἢ ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ Του; Ἐάν τι καλὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προσέφερον τυχόν, ἐάν δὲν κατήργησα τὸν τόπον, ὅπως ἡ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἀκαρπος συκῆ, ἐάν τυχόν ἐπεχείρησα τὸ ἐν τάλαντον ὅπερ μοὶ ἐνεπιστεύθη ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ κατορύξω εἰς τὴν γῆν, πάντα ταῦτα ὀφείλω εἰς τὸν ἐνδυναμώσαντά με Χριστόν, διότι χωρὶς αὐτοῦ οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ ὁ πολύπλαγκτος ἄνθρωπος εἰς τὸ πολυκύμαντον τοῦτο πέλαγος τῆς παρουσίας ζωῆς. «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν», Κύριε, προσεκόμισα τῇ Ἐκκλησίᾳ σου, καὶ ἐξ ἰδίων προσέφερον οὐδέν. Καὶ ἰδοὺ τιμᾶ με ἡ Ἐκκλησία σήμερον ἀνυπερβλήτῳ καὶ ἀσυγκρίτῳ τιμῇ καὶ ἐπὶ τὴν Ἀρχιερωσύνην με προσάγει, «ἵνα ἐνδείξῃται τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος» τοῦ Χριστοῦ, «ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος». Πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης τοῦ Κυρίου. Πλήρης ἡ ζωὴ μου καὶ κατάμεστος τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ. Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Κυρίου καὶ ἐγὼ ἐξαγγέλλω τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἐμέ καὶ τὴν ἀπειρον αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ ἀγαθότητα. Οὐχὶ διὰ τὴν δικαιοσύνην μου, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄμετρον τοῦ Χριστοῦ συγκατάβασιν τελεσιουργοῦνται σήμερον ταῦτα ἐπ' ἐμέ...

Ἄλλὰ «ἵνα τί περίλυπος εἶ ἡ ψυχὴ μου καὶ ἵνα τί συνταράσσεις με; Ἐλπισον ἐπὶ τὸν Θεόν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, σωτήριον τοῦ προσώπου μου, ὁ Θεὸς μου». Τὴν ἄγκυραν ταύτην τῆς ἐλπίδος μου ρίπτων ἐπὶ τὴν θάλασσαν τῶν τῆς δειλίας μου λογισμῶν καὶ «Κύριε, βοήθει μοι» ἀναφωνῶν καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ νῦν καὶ διὰ παντός, ἐπικαλούμενος, ἴσταμαι ὡς ἐπὶ πέτρας στερεᾶς, καὶ ἐνδυναμοῦμαι ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος τοῦ Θεοῦ καὶ «καυχῶμαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμέ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ», τοῦ εἰπόντος «οὐ μὴ σε ἀνῶ οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω». «Ὡστε θαρρῶν λέγω καὶ ἐγὼ «Κύριος ἐμοὶ βοηθὸς καὶ οὐ φοβηθήσομαι». «Κύριος ὑπερασπιστῆς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω;». Διότι ὅπου χάρις Θεοῦ καὶ ἔλεος, ἐκεῖ καὶ δύναμις, ἐκεῖ καὶ ἰσχύς. Ὅπου Θεοῦ βοήθεια καὶ συναντίληψις, ἐκεῖ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας μετασκευάζονται καὶ τῶν δυσκολιῶν αἱ ἐπιθέσεις εἰς οὐδὲν λογίζονται, καὶ ὡς ἀράχνης ἴστοι διαλύονται...

Ἰσταμαι πρὸ τοῦ φρικτοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὄρῳ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς μου τὸν Παράκλητον καταδεχόμενον νὰ σκηνώσῃ καὶ νὰ ποιήσῃται μονὴν ἐν ἐμοί. Ἀπὸ τὰ μύχια δὲ τῆς καρδίας μου καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόστασιν τῆς ψυχῆς μου καὶ ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς διανοίας μου μία ὑπόσχεσις λαμπρὰ ὡς ἡ ἀνάστασις ἀναπηδᾷ. Ἡ ὑπόσχεσις, ὅτι τὴν ἁγίαν πίστιν καὶ τὴν ἱερὰν παράδοσιν τῆς Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας θὰ τηρήσω ἀκεραίας καὶ ἀλωβήτους πάσῃ θυσίᾳ καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ ὅτι καρδίαν καὶ ψυχὴν καὶ διάνοιαν καὶ λόγους καὶ ἔργα καὶ ὅλον ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐμαυτὸν θὰ προσφέρω τῇ τιμῶσῃ με Σεβασμιωτάτῃ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ μου, μέχρι τέλους τοῦ βίου μου, ἀντὶ ἐκείνων ἅτινα αὕτη πλουσιοπαρόχως μοι προσήνεγκεν. Οὐκ ἔσομαι —τῇ χά-

ριτι τοῦ Θεοῦ— ποιμὴν μισθωτός, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ποίμνην, ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ ἐν ἡλίῳ καὶ ἐν παγετῶ καὶ ἐν εὐδίᾳ καὶ ἐν χειμῶνι, σταθῆσομαι φύλαξ ἀκοίμητος, περισκοπῶν τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, ἵνα τύχω καλῆς ἀπολογίας ἔμπροσθεν τοῦ Ἀρχιποίμενος Χριστοῦ.

Πρὸς Σὲ νῦν, Κύριε, τὸν Ἀρχιποίμενα Χριστόν, αἴρω τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ἐνδακρυς καὶ αὖθις εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἠξίωσάς με τὸν ἀνάξιον τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ ἐξῆγειράς με ποιμένα. Ποίμανόν με, Κύριε, τῇ προστασίᾳ σου καὶ ποιμανῶ λαόν σου. Κελεύεις με, Κύριε, καὶ ἰδοὺ ἀναπετάσω τὰς πύλας τῆς ψυχῆς μου. Ἐλθέτω τὸ Πνεῦμα σου τὸ ἀγαθὸν εὐθὲς καὶ ἡγεμονικὸν ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου, λαμπρῶν με καὶ ἀνδυναμοῦν με. Ἐλθέτω, Κύριε, ἡ θεόρρυτος χάρις σου εἰς τὴν αὐχμηρὰν καρδίαν μου, ὡς δρόσος Ἀερμών. Ἐλθέτω ὁ Παράκλητος ὡς ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, ποιῶν τὴν ἀλλοίωσιν τὴν εὐπρεπεστάτην. Κλῆρος καὶ λαός, ἡ Ἐκκλησία σου, ἱκετεύουσί σε ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ δούλου σου ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ. Ἐπάκουσον ἡμῶν δεομένων σου.

ᾠ Κύριε, σῶσον δὴ. ᾠ Κύριε, ἐλέησον δὴ. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Γένοιτο. Γένοιτο»⁴⁴.

Μετὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ἀνετέθησαν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Θεοκλήτου ἢ διεύθυνσις τῶν ἐν Πειραιεῖ Γραφείων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τὰ καθήκοντα Ἀρχιεπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου ἐν Πειραιεῖ καὶ Νικαίᾳ καὶ εἶχεν ἐν τῇ ἐπισκοπικῇ ἐπιτροπείᾳ αὐτοῦ τὰς περιοχὰς τῶν Δήμων Πειραιῶς, Νέου Φαλήρου, Ρέντη, Νικαίας, Δραπετσώνας, Κερατσινίου, Κορυδαλλοῦ καὶ τῆς τότε Κοινότητος Περάματος, ἀριθμὸν δὲ ἐνοριακῶν ναῶν 45 καὶ ἀριθμὸν Χριστιανῶν 500 χιλιάδας. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην παρέμεινε μέχρι τῶν ἀρχῶν Ἰανουαρίου 1962, ὅτε ἰδρυθείσης ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Θεοκλήτου (8 Ἰανουαρίου 1962) αὐτοτελοῦς μητροπόλεως Πειραιῶς, ἐγκατεστάθη εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις Γραφεῖα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, συνεχίσας καὶ ἐνταῦθα τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὡς βοηθὸς ἐπίσκοπος. Διαρκούσης τῆς θητείας αὐτοῦ ὡς βοηθοῦ ἐπισκόπου, ἐξέδωκεν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ἔτει 1963 μελέτην αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον *Ναϊκὰ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν*. Βοηθὸς ἐπίσκοπος παρέμεινε μέχρι τῆς 17 Νοεμβρίου 1965. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μητροπολίτης *Μεσσηνίας*. Ἡ ἐνθρόνισίς του ἔγινε τῇ 5 Δεκεμβρίου 1965 ἐν *Καλαμάτᾳ*, ἔδρα τῆς μητροπόλεως *Μεσσηνίας*⁴⁵.

44. Ἐκκλησία, ΛΔ' (1957), σελ. 459-461. — Ἐπετηρὶς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας 1983, ἔτος ὄγδοον, Καλαμάτα, σελ. 148 καὶ ἐξῆς.

45. Σημειωτέον, ὅτι ἡ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ ἀναγραφὴ τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Γράμματα προσφορᾶς τοῦ Μεσσηνίας Χρυσοστόμου Θέμελη ὡς Πρωτοσυγκέλλου παρὰ τῇ Ἱερᾷ μητροπόλει Μεσσηνίας (1945-1950), ὡς Γραμμα-

Κατὰ τὸν ἐνθρονιστήριον λόγον αὐτοῦ ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος εἶπε, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἐξῆς:

«Δοξολογίαν καὶ εὐχαριστήριον ὕμνον ἀναπέμπω ἐκ βάθους ψυχῆς καὶ καρδίας πρὸς τὸν πανάγαθον Θεόν, κατὰ τὴν εὐλογητὴν ταύτην ὥραν, ὅτε, ἀπείρω συγκαταβάσει καὶ ἀνεξιχνιάστῳ βουλήϊ Αὐτοῦ, ἀνέρχομαι εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην καθέδραν τοῦ πανσέπτου τούτου ναοῦ τῆς Παναγίας Ὑπαπαντῆς καὶ ἀναλαμβάνω τὴν διαποίμανσιν τῆς θεοσώστου καὶ ἱστορικῆς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, τὴν ὁποίαν ἐκλήρωσεν εἰς τὴν ἐμὴν ἐλαχιστότητα ἡ ἄπειρος ἀγάπη τοῦ Θεανθρώπου Ἰδρυτοῦ καὶ Κυβερνήτου τῆς Ἐκκλησίας, Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Πλήρης εὐγνωμοσύνης ἡ ψυχὴ μου ψάλλει πρὸς τὸν εὐεργέτην Κύριον, λέγουσα τὸ τοῦ Ψαλμοδοῦ: «Αἰνεῖτε, παῖδες, Κύριον, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου· εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. Ἐκ τῶν ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν αἰνετὸν τὸ ὄνομα Κυρίου. Ὑψηλὸς ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη ὁ Κύριος, ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ἡ δόξα αὐτοῦ. Τίς ὡς Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν; ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ, ὁ ἐγειρῶν ἀπὸ γῆς πτωχῶν καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πένητα τοῦ καθίσει αὐτὸν μετὰ ἀρχόντων, μετὰ ἀρχόντων λαοῦ αὐτοῦ»...

Εὐρίσκομαι ἤδη εἰς τὴν καθέδραν τῆς κληρωθείσης μοι Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως καὶ ἤλθον διὰ νὰ συνεχίσω τὸ ἐπίπονον καὶ πολύμοχθον ποιμαντορικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον κληροδοτεῖται εἰς ἐμὲ ἀπὸ τοὺς ἀειμνήστους προκατόχους μου Ἱεράρχας Ἰωσήφ, Προκόπιον, Στέφανον, Πανάρετον, Μελέτιον, Πολύκαρπον καὶ Χρυσόστομον, οἵτινες, ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνεγεργσίας μέχρι τοῦ νῦν, ἐκλείσαν καὶ ἐλάμπρυναν τὸν Ἐπισκοπικὸν τῆς Μεσσηνίας θρόνον, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ μνημονευθοῦν καὶ οἱ Ἐπίσκοποι Κορώνης καὶ Μεθώνης, ὃ τε ἔθνομάρτυς Γρηγόριος Μπίστης Ἐπίσκοπος Κορώνης καὶ ὁ Μεθώνης Γρηγόριος Παπαθεοδώρου, ὡσαύτως ἔθνομάρτυς...

Αὐτόν, λοιπόν, τὸν εὐλογημένον λαὸν ἐστάλην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ διαποιμάνω. Διὸ ἀνέφραστος εἶναι ἡ εὐχαριστία μου πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με Κύριον, κάμπτεται δὲ ἡ ψυχὴ μου ἐνώπιον τῆς θείας ταύτης δωρεᾶς καὶ ἀναφωνῶ: «Δόξα σοι, Κύριε. Δόξα σοι» καὶ «Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι;».

Εἰς τὴν ἀγιογραφικὴν ταύτην ἐρώτησιν, τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὴν κατ'

τὴν ἑξῆς καὶ Ἀρχιεραματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1950-1957), καὶ ὡς Βοηθοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν (1957-1965), ἐδημοσιεύθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ βιβλία του α) *Χρυσόστομος Θέμελη Μητροπολίτου Μεσσηνίας, «Πεπραγμένα (1945-1965)»*, ἐν Ἀθήναις 1967 καὶ β) *Χρυσόστομος Θέμελη Μητροπολίτου Μεσσηνίας, «Τὸ Ἡμερολόγιον τῶν κηρυγμάτων μου 1940-1957»*, Καλαμάτα 1973 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Διδασχῆς).

άνθρωπον ἀνταπόδοσιν τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, μίαν μόνον εὐρίσκω ἀπάντησιν: Τὴν ὀλοκληρωτικὴν μου ἀφιέρωσιν εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ποιμαντικὴν ἐν γένει ἐξυπηρέτησιν τοῦ ποιμνίου μου. Τὴν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας ἀφοσιώσιν μου εἰς τὸν ἐκλεκτόν μου λαόν, τὸν εὐσεβῆ καὶ εὐγενῆ. Τὴν παντελῆ προσφορὰν τῆς ὑπάρξεώς μου διὰ τὴν ἐν Κυρίῳ δόξαν καὶ καύχησιν τῶν Χριστιανῶν μου...

Ἡ ἀφοσιώσις σας δὲ καὶ ἡ ἀγάπη σας πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία φέρει αἰωνίως τὰς πληγὰς τοῦ Ἐσταυρωμένου Ἰδρυτοῦ αὐτῆς, πρέπει νὰ εἶναι, ὅπως καὶ εἶναι, μία διαρκῆς μεταμόρφωσις τῆς ψυχῆς καὶ τῆς καρδίας, μεταμόρφωσις πλήρης χάριτος καὶ πλήρης φωτισμοῦ. Αὕτη ἐπιτυγχάνεται μὲ ἐν καὶ μόνον μέσον, ἦτοι μὲ τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν εἰς ὀλόκληρον τὴν ζωὴν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ἀναφορικῶς πρὸς Αὐτὸν διὰ τῆς εὐσεβείας, ἀναφορικῶς πρὸς τὸν ἑαυτὸν σας διὰ τῆς σωφροσύνης καὶ ἀναφορικῶς πρὸς τὸν πλησίον διὰ τῆς δικαιοσύνης, κατὰ τὸ ἀθάνατον παράγγελμα τοῦ θεοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι».

Εἰς τὴν προτροπὴν μου ταύτην, ἀγαπητότατοί μου Χριστιανοί, τὴν πανίερρον καὶ θεμελιώδη, εἰς τὴν ὁποίαν, ἀπαρεγκλίτως ἐφαρμοζομένην ὑπὸ πάντων, περικλείεται πᾶσα ἐν Χριστῷ ἐπίδοσις καὶ πρόοδος τῆς ψυχῆς σας καὶ κατ' ἀκολουθίαν πᾶσα πρὸς ὑμᾶς εὐλογία καὶ χάρις τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν προτροπὴν μου, λέγω, ταύτην καὶ εἰς τὰ εὐλογημένα ἀποτελέσματα αὐτῆς θὰ περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἰδική μου ἐν Κυρίῳ καύχησις καὶ χαρὰ, καὶ τὸ κατ' ἄνθρωπον μεγαλεῖόν μου, καὶ ἡ ἐπὶ τῆς γῆς εὐτυχία μου. Πέπειθα εἰς τὴν εὐσέβειάν σας καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ διαψευσθῶ οὐδαμῶς, συνεργοῦντος τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ»⁴⁶.

Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος, ἀναλαβὼν τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, μετὰ πολυετῆ χηρείαν τῆς μητροπόλεώς του, ἐπελήφθη τοῦ ἔργου τῆς διαποιμάνσεως καὶ διοικήσεως τῆς λαχούσης εἰς αὐτὸν ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἐπαρχίας, ὡς ἐπίσης καὶ τῆς διατηρήσεως καὶ ἀποδοτικῆς λειτουργίας τῶν ἀπαιτήτων ἐκκλησιαστικῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων τῆς μητροπόλεως, καὶ τῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων καὶ κληροδοτημάτων τῶν προεδρευομένων ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε μητροπολίτου Μεσσηνίας.

Ἀπὸ ποιμαντικῆς καὶ διοικητικῆς ἐπόψεως ἐφρόντισε διὰ τὴν χειροτονίαν ἐναρέτων ἐφημερίων. Πρὸς τοῦτο, ὡς πρόεδρος τῆς Σχολικῆς Ἐφορείας τοῦ Ἀνωτέρου Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου Καλαμάτας, λειτουρ-

46. Διδαχὴ ἡ, μηνιαῖον Ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, ἔτος 19ον, ἀριθμὸς τεύχους 209, Καλαμάτα, Δεκέμβριος 1965, σελ. 148, σελ. 149-150 καὶ σελ. 151-152.

γήσαντος μέχρι τοῦ ἔτους 1971, ὑπεβοήθησεν, ἐν τῇ ἀρμοδιότητι αὐτοῦ καὶ τῇ ἐπισκοπικῇ του ιδιότητι, τὸ ἔργον τῆς ἐν τῷ Φροντιστηρίῳ μορφώσεως καὶ πνευματικῆς ἐπιμορφώσεως τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἱεροσπουδαστῶν. Εὐθὺς δὲ ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1976 ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας τοῦ Μέσου Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου Καλαμάτας, ὡς προσωρινὸς διευθυντὴς αὐτοῦ καὶ ὡς πρόεδρος τῆς Σχολικῆς Ἐφορείας, ὑπεβοήθησε καὶ πάλιν εἰς τὸν τομέα τῆς πνευματικῆς καὶ μορφωτικῆς ἐπιδόσεως τῶν ἱεροσπουδαστῶν. Ἐπίσης ἐφρόντισε καὶ διὰ τὴν ἀνάδειξιν εὐσυνειδήτων πνευματικῶν-ἐξομολόγων, καὶ διὰ τὴν πύκνωσιν τοῦ θείου κηρύγματος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐκτὸς ἄλλων προσπαθειῶν, ἤρchiσεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1968 ἡ κυκλοφορία τοῦ μηνιαίου δελτίου κηρύγματος τῆς μητροπόλεως Μεσσηνίας ὑπὸ τὸν τίτλον Κήρυγμα. Ἐμερίμνησε διὰ τὴν ἐπαύξεισιν καὶ τὴν ἀποδοτικὴν λειτουργίαν τῶν Κατηχητικῶν σχολειῶν. Ἰδρυσε καὶ ἔθεσεν εἰς λειτουργίαν τὸ ἐν Καλαμάτᾳ Κέντρον Νεότητος καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἰδρυσιν καὶ λειτουργίαν Ἐνοριακῶν Στεγῶν ἐν Καλαμάτᾳ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς. Ἀνεστήλωσεν ἀπάσας τὰς ἐν λειτουργίᾳ καὶ τὰς διαλελυμένας μονὰς, αἵτινες ἦσαν σεισμόπληκτοι, τὴν δὲ ἐτοιμόρροπον μονὴν τῆς Χρυσοκελλαριαῆς τὴν ἀνήγειρεν ἐκ θεμελιῶν. Ὑπεβοήθησε τὴν ἀνέγερσιν ναῶν ἐνοριακῶν, κοιμητηριακῶν, παρεκκλησιῶν, ἐξωκκλησιῶν καὶ ἰδιωτικῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ὑπερέβη τοὺς 170, καὶ ἐνδιεφέρθη διὰ τὴν ἀγιογράφησιν, τὴν συντήρησιν καὶ τὸν ἐν γένει καλλωπισμὸν πλείστων ναῶν. Ὡσαύτως συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν προβολὴν τῶν βυζαντινῶν καὶ τῶν μεταβυζαντινῶν ναῶν καὶ κειμηλίων τῆς μητροπόλεως Μεσσηνίας διὰ τῆς ἐκδόσεως ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων ὑπὸ ἀρμοδίων πανεπιστημιακῶν καθηγητῶν καὶ ἰδρυσεν, ἐν ἔτει 1966, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Μουσεῖον τῆς Μητροπόλεως Μεσσηνίας. Ἐνδιεφέρθη ὡσαύτως καὶ διὰ τὴν ἰδρυσιν βιβλιοθηκῶν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν οἶκον, εἰς τὰς μονὰς καὶ εἰς μερικοὺς ναοὺς, καὶ συνέχισεν ἀνελλιπῶς τὴν ἐκδοσιν τοῦ μηνιαίου Ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας ὑπὸ τὸν τίτλον Διδαχὴ, ἀπὸ τοῦ 1966 μέχρι σήμερον (1984), βελτιώσας καὶ συστηματοποιήσας τὴν ἐν αὐτῷ δημοσιευομένην ὕλην. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1976 καὶ ἐξῆς ἐκδίδει ἐτησίως τὴν Ἐπετηρίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας.

Ἀπὸ φιλανθρωπικῆς ἐπόψεως ἀνεζωπύρωσε τὸν θεσμὸν τῶν ἐνοριακῶν φιλοπτώχων ταμεῖων καὶ ἐμερίμνησε διὰ τὴν διατήρησιν, τὴν συντήρησιν καὶ ἀποδοτικὴν λειτουργίαν τῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων τῆς μητροπόλεως, καὶ δὴ τοῦ Σανατορίου «Ὁ Προφῆτης Ἡλίας», τοῦ Ψυχιατρείου «Οἱ ἅγιοι Ἀνάργυροι», τοῦ Ἀσύλου Ἀνιάτων «Ἡ Στέγη τῆς Ἐκκλησίας», τὸ ὁποῖον μετεστεγάσθη εἰς ἀνεγερθὲν σύγχρονον κτιριακὸν συγκρότημα πλησίον τῆς Καλαμάτας, ἐγκαινιάσθην ἐν ἔτει 1977. Ἀνηγέρθη τῇ φροντίδι του καὶ ἐνεκαινιάσθη ἐν ἔτει 1982 ὁ ἐν τῷ αὐλείῳ χώρῳ τοῦ Ἀσύλου Ἀνιάτων βυζαντινὸς ναὸς τοῦ Γενεθλίου τοῦ Προδρόμου. Ὡσαύτως ἐφρόντισε καὶ διὰ τὴν εὐ-

ρυθμον διοίκησιν και λειτουργίαν τῶν ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε μητροπολίτου Μεσσηνίας προεδρευομένων εὐαγῶν ἰδρυμάτων και κληροδοτημάτων, και δὴ τοῦ ἐν Καλαμάτᾳ Ἀλεξανδρακείου Γηροκομείου, τοῦ Ἀλβανακείου Ὀφθαλμιατρείου και τῶν ὑποτροφῶν μαθητῶν τοῦ Ἀλεξανδρακείου Γυμνασίου ἐν Κάμπῳ Ἀβίας. Μερίμνη αὐτοῦ, και διὰ δωρεᾶς φιλανθρώπου, κατεσκευάσθη νέον κτιριακὸν συγκρότημα εἰς τὸν χῶρον τοῦ Ἀλεξανδρακείου Γηροκομείου πρὸς γηροκόμησιν ἀπόρων, τοῦ ὁποίου ἡ λειτουργία ἤρχισεν ἐν ἔτει 1970. Ἐντὸς δὲ τοῦ αὐλείου χώρου τοῦ Γηροκομείου ἀνηγέρθη και ἐνεκαινιάσθη, ἐν ἔτει 1972, βυζαντινὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος. Ἐγένοντο ἀνακαινιστικαὶ και ἄλλαι ἐργασίαι εἰς τὸ Παπαδοπούλειον Βρεφοκομεῖον ἐν Καλαμάτᾳ. Ὡσαύτως μὲ τὴν ὑπευθυνότητα και τὴν φροντίδα αὐτοῦ, ὡς προέδρου τῆς ἐν Καλαμάτᾳ Πανταζοπούλειου Λαϊκῆς Σχολῆς, και μὲ τὴν σύμπραξιν τοῦ Δήμου Καλαμάτας, ἤρχισαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1968 αἱ σχετικαὶ διαδικασίαι και ἐνέργειαι, και τῇ 5 Φεβρουαρίου 1984 ἐθεμελιώθη τὸ μέγα κτιριακὸν μορφωτικὸν και πολιτιστικὸν σκοποῦ συγκρότημα τοῦ Δημοτικοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου Καλαμάτας ὑπὸ τὴν ἐπανυμίαν Πανταζοπούλειος Λαϊκῆ Σχολῆς. Τῆς αὐτῆς ὑπευθύνου φροντίδος αὐτοῦ ἔτυχον και τὰ ἄλλα κληροδοτήματα, τὰ ὁποῖα προεδρεύονται ἀπὸ τὸν μητροπολίτην και φέρουν τὰ ὀνόματα Λέλα Μανωλέα, Βακαλοπούλειον, και Λαγωνικάκειον, ἐν Καλαμάτᾳ, και Ταρσούλειον ἐν Κορώνῃ. Πρὸς τούτοις, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν σχεδὸν τῆς ποιμαντορίας του ἐν Μεσσηνίᾳ μέχρι τοῦ ἔτους 1982, εἶχεν ὡς πρόεδρος τῶν διοικητικῶν συμβουλῶν τὴν μερίμναν διὰ τὴν διοίκησιν και λειτουργίαν τῶν κρατικῆς προνοίας ἰδρυμάτων, και δὴ τοῦ Κέντρου παιδικῆς μερίμνης (πρῶην Ἐθνικοῦ Ὀρφανοτροφείου) Καλαμάτας, τοῦ Παραρτήματος Π.Ι.Κ.Π.Α. Καλαμάτας, τοῦ Α' Ἐθνικοῦ παιδικοῦ σταθμοῦ Καλαμάτας, και τῶν Παιδικῶν ἐξοχῶν τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν⁴⁷. Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος διαπομαίνει τὴν μητρόπολιν αὐτοῦ μέχρι σήμερα.

47. Σημειωτέον, ὅτι πλήρη χρονικὰ και πλήρεις λεπτομέρειαι περὶ τῆς ποιμαντικῆς, πνευματικῆς, διοικητικῆς, φιλανθρωπικῆς, ἰδρυματικῆς, πολιτιστικῆς και πάσης ἄλλης συναφοῦς προσφορᾶς τοῦ Μητροπολίτου Μεσσηνίας Χρυσοστόμου εὐρίσκονται εἰς τοὺς ἐτήσιους τόμους τοῦ μηνιαίου ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας Διδαχὴ ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1965, ὅτε οὗτος ἀνέλαβε, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, τὴν διαποίμωσιν τῆς μητροπόλεως Μεσσηνίας, και εἰδικώτερον εἰς τὰς τελευταίας σελίδας τῶν μηνιαίων τευχῶν τῆς Διδαχῆς ὑπὸ τὸν τίτλον Χρονικὰ και εἰδήσεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας. Ὡσαύτως παρόμοιαι πληροφοριαὶ εὐρίσκονται και εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Μεσσηνιακὰ Ἡμερολόγια αὐτῶν ἐτῶν 1966-1975, και ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰς Ἐπετηρίδας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας τῶν ἐτῶν 1976-1984. — Πρβλ. και Χρυσόστομου Θεμέλη Μητροπολίτου Μεσσηνίας, Πανταζοπούλειος Λαϊκῆ Σχολῆς Δημοτικὸν Πνευματικὸν Κέντρον Καλαμάτας, τεῦχος πρῶτον, Καλαμάτα 1976. — Τοῦ αὐτοῦ, Λόγος κατὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς Πανταζοπούλειου Λαϊκῆς Σχολῆς Δημοτικοῦ Πνευματικοῦ

Ἐτερος τομεὺς μὲ τὸν ὁποῖον, ἄνευ διακοπῆς, ἀπησχολήθη ὁ ἱεράρχης οὗτος εἶναι ὁ συγγραφικὸς, καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1946, ὅτε ἤτο πρωτοσύγκελλος ἐν τῇ μητροπόλει Μεσσηνίας, μέχρι σήμερον.

Τὸ συγγραφικὸν ἔργον αὐτοῦ περιλαμβάνει μελέτας ἀναφερομένας εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς γενετείας του νήσου Εὐβοίας καὶ ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν μητροπόλεων Μεσσηνίας καὶ Δημητριάδος. Περιλαμβάνει ἐπίσης μελέτας καὶ ἄρθρα ποιμαντικῶν, ὑμνογραφικῶν καὶ βιβλιοκριτικῶν περιεχομένου, ὡς καὶ διαλέξεις, λόγους, ποικίλα ἐκκλησιαστικὰ ἄρθρα, ἐπιστολάς κ.λ.π. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἐκυκλοφόρησαν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἀνάτυπα, εἶναι τὰ ἐξῆς:

Ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τῆς Εὐβοίας. 1) Παναγία Δινηοῦς. Βόλος 1949. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Ἀγιορειτικῆς Βιβλιοθήκης», περιοδικῶν ἐκδιδομένου ἐν Βόλῳ, ἔτος ΙΔ' (1949). 2) Ὁ Μητροπολίτης Εὐρίπου Παῖσιος (1753-1757). «Ἐκκλησία», ἔτος ΚΗ' (1951). 3) Δύο Θεόδωροι Ἐπίσκοποι Εὐρίπου. Ἀθῆναι 1951. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας», τόμος ΚΒ' (1951). 4) Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Εὐρίπου διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ἀθῆναι 1952. 5) Ἡ Ἐπισκοπὴ Ὠρεῶν. Ἀθῆναι 1953. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας», τόμος ΚΓ' (1952) καὶ τόμος ΚΔ' (1953). 6) Ἡ ἐν βορείῳ Εὐβοίᾳ Ἱερά Μονὴ Ἁγίου Γεώργιου «Ἡλια». Ἐκδίδεται εὐλογίᾳ τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. Γρηγορίου, ὑπὸ Μοναχοῦ Κοσμᾶ Ζαρίκου Ἡγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς. Ἐπεξεργασίᾳ Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἀθῆναι 1953. 7) Αἱ Ἐπισκοπαὶ Πορθμοῦ, Αὐλῶνος, Αἰδηψοῦ, Ζάρκων καὶ Καναλίων. Ἀθῆναι 1954. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας», τόμος ΚΔ' (1953) καὶ τόμος ΚΕ' (1954). 8) Ἀρχαὶ καὶ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Εὐβοίᾳ. Θεσσαλονίκη 1954. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «Γρηγορίου Παλαμᾶ» ὄργανου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἔτος ΛΖ' (1954) καὶ ἔτος ΛΗ' (1955). 9) Ἐκκλησιαστικὰ Εὐβοϊκὰ σεμνώματα ἐν οἷς ὁ ἀοίδιμος Πενταπόλεως Νεκτάριος. Ἀθῆναι 1955. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ τόμου «Ὁ ὅσιος Νεκτάριος Κεφαλᾶς Μητροπολίτης Πενταπόλεως 1846-1920». Ἀθῆναι 1955. 10) Ἡ καθάίρεσις τοῦ Μητροπολίτου πρώην Εὐρίπου Παΐσιου Β' (1763). «Ἐκκλησία», ἔτος ΛΒ'

Κέντρον Καλαμάτας, Καλαμάτα 1984.— Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ Ἄσυλον ἀνιάτων «Ἡ Στέγη τῆς Ἐκκλησίας» εὐαγὲς ἴδρυμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, Ἀθῆναι 1977. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ Χρονικὸν τῆς «Διδαχῆς» (Ὀκτώβριος 1946 - Ὀκτώβριος 1970), Καλαμάτα 1970 (ἀνάτυπον ἐκ τῆς Διδαχῆς). — Διδαχῆ, Μηνιαῖον Ἐκκλησιαστικῶν Περιοδικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, - Ἐφρητήριον τόμων Α (1946)-Α (1976), Συναχθὲν ὑπὸ Ἀδαμαντίου Σ. Ἀνεστίδη, Ἀθῆνα 1980.

(1955). 11) Καθαιρέσεις Μητροπολιτῶν Εύριπου. Ἀθήναι 1955. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «Ἀρχείου Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου», Ἀθήναι, ἔτος Ι' (1955). 12) Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Καρύστου διὰ μέσου τῶν αἰῶνων. Ἀθήναι 1955. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας», τόμος ΚΣΤ' (1955). 13) Ὑπομνήματα ἐκλογῶν καὶ παραιτήσεις Μητροπολιτῶν Εύριπου. «Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου», Ἀθήναι, ἔτος ΙΑ' (1956). 14) Ὁ Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Ἐηροχωρίου Πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Ἰ. Παπαϊωάννου (1892-1934). «Ἀρχεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν», τόμος Δ', Ἀθήναι 1956. 15) Ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Ὁρεῶν Δωροθέου. «Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου», Ἀθήναι, ἔτος ΙΒ' (1957). 16) Ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος. «Ἀρχεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν», τόμος Ε', Ἀθήναι 1958. 17) Αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ ἐνθυμήσεις τῶν ἱερῶν ναῶν τῆς Ἰστιαίας. Ἀθήναι 1959. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «Ἀρχείου Εὐβοϊκῶν Μελετῶν», τόμος ΣΤ' (1959). 18) Αἰδηψοῦ, Ἐπισκοπῆ. Ἀρθρίδιον εἰς τὴν «Θρησκευτικὴν καὶ Ἠθικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν», 1ος τόμος, Ἀθήναι 1962. 19) Γεράσιμος ὅσιος ὁ Εὐβοεύς. Ἀρθρίδιον εἰς τὴν «Θρησκευτικὴν καὶ Ἠθικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν», 4ος τόμος, Ἀθήναι 1964. 20) Γρηγόριος ὁ Πλειαθός, Μητροπολίτης Χαλκίδος. Ἀρθρίδιον εἰς τὴν «Θρησκευτικὴν καὶ Ἠθικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν», 4ος τόμος, Ἀθήναι 1964. 21) Ἡ Μονὴ τοῦ ὁσίου Δαβὶδ τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ. Ἀρθρίδιον εἰς τὴν «Θρησκευτικὴν καὶ Ἠθικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν», 4ος τόμος, Ἀθήναι 1964. 22) Εὐβοϊκὴ Μοναστηριολογία (α'. Ἡ ἐν Εὐβοίᾳ Ἱερὰ Μονὴ Ἐρια. β'. Ἡ ἐν Εὐβοίᾳ Ἱερὰ Μονὴ Ἀρμᾶ. γ'. Ἡ ἐν Εὐβοίᾳ Ἱερὰ Μονὴ Θεολόγου. δ'. Ἡ ἐν Εὐβοίᾳ Ἱερὰ Μονὴ Παναγίας Περιβλέπτου. ε'. Μοναστηριακὰ Καρύστου. ς'. Μοναστηριακὰ βορείου Εὐβοίας). Ἀθήναι 1965. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας», ἔτος ΜΒ' (1965). 23) Ὑφος καὶ ἦθος τοῦ Ναθαναὴλ Ἰωάννου εἰς τὰ «Εὐβοϊκὰ» αὐτοῦ. Ἀθήναι 1972. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «Ἀρχείου Εὐβοϊκῶν Μελετῶν», τόμος ΙΗ' (1972). 24) Ἡ ἐν Χαλκίδι Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευσις. Ἀθήναι 1974. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας», ἔτος ΝΑ' (1974). 25) Ὁ «Λόγος περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς» τοῦ Ναθαναὴλ Ἰωάννου. Ἀθήναι 1976. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «Ἀρχείου Εὐβοϊκῶν Μελετῶν», τόμος Κ' (1975). 26) Ὁ Εὐβοεύς Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Ζιγαβηνός (1835-1910). Ἀθήναι 1981. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας», ἔτος ΝΗ' (1981). 27) Εὐβοϊκὴ Ἀγιολογία. Ἀθήναι 1982. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας», ἔτος ΝΓ' (1982). 28) Ἱεροκήρυκες ἐν Εὐβοίᾳ. Ἀθήναι 1982. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας», ἔτος ΝΘ'-Ξ' (1982-1983).

Ἐ τ ε ρ α ἔ ρ γ α. 29) Παναγία Ὑπαπαντή. Καλάμαι 1950. 30) Ποιμαντικαὶ ἐνασχολήσεις (Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Ἐφημερίου), Ἡ φιλοσοφία παρὰ τοῖς κληρικοῖς, Ἡ γνῶσις σαυτὸν τοῦ κληρικοῦ). Ἀθήναι 1952. 31) Νομοκάνων Παλαιστίνος. Ἀθήναι 1953. 32) Γάμος καὶ διαζύγιον

(Β' ἔκδοσις) Ἀθῆναι 1953. 33) Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ἐπὶ τῇ 100ῃ περιόδῳ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς). Ἀθῆναι 1954. 34) Λόγος εἰς τὸν Ἅγιον Ἀπόστολον Παῦλον καὶ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι. Ἀθῆναι 1956. (Β' ἔκδοσις) Καλαμάτα 1969. 35) Ἡ κοσμητικὴ φρασεολογία εἰς τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον ἐν τῇ ἐν χρήσει Ὑμνογραφίᾳ. Ἀθῆναι 1957. 36) Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων. Ἀθῆναι 1958. 37). Ἡ προσευχὴ. Ἀθῆναι 1958. 38) Α'. Ἐλεγχος τῶν παρατηρήσεων τοῦ Γ. Μπεκατώρου ἐπὶ τοῦ «Ἡμερολογίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1959». Β'. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς «Τάξεως» αὐτοῦ τοῦ ἔτους 1959. Ἀθῆναι 1959. 39) Περὶ Νεωκόρων. Ἀθῆναι 1959. 40) Τὸ ἔλαιον ἐξ ἐπόψεως τελετουργικῆς. Ἀθῆναι 1960. 41) Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν τῇ Ὑμνογραφίᾳ. Ἀθῆναι 1962. 42) Ἐκκλησιαστικοὶ Κανονισμοί. Ἀθῆναι 1963. 43) Ναϊκὰ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Ἀθῆναι 1963. 44) Παύλου τοῦ Ἀποστόλου ὁμιλία πρὸς Ἀθηναίους. Ἀθῆναι 1964. 45) Ἱστορικαὶ σελίδες τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος. Πατριαρχικὴ Ἐξαρχία Τρικιέρων. Ἀθῆναι 1964. 46) Πεπραγμένα (1945-1965). Ἀθῆναι 1967. 47) Χριστιανέ μου (Κυριακοδρόμιον Εὐαγγελίων). Καλαμάτα 1969. 48) Τὸ Χρονικὸν τῆς «Διδαχῆς» (Ὀκτώβριος 1946-Ὀκτώβριος 1970). Καλαμάτα 1970. 49) Περὶ Ἰστιαίας-Ξηροχωρίου. Ἀθῆναι 1970. 50) Τὸ Χρονικὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου (1921-1971). Καλαμάτα 1971. 51) Λόγος ἐπιμνημόσυτος εἰς τοὺς ἀοιδίμους Ἀρχιεπισκόπους Ἀθηνῶν καὶ εἰς τοὺς ἀοιδίμους Ἐθνομάρτυρας Ἱεράρχας τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Ἀθῆναι 1972. 52) Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος εἰς τὴν Ὑμνογραφίαν. Καλαμάτα 1973. 53) Τὸ ἡμερολόγιον τῶν κηρυγμάτων μου 1940-1957. Καλαμάτα 1973. 54) Ἡ ὄνομασία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βουλκάνου. Καλαμάτα 1975. 55) Ἡ ἐν Γιάννιτση Μεσσηνίας Ἱερὰ Εἰκὼν τῆς Ἀγίας Βαρβάρας. Καλαμάτα 1976. 56) Ἡ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ἔτει 1896 ἔκδοσις τῶν Μηναίων. Ἀθῆναι 1976. 57) Πανταζοπούλειος Λαϊκὴ Σχολὴ - Δημοτικὸν Πνευματικὸν Κέντρον Καλαμάτας (Τεῦχος πρῶτον). Καλαμάτα 1976. 58) Τὸ Ἄσυλον Ἀνιάτων «Ἡ Στέγη τῆς Ἐκκλησίας» - Εὐαγὲς Ἴδρυμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας. Ἀθῆναι 1977. 59) Ἡ σταυροπηγιακὴ ἐπιγραφή τῆς ἐν Μεσσηνίᾳ Ἱερᾶς Μονῆς Δημιόβης. Ἀθῆναι 1978. 60) Ἡ ἐν Μεσσήνῃ καὶ ἐν ἔτει 1843 ἐκχριστιάνισις Ἑβραίου. Ἀθῆναι 1978. 61) Ἐμμανουὴλ Ι. Φαρλέκας Πρωτονοτάριος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν (1877-1958). Ἀθῆναι 1978. 62) Λαογραφικὰ Ἰστιαίας - Ξηροχωρίου (Σειρὰ πρώτη). Ἀθῆναι 1979. 63) Λαογραφικὰ Ἰστιαίας - Ξηροχωρίου (Σειρὰ δευτέρα). Ἀθῆναι 1980. 64) Ἀνέκδοτος «Μετρίότης» τοῦ ἔτους 1804. Ἀθῆναι 1980. 65) Ἡ διαθήκη τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς Ἀγίων Τεσσαράκοντα Σπάρτης Ἱερομονάχου Νεκταρίου Χλομοῦ. Ἀθῆναι 1981. 66) Ἡ μεταξοϋφαντικὴ τέχνη ἐν τῇ Μονῇ Καλογραιῶν Καλαμάτας. Καλαμάτα 1981. 67) Λόγος εἰς τὰ ἀποκαλυ-

πτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Προκοπίου Πελεκάση. Καλαμάτα 1983. 68) Λόγος κατὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς Πανταζοπουλείου Λαϊκῆς Σχολῆς - Δημοτικοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου Καλαμάτας. Καλαμάτα 1984⁴⁸.

Γερμανίας Ἰάκωβος Παπαϊωάννου.

Ὁ Γερμανίας Ἰάκωβος Παπαϊωάννου (Τζαναβάρης) ἐγεννήθη τῇ 4 Μαρτίου τοῦ 1920 εἰς τὴν ἢ τὰ Ἀντιὰ Καρύστου ἀπὸ εὐσεβεῖς γονεῖς, τὸν ἱερέα Ἰωάννην καὶ τὴν πρεσβυτέραν Αἰκατερίνην. Τὸ βαπτιστικὸν του ὄνομα ἦτο Γεώργιος. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν αὐτοῦ ἀπὸ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς γενετεῖρας του, ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἡμιγυμνάσιον τῆς Καρύστου καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ Β' γυμνάσιον Πειραιῶς, λαβὼν τὸ ἀπολυτήριον αὐτοῦ ἐκ τοῦ γυμνασίου Ἀμαρουσίου Ἀττικῆς. Ἐγγραφεῖς ἐν ἔτει 1938 εἰς τὴν Θεολογικὴν σχολὴν τῆς Χάλκης ἔλαβε τὸ πτυχίον του τὸ 1942 μὲ ἐναίσιμον διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον ἅ'Η περὶ Τριαδικοῦ Θεοῦ διδασκαλία τοῦ Μ. Βασιλείου⁴⁹. Τῇ 29 Ἰουνίου τοῦ 1941 ἐχειροτονήθη διάκονος εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Εὐφημίας Χαλκηδόνος ὑπὸ τοῦ Χαλκηδόνος Μαξίμου Βαπορτζῆ (1932-1946) λαβὼν τὸ ὄνομα Ἰάκωβος καὶ παρέμεινε παρ' αὐτῷ ὡς ἀρχιδιάκονος⁵⁰. Τοῦ Χαλκηδόνος Μαξίμου προαχθέντος, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1946, εἰς Οἰκουμενικὸν πατριάρχη, ὁ Ἰάκωβος προσελήφθη, κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος, κωδικογράφος εἰς τὰ γραφεῖα τῆς

48. Σημειωτέον, ὅτι πλήρης ἀναγραφὴ τῶν δημοσιευμάτων αὐτοῦ κατὰ τὰ ἔτη 1946-1965, μετὰ τῶν δημοσιευθεισῶν βιβλιοκρισιῶν περὶ πλείστων ἐξ αὐτῶν, εἶναι δημοσιευμένη εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ Π ε π ρ α γ μ ἔ ν α (1945-1965) ἐκδοθέντος ἐν Ἀθήναις τὸ 1967, καὶ δὴ εἰς τὰς σελίδας 125-184. Συνέχεια τῆς πλήρους ἀναγραφῆς τῶν δημοσιευμάτων αὐτοῦ, κατὰ τὰ ἔτη 1966-1971, ἔχει δημοσιευθῆ εἰς τὸ μηνιαῖον Ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας Δ ι δ α χ ῆ καὶ δὴ εἰς τὸ τεύχος 272 τοῦ Δεκεμβρίου 1971. Ἐκτοτε ἡ πλήρης ἀναγραφὴ αὐτῶν, κατ' ἔτος, δημοσιεύεται εἰς τὸ τεύχος τοῦ Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους τοῦ ὡς ἄνω περιοδικοῦ Δ ι δ α χ ῆ. — Πρβλ. Β α σ ι λ ε ἰ ο υ Ἀ τ ἔ σ η Μητροπολίτου πρώην Λήμνου, Ἐπίτομος Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόμος Γ', Ἀθήναι 1969, σελ. 299-303. — Ἰ ω ἄ ν ν ο υ Χ. Κ ω ν σ τ α ν τ ι ν ἰ ἴ δ ο υ, Χρυσόστομος ὁ Θέμελης, Μητροπολίτης Μεσσηνίας, ἐν Ὁ ρ η σ κ ε υ τ ι κ ῆ καὶ Ἡ θ ἰ κ ῆ Ἐ γ κ υ κ λ ο π α ἰ δ ε ἴ α, τόμος 12, Ἀθήναι 1968, σηλ. 435-438. — Χ ρ υ σ ο σ τ ὄ μ ο υ Θ έ μ ε λ η Μητροπολίτου Μεσσηνίας, Π ε π ρ α γ μ ἔ ν α (1945-1965), Ἀθήναι 1967. — Ἐ κ κ λ η σ ἴ α, Λ Δ' (1957), σελ. 459-462, καὶ Μ Γ' (1966), σελ. 16-17. — Δ ι δ α χ ῆ, ἔτος 19ον, ἀριθμὸς τεύχους 209, Καλαμάτα, Δεκέμβριος 1965, σελ. 145-169. — Π α ν ε υ β ο ἴ κ ο ν Β ῆ μ α, (ἐφημερίς), Χαλκίς, 6 Μαρτίου 1976, σελ. 3. — Εὐ β ο ἴ κ ο ς Χ ρ ὄ ν ο ς, (ἐφημερίς), Χαλκίς, 13 Φεβρουαρίου 1976, σελ. 1. — Γ ἰ ἄ ν ν η Γ κ ἰ κ α, Τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Μητροπολίτου Μεσσηνίας Χρυσοστόμου Θέμελη, Ἀθήναι 1971. — Σ η μ α ἴ α, (ἐφημερίς), Καλαμάτα, 31 Δεκεμβρίου 1967 (ἄρθρον Ἀ [θ α ν α σ ἴ ο υ] Τ [σ ε ρ ν ὄ γ ο υ]).

49. Β α σ ι λ ε ἰ ο υ Σ τ α υ ρ ἰ ἴ δ ο υ, Ἡ Ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης 1923 μέχρι σήμερον, τόμος Β', Ἀθήναι 1968, σελ. 112.

50. Ὁ ρ θ ο δ ο ξ ἴ α, Ι Σ Τ' (1941), σελ. 164.

Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ πατριαρχείου, τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος 1947 προήχθη εἰς ὑπογραμματέα, καὶ τῇ 14 Δεκεμβρίου τοῦ 1950 εἰς ἀρχιγραμματέα αὐτῆς⁵¹ καὶ ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, προχειρισθεὶς εἰς ἀρχιμανδρίτην.

Τῇ 5 Αὐγούστου τοῦ 1954 ὁ Ἰάκωβος ἐξελέγη μητροπολίτης τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Φιλαδέλφειας καὶ τῇ 8 αὐτοῦ ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀθηναγόρου Α' (1948-1972) ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου⁵². Ὁ Φιλαδελφείας Ἰάκωβος ἀνέπτυξεν ἔξοχον δρᾶσιν κυρίως εἰς ζητήματα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ εἰς ἄλλα ἀφορᾶ τὰς ἐξωτερικὰς διεκκλησιαστικὰς σχέσεις τοῦ Πατριαρχείου, ἐκλεγείς ἐπανειλημμένως ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὡς μέλος τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰ συνέδριά του»⁵³ καὶ ἀνεδείχθη πολύτιμος ἐν γένει καὶ προσφιλὴς συνεργάτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀθηναγόρου. Κατὰ τὸ ἔτος 1964, λόγῳ τῆς δράσεώς του, ἀπηλάθη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ μετέβη εἰς τὴν Βοστώνην τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ καὶ ἀνεκνήρυχθη διδάκτωρ τῆς Θεολογίας, ὑποστηρίξας ἐν ἔτει 1968 Ἐκκλησιολογικὴν διατριβὴν τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ θεολόγου Yves Congar, (ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας) καὶ μὲ μίαν «σκληρυνσιν εἰς τὴν κρίσιν ἔσον ἀφορᾶ εἰς τὴν δυτικὴν θεολογίαν», θεωρουμένην ὡς προσκεκολλημένη εἰς τὸ γράμμα τοῦ νόμου, ὡς ἔκρινε τὴν διατριβὴν τοῦ Φιλαδελφείας ὁ ἴδιος ὁ ρωμαιοκαθολικὸς θεολόγος Yves Congar. Πάντως εἰς τὴν διατριβὴν ταύτην, ἐκδοθεῖσαν ἀγγλιστὶ ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βοστώνης τὸ 1968, εἶναι ἐμφανὲς τὸ πνεῦμα τῆς συμφιλώσεως καὶ τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἐξαιρέται ἐν αὐτῇ κυρίως ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ καὶ ἡ σπουδαιότης τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βοστώνης ὁ Φιλαδελφείας Ἰάκωβος ἐκέρδισε τὴν ἐκτίμησιν τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν συμφοιτητῶν του, ἡ δὲ διατριβὴ του ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιολογίας τοῦ ὡς ἄνω ρωμαιοκαθολικοῦ θεολόγου ἐχαρακτηρίσθη ὡς «ἐπίτευγμα».

Ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἐν ἔτει 1969, ὁ Φιλαδελφείας Ἰάκωβος ἐστάλη ὡς πατριαρχικὸς Ἐξαρχος εἰς

51. Ὁρθοδοξία, ΚΕ' (1950), σελ. 491, καὶ Ὁρθοδοξία, ΚΘ' (1954) σελ. 329.

52. Ὁρθοδοξία, ΚΘ' (1954), σελ. 328-329, καὶ Ὁρθοδοξία, ΛΔ' (1959), σελ. 355 (1838). — Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας (ἐβδομαδιαία ἐφημερίς τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου) φύλλον 164 (11 Αὐγούστου) 1954, σελ. 4.

53. Ὁρθοδοξία καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος 6, Ἀθήναι 1965, στήλ. 658-659, ἐν λέξει Ἰάκωβος Μητροπολίτης Φιλαδέλφειας.

Αυστραλίαν, με σκοπόν τὴν συμφιλίωσιν τοῦ ἐν αὐτῇ ὀρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ, ἐξαρωμένον ἐκκλησιαστικῶς ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον. Ἐν Αὐστραλίᾳ παρέμεινεν ἐπὶ ἑνδεκάμηνον, τὸ δὲ πραγματοποιηθὲν ἐκεῖ χρήσιμον ἔργον αὐτοῦ τὸ ἐξιστόρησεν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ἔτει 1970 ἐκδοθὲν βιβλίον τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Αὐστραλία 1969. Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὰ προβλήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ». Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ βιβλίου του ἀναγραφόμενα, εἰς τὰ ὁποῖα, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καταχωρίζονται καὶ τὰ ἑξῆς:

«Τὸ γεγονός ὅτι ἀπεστάλην καὶ παρέμεινα ἐπὶ ἕν ἔτος εἰς τὴν Αὐστραλίαν ὡς Πατριαρχικὸς Ἐξάρχος δικαιολογεῖ καὶ αὐξάνει τὴν εὐθύνην μου ὡς πρὸς τὰ ἐκεῖ πρόσωπα καὶ πράγματα. Ἡ ἀποστολή μου εἶχεν ὡς βᾶσιν τὴν διερμηνεύσιν τῆς Πατριαρχικῆς στοργῆς καὶ ἐμπιστοσύνης καὶ ὡς σκοπὸν τὴν συμφιλίωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν συνομιλιῶν καὶ ἀποφάσεων ποῦ εἶχαν ληφθῆ εἰς Φανάριον, κατόπιν τῆς γενομένης ἐπισκέψεως τοῦ προέδρου τῆς Ὀμοσπονδίας κ. Δ. Ἐλεφάντη.

Τὰ πλαίσια καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀποστολῆς μου ἤγειραν πολλὰς ἀνησυχίας καὶ ἐρωτήματα ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμήν. Ἐν πρώτοις, ἐσκέφθην πόσον σοβαρὰ θὰ ἦτο ἡ ἀνάληψις μιᾶς τόσοσιν μεγάλῃς εὐθύνης ὑπὸ τοὺς ὅρους μιᾶς προσωρινῆς ἀποστολῆς, τὴν ὁποῖαν ἄλλοι μὲν θὰ ὑπεστήριζον, ἄλλοι δὲ θὰ ἀνέμενον ἢ θὰ εἰργάζοντο διὰ νὰ περατωθῇ τὸ ταχύτερον. Συνάμα ἐσκέφθην ὅτι ἡ μακρὰ διάστασις καὶ τὰ μεσολαβήσαντα γεγονότα θὰ ἀπῆτουν ἕνα μακρόπνοον σχέδιον. Ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ διλήμματος αὐτοῦ ἐδέχθην τὴν ἀποστολὴν ὡς ἐντολὴν καὶ ὑπηρεσίαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἀποδήμους ἀδελφοὺς.

Ἀπὸ τὴν πρώτην ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν μελέτην τῶν προβλημάτων ἀντελήφθην, ὅτι ὁ διχασμὸς δὲν ἦτο τόσοσιν σοβαρὸς εἰς τὴν οὐσίαν ὅσον εἰς τὰς συνεπείας καὶ τὰ τραύματα, τὰ ὁποῖα προεκάλεσεν εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ προσώπων καὶ ομάδων. Διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τῆς συμφιλίωσης δὲν μοῦ ἐφάνη τόσοσιν δύσκολον ὅσον τὸ νὰ πεισθοῦν οἱ διάφοροι παράγοντες, ὅτι ἡ θετικὴ συμβολὴ των θὰ ἦτο ἡ καλυτέρα ἐξυπηρέτησις πρὸς τὴν ὀλότητα. Παρὰ ταῦτα, κατενόησα ὅτι τὸ ἔργον τῆς συμφιλίωσης ἔπρεπε νὰ γίνῃ συνείδησις τοῦ λαοῦ, διότι θὰ ἦτο ἴσως εὐκολον νὰ παρασυρθῇ οὗτος, ὅταν μάλιστα δὲν ὑπάρχουν μέσα ἐπικοινωνίας.

Μὲ βᾶσιν τὴν εἰλικρινῆ συνεργασίαν πρὸς πάντας ἐπεζήτησα νὰ γνωρίσω τὰ ἐπιτεύγματα τῶν πρωτοπόρων καὶ τῶν μετέπειτα, ὡς καὶ τὰ διάφορα ρεύματα καὶ καταστάσεις εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν. Ἐζήτησα ἀκόμη τὰς γνώμας καὶ τὰς κρίσεις Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἀποδήμων καὶ Αὐστραλογεννημένων, διὰ νὰ ἀνεύρω τὰς αἰτίας καὶ ἀφορμὰς τῆς διαιρέσεως καὶ τῶν συνεχιζομένων ἀντιθέσεων. Συνωμίλησα μὲ γέροντας ἀμφοτέρων τῶν παρατάξεων,

παρηκολούθησα τὰς ἀγωνίας καὶ τὰ ὄνειρα τῶν νεομεταναστῶν καὶ ἔλαβον θάρρος ἀπὸ τὰ ζωηρὰ βλέμματα τῶν παιδιῶν μας διὰ μίαν καλυτέραν αὐριον...

Τὸ συναίσθημα τῆς εὐθύνης μὲ ἔκαμε νὰ σταματήσω καὶ νὰ σκεφθῶ πολλές φορές. Ἡ νέα ὄμως εὐθύνη διὰ τὰ προβλήματα τῶν ἐν Γερμανίᾳ Ἑλλήνων μὲ ὤθησε νὰ φέρω εἰς πέρας τὸ ταπεινὸν αὐτὸ χρέος πρὸς τοὺς ἀποδήμους τῆς Αὐστραλίας. Καθὼς ἔγραφα τὸ βιβλίον αὐτό, ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν μνήμην μου πρόσωπα γελαστὰ καὶ πρόσωπα θυμωμένα, ποὺ τελικὰ ἐνηγκαλίσθησαν εἰς μίαν ὥραν ἐξάρσεως, προσευχῆς καὶ βαθείας εὐθύνης»⁵⁴.

Μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐν Αὐστραλίᾳ ἀποστολῆς του ὁ ἱεράρχης οὗτος ἀπηύθυνεν ἀποχαιρετιστήριον μῆνυμά του, τὴν 9 Σεπτεμβρίου 1969, ἀπὸ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπεσφράγισε διὰ τῶν ἐξῆς:

«Εὐχαριστῶ καὶ συγχαίρω θερμῶς Κλῆρον καὶ λαόν, τὰ Διοικητικὰ Συμβούλια, τὰς Φιλοπτώχους Ἀδελφότητας, τὰς Ὁργανώσεις, τὸν Τύπον, διὰ τὸ ἦθος, τὴν πρόοδον καὶ τὴν εἰλικρινῆ συνεργασίαν. Χωρὶς τὴν σύμπνοιαν ὄλων καὶ τὴν συμπαράστασιν ἐνὸς ἐκάστου δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κάμωμεν οὔτε ἓνα βῆμα ἐμπρός. Χωρὶς τὴν ἐνότητα δὲν κτίζονται Παρθενῶνες, ναοὶ, σχολεῖα καὶ δὲν θεμελιοῦται μία παροικία ἢ μία κοινωνία. Ἐξετίμησα τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὴν γενναιότητά σας. Μοῦ ἐνεπνεύσατε θάρρος καὶ ἐμπιστοσύνην ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν τῆς συναντήσεως. Καὶ τώρα ὅπου ἀναχωρῶ ἀντλῶ ἀπὸ σᾶς ἐμπιστοσύνην προκειμένου νὰ ὑπηρετήσω ὡς Μητροπολίτης τὸν ἐν Γερμανίᾳ Ἑλληνισμόν.

Ἄναχωρῶ μὲ ζωηρὰς ἀναμνήσεις καὶ αἰσθήματα ἀγάπης πρὸς ὄλους ἀνεξαιρέτως. Θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τὴν εἰλικρινῆ συνεργασίαν ὄλων διὰ νὰ γκρεμισθοῦν τὰ τεῖχη καὶ νὰ γεφυρωθοῦν οἱ καρδιές. Σᾶς εὐχαριστῶ ὄλους, διότι ἐκάμετε δυνατόν τὸν διάλογον καὶ τὴν ἀπόφασιν νὰ προχωρήσωμεν ὑπεύθυνα πρὸς τὴν συμφιλίωσιν. Εὐχαριστῶ θερμὰ διὰ τοὺς ἀγαθοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἐσπείρατε μαζί μου εἰς τίς σκληρότερες ψυχές. Λυποῦμαι ὅτι δὲν κατωρθώθη εἰς τὸ σύντομον αὐτὸ διάστημα νὰ γευθῶμεν μαζί τοὺς καρπούς. Εὐχομαι μὲ ὄλην μου τὴν ψυχὴν νὰ ἀπολαύσετε σεῖς σύντομα τὸ μέγα αὐτὸ ἀγαθόν.

Εὐχομαι ὅπως ἡ συνάντησις μὲ τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον κ. Ἰεζεκιήλ εἶναι συνάντησις ἀμοιβαίας ἀγάπης, ἐμπιστοσύνης καὶ συνεργασίας. Εὐχομαι εἰς ὄλους ὑγείαν, πρόοδον, ὁμόνοιαν ἐπ' ἀγαθῶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ προσφιλοῦς Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Θεὸς μαζί σας»⁵⁵.

Τῆ 12 Αὐγούστου 1969 ὁ Φιλαδελφείας Ἰάκωβος ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου μητροπολίτης Γερμανίας,

54. Μητροπολίτου Γερμανίας Ἰακώβου, *Αὐστραλία 1969. Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὰ προβλήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ*, Ἀθῆναι 1970, σελ. 9-11.

55. Μητροπολίτου Γερμανίας Ἰακώβου, ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 124,

καὶ Ἐξαρχος Κεντρῴας Εὐρώπης, ἡ δὲ ἐνθρόνισις αὐτοῦ ἐγένετο τῇ 30 Νοεμβρίου 1969 εἰς τὸν ἐν Ντύσσελντορφ ναὸν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου⁵⁶. Καὶ ἐπελήφθη μὲν ἀόκνως καὶ δραστηρίως τοῦ ἐργώδους ἔργου του πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων προβλημάτων καὶ δυσκολιῶν τῶν ἐν Γερμανίᾳ ὀρθόδοξων Ἑλλήνων μεταναστῶν, ἀλλὰ μετὰ πάροδον δύο ἐτῶν, καὶ δὴ τῇ 3 Δεκεμβρίου 1971, ἐφονεύθη ἐξ ἀνατροπῆς τοῦ αὐτοκινήτου διὰ τοῦ ὁποίου μετέβαιναν ἐκ Βόννης εἰς τὴν πόλιν Ἐρλάνγκεν, προκειμένου νὰ μετάσχη συνεδρίου καὶ νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὰς προσδοκίας, τὰς ἐμπειρίας καὶ τὰ προβλήματα τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ. Ἐκδηυῆθη ἐν Βόννῃ τῇ 7 Δεκεμβρίου καί, μεταφερθεὶς ἐκεῖθεν τῆς σοροῦ αὐτοῦ, ἐνεταφιάσθη τὴν ἐπομένην ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῆς Καρύστου.

Νεκρολογῶν τὸν Γερμανίας Ἰάκωβον ὁ πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς μητροπόλεως Γερμανίας ἀρχιμανδρίτης Μακάριος Παυλίδης εἶπε, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ ταῦτα:

«Ὀλόκληρος ἡ ζωὴ σου ὑπῆρξεν συνεχῆς ἀγῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς στρατιώτης πιστὸς ὑπηρέτησες τὸ σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ προέβαλες αὐτὸ εἰς τὰ διάφορα Διορθόδοξα ἢ Διεκκλησιαστικὰ Συνέδρια, εἰς τὰ ὁποῖα ὡς ἐκπρόσωπος αὐτοῦ ἔλαβες μέρος. Τύπος λογίου καὶ διανοουμένου Ἱεράρχου ἐφάνης ἀξίος τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἀποστολῆς σου, ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις, ἐν συγγραφαῖς καὶ ἐν ἐπιστήμῃ.

Ἡ ἀγάπη σου πρὸς τὸ ἐνδοξον ἡμῶν Ἔθνος καὶ τὸ ποίμνιόν σου ἐσφραγίσθη μὲ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἀδιάκοπον θυσίαν σου, ἐν ἐξορίαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν ταλαιπωρίαις, ἐν κινδύνοις καὶ ἐπ' ἐσχάτων μὲ τὴν προσφορὰν καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς σου. Ἐπεσῆς ὡς ἡρωϊκὸς μαχητῆς, μάρτυς τοῦ ἱεροῦ καθήκοντός σου, ὑπὲρ τοῦ ἐν Γερμανίᾳ μοχθοῦντος καὶ ἀγωνιζομένου ποιμνίου σου. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Γερμανίᾳ ποιμαντορίας σου ἦσο πάντοτε ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων, οὐδέποτε ὀλιγωρῶν, οὐδέποτε ἀναπαύομενος, πάντοτε ἀγωνιζόμενος καὶ ἐργαζόμενος μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων σὲ εὔρε καὶ ὁ ἀδυσώπητος πέλεκυς τοῦ θανάτου. Δι' αὐτὸ καὶ κατηξιώθη ἡ ἱερὰ μορφή σου εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ποιμνίου καὶ τῶν ἱερέων σου καὶ μένεις εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν ὡς ὑπόδειγμα καλοῦ ποιμένου, «ὅστις τὴν ψυχὴ αὐτοῦ ἔθηκεν ὑπὲρ τῶν προβάτων».

Τί νὰ εἶπω καὶ τί νὰ παραλείψω ἐκ τῆς ἐκπληκτικῆς δραστηριότητός σου; Ἡ ἐπισκοπικὴ δραστηριότης σου ἀκατάβλητος. Ἀεικίνητος, εὐρίσκεσο πάντοτε πλησίον τοῦ λαοῦ σου, ταξιδεύων ἀδιακόπως ἀπὸ ἐνορίας εἰς ἐνορίαν καὶ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. Ἀπέδειξας περιτράνω, ὅτι ἀρκεῖ θέλησις ἰσχυρὰ καὶ πίστις ἀκατάβλητος, διὰ νὰ ἐπιτελέσῃ τις ἐν σμικροτάτῳ χρόνῳ ἔργον μέγα καὶ νὰ γράψῃ ἱστορίαν. Τὰ ὄρια τῆς ἡμέρας ἦσαν στενὰ καὶ ἀνεπαρκῆ

56. Ἑκκλησία, ΜΖ' (1970), σελ. 15.

εἰς τὴν ἐργατικότητά σου. Ἡ σιωπηλὴ νύξ συνεπλήρου τὸ ἔργον τῆς ἡμέρας. Ἄγρυπνος πάντοτε διὰ τὰ προβλήματα τῆς Μητροπόλεως, διὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ προβλήματα τῶν πιστῶν σου. Βαθεῖα μελέτη τῶν ποικίλων καὶ δυσκόλων προβλημάτων μιᾶς ἀχανοῦς Μητροπόλεως ὑπερτετρακοσίων χιλιάδων ψυχῶν καὶ κατ' οὐσίαν ἐν τῇ πράξει Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἡ πλουσία μὲρφοσίς σου, ἡ εὐρεῖα γνῶσις τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ἱερῶν αὐτῆς Κανόνων καὶ τῶν προβλημάτων τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἡ ἀγάπη σου πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὸ βιβλίον, ὁ ἐνθουσιασμός σου ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ καθήκοντος, ἡ πίστις σου εἰς τὸν Θεόν, σοὶ παρεῖχον τὴν δύναμιν νὰ ζῆς τὴν πραγματικότητα τῆς μεγάλης εὐθύνης σου»⁵⁷.

Ἡ Γερμανίας Ἰακώβος ἐδημοσίευσε πολλὰ ἄρθρα, τὸ κατ' ἐξοχὴν περιεχόμενον τῶν ὁποίων εἶναι ἡ «ἐνδεικνυομένη πορεία τῆς συγχρόνου Ὀρθοδόξιας εἰς τὰς σχέσεις ἀγάπης ὅλων τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν». Αὐτοτελῶς ἐξεδόθησαν:

1) *The Ecclesiology of Yves M.-J. Congar an Orthodox Evaluation*. (Διδακτορικὴ διατριβὴ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βοστώνης ἐν ἔτει 1968). 2) Αὐστραλία 1969. Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ζῶην καὶ τὰ προβλήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀθῆναι 1970.

Τὰ ἄρθρα καὶ μεταφράσεις αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν, ἐκτὸς τῶν εἰς ξένα περιοδικά, κυρίως εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου Ὁ ρ θ ο δ ο ξ ί α, καὶ εἰς τὴν ἐβδομαδιαίαν ἐφημερίδα αὐτοῦ Ὁ Ἀ π ό σ τ ο λ ο ς Ἀ ν δ ρ έ α ς, ὡς ἀκολουθῶς:

Εἰς τὴν Ὁ ρ θ ο δ ο ξ ί α ν: 1) Ἡ εὐρεσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (ἔτος ΚΑ', 1946). 2) Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος (ΚΒ', 1947). 3) Τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου (ΚΓ', 1948). 4) Hugues Rahner, Τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ (μετάφρασις) (ΚΓ', 1948). 5) Ἐπὶ ἰῆ παραιτήσει τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Μαξιμίου τοῦ Ε' (ΚΓ', 1948). 6) Γ. Ἐβερν, Τὸ Βυζαντινὸν Πατριαρχεῖον (451-1204) (βιβλιοκρισία) (ΚΓ', 1948). 7) Ἐσωτερικὴ ἐν Λονδίῳ ἀποστολὴ (ΚΔ', 1949). 8) Ὁ Ρόδου Τιμόθεος (νεκρολογία) (ΚΔ', 1949). 9) Ὁ Οἰκουμενικὸς πατριάρχης Γερμανὸς Δ' (λόγος) (ΚΗ', 1953). 10) Περὶ τὴν Β' ἐν Ἐβανστον Γενικῆν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν (Α', 1955). 11) Ἡ Β' Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμ-

57. Ἄ μ π ε λ ο ς, μνημῶν δημοσιογραφικῶν ὄργανον ἐνορίας Ἁγίας Παρασκευῆς Solingen Δυτικῆς Γερμανίας (Ἱερὰ Μητρόπολις Γερμανίας), Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος 1971, ἀριθμ. φύλλου 4-5, σελ. 3. Εἰς τὸ φύλλον τοῦτο καταχωρίζονται λεπτομερῶς τὰ τοῦ θανάτου, τῆς κηδείας καὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Γερμανίας Ἰακώβου. — Σ τ ά χ υ ς, περιοδικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αὐστρίας, Βιέννη, Ἰούλιος 1971-Ἰούνιος 1974, τεύχος 28-29, σελ. 329.—Π α ν ε υ β ο ῖ κ ὸ ν Β ῆ μ α, (ἐφημερίς), Χαλκίς, 24 Δεκεμβρίου 1971, σελ. 4.

βουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Ἐβανστον (15-31 Αὐγούστου 1955) (μετάφρασις) (ΛΑ', 1956. Συνεχίζεται καὶ εἰς τὸ ἐπόμενον ἔτος). 12) Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὴν θρονικὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου (ΛΒ', 1957). 13) Τὸ Συνέδριον τοῦ Λάμπειθ (ΛΓ', 1958). 14) Ἀνδρέου Φυτράκη, Αἱ ἀντιδράσεις κατὰ τῆς τιμῆς τῶν Ἀγίων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ αἷτια αὐτῶν (βιβλιοκρισία) (ΛΓ', 1958). 15) Ἀπὸ τὸ Ἐβανστον εἰς τὴν Ρόδον (ΛΕ', 1960).

Εἰς τὸν Ἀ π ὅ σ τ ο λ ο ν Ἀ ν δ ρ ε α ν: 16) Ἱερά Θεολογικὴ Σχολή. Νέα περίοδος (ἀριθμὸς φύλλου 20, ἔτος 1951). 17) Γερμανὸς ὁ Δ' (119-120, 1953). 18) Τὸ αἶτημα τῆς ἐποχῆς μας (191, 1955). 19) Οἰκουμενικὴ κίνησις (192, 1955). 20) Ἡ στάσις τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἔναντι τῆς Οἰκουμενικῆς κινήσεως (193-194, 1955). 21) Τὸ ἐν Μπωσσαί Ἰνστιτούτον Οἰκουμενικῶν Σπουδῶν (195-197, 1955). 22) Τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα καὶ τὸ Εὐαγγέλιον (λόγος) (204-205, 1955). 23) Ἡ παγκόσμιος ἔνωσις τῶν Χριστιανικῶν ὁργανώσεων νέων. Ὁ προσεχὴς ἑορτασμὸς τῆς ἑκατονταετηρίδος αὐτῆς (211-212, 1955). 24) Ἐξ οἰκείων τὰ περισσότερα βέλη (215-217, 1955). 25) Οἰκουμενικὸν Ἰνστιτούτον Μπωσσαί (218, 1955). 26) Σκέψεις ἐπὶ τοῦ ἀεροπλάνου (220, 1955). 27) Ἡ θρησκευτικότης εἰς τὴν ἐποχὴν μας (227, 229, 1955). 28) Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν (230, 1955). 29) Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν. Σύγκλησις τῆς Ἐκτελεστικῆς καὶ Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Νταβὸς τῆς Ἑλβετίας, κατὰ Ἰούλιον 1955 (231-232, 1955 καὶ 235-236 καὶ 238, 1956). 30) Βηθλεεμικὴ γοητεία (233, 1955). 31) Ὁ χρόνος καὶ ὁ ἄνθρωπος (234, 1955). 32) Ἀναβίωσις τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος ἐν Ἀμερικῇ (245, 1956). 33) Ἡ θρησκεία ἐν Ρωσίᾳ (257, 1956). 34) Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν. Τὸ ἐν Οὐγγαρία Συνέδριον τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς αὐτοῦ (267-270, 1956). 35) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν ἔναντι τῶν τελευταίων γεγονότων (280, 1956). 36) Περὶ τὸ θέμα τοῦ προσηλυτισμοῦ (284-285, 1956 καὶ 287-289, 1957). 37) Σταθμὸς καὶ ἀφετηρία ζωῆς (288, 1957). 38) Μία Οἰκουμενικὴ συγκέντρωσις (301, 1957). 39) Παρὰ τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου (302, 1957). 40) Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν (303, 1957). 41) Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον (307-312, 1957). Τὰ ἐξ ταῦτα ἄρθρα ἐκυκλοφόρησαν καὶ εἰς ἀνάτυπον. 42) Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν. Περὶ τὸ πρόβλημα τῆς Ὁρθοδόξου συμμετοχῆς (314-315, 1957). 43) Στροφή πρὸς τὸν Θεὸν (330, 1957). 44) Ἡ ἐλπὶς τοῦ κόσμου (337, 1957). 45) Ἡ ἐφήμερος ζωὴ μας καὶ αἱ αἰώνιοι ἀξίαι (338, 1958). 46) Ἀνάγκη θρησκευτικῆς ἀτμοσφαιρας (340, 1958). 47) Χωρὶς προκλήσεις (342, 1958). 48) Δορυφόροι καὶ ἄνθρωποι (344, 1958). 49) Ἐπὶ τῇ Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ προσκύνησις τῶν ἱ. εἰκόνων (346, 1958). 50) Χριστιανικὴ τελειότης (348, 1958). 51) Ἰδοὺ βαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα (351, 1958). 52) Ὁρθρὸς Ἀναστάσεως (352, 1958). 53) Εἰς τὴν Εὐγενίαν Κωνσταντινίδου (353, 1958). 54) Τὸ Συνέδριον τοῦ Λάμπειθ (359,

1958). 55) Ἡ ἀγάπη βάσις τοῦ πανανθρωπίνου πολιτισμοῦ (360, 1958). 56) Ὁ ἄνθρωπος ὡς θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ ἀξία (361, 1958). 57) Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν. Διεύθυνσις Διεκκλησιαστικῆς Βοηθείας. (366, 368, 371 καὶ 372, 1958). 58) Τὸ Συνέδριον τοῦ Λάμπειθ. Ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ (374, 1958). 59) Τὸ Συνέδριον τοῦ Λάμπειθ καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἐνότης (375, 1958). 60) Λευκοὶ δρόμοι (377, 1958). 61) Ὁ ἀοίδιμος Πάπας Πίος ΙΒ' (380, 1958). 62) Ὁ ἀπολογισμὸς μιᾶς δεκαετίας (384 καὶ 387, 1958). 63) Βηθλεεμικὴ εἰρήνη (389, 1958). 64) Πρὸς τὸ νέον ἔτος (390, 1958). 65) Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία κατὰ τὸ ἔτος 1958 (391-396, 1959). 66) Χαῖρε Κεχαριτωμένη (405, 1959). 67) Τὸ θάμβος τῆς Ἀναστάσεως (407, 1959). 68) Ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἔνωσιν (413-414, 416 καὶ 418-419, 1959). 69) Μονόλογος καὶ διάλογος (422-424, 1959). 70) Ἀπὸ τὴν ἱερὰν πορείαν (441, 1959). 71) Ἀνθρώπινοι εὐθῦναι καὶ πόθοι (442, 1959). 72) Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία κατὰ τὸ ἔτος 1959 (444-448, 1960). 73) «Καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν» (457, 1960). 74) Ἔτος προσφύγων (466-468, 1960). 75) Τὸ Συνέδριον τοῦ Ἐδιμβούργου (475-476 καὶ 478, 1960). 76) «Ἵψηλὸς πύργος σωτηρίας» (480, 1960). 77) Πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀγωγή (483, 1960). 78) Ἡ παρηγορία τῆς πίστεως (487, 1960). 79) Χριστουγέννων πνοή (494, 1960). 80) Τὸ 1960 καὶ ὁ Χριστιανικὸς κόσμος (497-499 καὶ 501-503, 1961). 81) Ἀνθρώποι καὶ δορυφόροι (515, 1961). 82) Εἰς τὸν θρόνον τῆς Καντουαρίας (518, 1961). 83) Αἱματογραμμμένη ἐκκλησις (528, 1961). 84) Τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον Ρόδου (532-534, 1961). 85) Ἡ Γ' ἐν Νέφ Δελχῆ Συνέλευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν (537-540, 1961). 86) Ἡ παρουσία καὶ συμμετοχὴ τῶν Ὁρθοδόξων εἰς τὴν Συνέλευσιν ἐν Ν. Δελχῆ (541, 1961). 87) Τὸ 1961 καὶ ὁ Χριστιανικὸς κόσμος (548-550, 1962). 88) Κοινωνικὸν ἦθος (568, 1962). 89) Προσωπικότης καὶ ἦθος (573, 1962). 90) [Ἐκθεσις περὶ τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν] (580, 1962). 91) Μπλαϊζ Πασκάλ (594 καὶ 596-597, 1962). 92) Τὸ ἔτος 1962 καὶ ὁ Χριστιανικὸς κόσμος (600-603, 1963). 93) Ἡ σιωπὴ τοῦ Ἐσταυρωμένου (613, 1963). 94) Ὁ Πάπας Ἰωάννης ΚΓ' καὶ ἡ ἐποχὴ του (623, 1963). 95) Τὸ ἐν Μοντρεάλ Δ' Παγκόσμιον Συνέδριον τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις» (633, 1963). 96) Προσφώνησις κατὰ τὴν Πατριαρχικὴν χοροστασίαν ἐν τῷ ἑορτάζοντι Ἰ. Ναῶ Αὐτῆς [τῆς Παναγιότητός του] τοῦ Ἀγίου Δημητρίου τῇ 27 λήγοντος μηνός (644, 1963). 97) Περὶ τὴν ἐν Ρόδῳ Πανορθόδοξον Σύσκεψιν 1963 (646-650, 1963). 98) Τὸ ἔτος 1963 καὶ ὁ Χριστιανικὸς κόσμος (653-657, 1964). 99) Τὸ Δ' Παγκόσμιον Συνέδριον τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις» ἐν Μοντρεάλ ἀπὸ 12-26 Ἰουλίου 1963 (661-665, 1964).

Χίου Διονύσιος Μπαϊρακτάρης.

Ὁ Διονύσιος Μπαϊρακτάρης ἐγεννήθη εἰς τοὺς Γραμματικιάνους Κύμης κατὰ τὸ ἔτος 1927. Μετὰ τὴν στοιχειώδη μόρφωσιν αὐτοῦ ἐφοίτησεν εἰς τὸ γυμνάσιον Κύμης, καὶ ἀποφοιτήσας ἐξ αὐτοῦ ἐνεγράφη εἰς τὸ Ἀνώτερον Ἐκκλησιαστικὸν Φροντιστήριον τῆς ἐν Ἀθήναις Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς. Ἐπειτα ἐφοίτησεν εἰς τὴν Θεολογικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀποφοιτήσας δὲ ταύτης παρηκολούθησε μαθήματα εἰς τὴν Νομικὴν σχολὴν τοῦ ἰδίου Πανεπιστημίου. Τῇ 14 Μαρτίου τοῦ 1952 ἐκάρη μοναχὸς τῆς μονῆς Πεντέλης καὶ τῇ 19 τοῦ ὡς ἄνω μηνὸς ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Μεσσηνίας Χρυσοστόμου Δασκαλάκη (1945-1961), καὶ διωρίσθη ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου μέχρι τῆς χειροτονίας αὐτοῦ εἰς πρεσβύτερον καὶ τῆς χειροθεσίας του εἰς ἀρχιμανδρίτην, γενομένης τῇ 20 Νοεμβρίου τοῦ 1960 ὑπὸ τοῦ Ἐδέσσης καὶ Πέλλης Διονυσίου Παπανικολοπούλου (1951-1967). Ἐν συνεχείᾳ κατετάγη εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν καὶ ὑπηρετήσεν εἰς διαφόρους ὑπηρεσίας, διδάξας παραλλήλως εἰς τὰς σχολὰς ὑπαξιωματικῶν τοῦ Πόρου καὶ τοῦ Ναυστάθμου Σαλαμῖνος. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1978 προήχθη καὶ ἐτοποθετήθη ὡς Γενικὸς Διευθυντὴς Ὀρησκευτικοῦ σώματος τῶν Ἑλληνικῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Κατὰ τὸ ἔτος 1977 μετέσχεν εἰς συνέδριον στρατιωτικῶν ἱερέων ἐν Λονδίῳ καὶ εἰς παρόμοιον συνέδριον συγκληθὲν εἰς τὸ Μόναχον κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος. Μετέσχεν ἐπίσης, ἐν ἔτει 1979, εἰς συνέδριον ἀρχηγῶν Ὀρησκευτικοῦ σώματος Γενικῶν Ἐπιτελείων εἰς Οὐάσιγκτων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς⁵⁸.

Ὁ Διονύσιος Μπαϊρακτάρης ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μητροπολίτης Χίου, Φαῶν καὶ Οἴνουσσῶν τῇ 6 Νοεμβρίου τοῦ 1979 καὶ ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς τῇ 11 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ Τίκα (1974 καὶ ἐξῆς).

Κατὰ τὸν ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ του λόγον, μεταξύ τῶν ἄλλων, εἶπε καὶ ταῦτα:

«Κύριος ἐμοὶ βοηθὸς καὶ οὐ φοβηθήσομαι». «Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω;» Ἐλπίζω λοιπὸν ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, βαδίζω βαδίζω πρὸς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, ὅπου «Χριστὸς παραγενόμενος Ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειότερας σκηνῆς οὐ χειροποιήτου, τοῦτ' ἔστιν οὐ διὰ ταύτης τῆς κτίσεως, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφ' ἅπαξ εἰς τὰ Ἅγια, αἰώνιαν λύτρωσιν εὐράμενος»...

Ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου καὶ τὴν ἀγάπην μου πρὸς τὰς Ἐνό-

58. Ἐκκλησία, ΝΣΤ' (1979), σελ. 521.

πλους Δυνάμεις τῆς χώρας, τὰς ὁποίας ὑπηρετήσα ἐπὶ 19 ἔτη καὶ παρακαλῶ τὸν Θεὸν τῶν Δυνάμεων, τὸν συντρίβοντα πολέμους ἐν ὑψηλῶ βραχίονι, νὰ ὀδηγῇ ταύτας ἀπὸ νίκης εἰς νίκην καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καὶ ἡ Ὑπέροχος Στρατηγός, ἡ κραταιὰ ἀντίληψις τοῦ Γένους μας, εἴθε νὰ τὰς σκέπη καὶ νὰ τὰς διαφυλάττη ἀτρότους ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ὑπερτάτου πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος».

Κατέληξε δὲ διὰ τῆς ἐξῆς προσευχῆς:

«Σὺ εἶ Χριστέ καὶ Θεέ μου, εἰς ὃν ἀείποτε ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τὰς ἐλπίδας μου καὶ τὴν ζωὴν ἀνεθέμην. Σὺ Χριστέ, οἰκονόμον πιστὸν τῆς ἀρχιερατικῆς χάριτος ἀνάδειξόν με· ποιήσόν με μιμητὴν Σοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένος, τιθέντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων· ὀδηγὸν τυφλῶν· φῶς τῶν ἐν σκότει· παιδευτὴν ἀφρόνων· διδάσκαλον νηπίων· παρήγορον τῶν ἐν θλίψει· προστάτην τῶν ἀδικουμένων καὶ πασχόντων· φωστῆρα ἐν κόσμῳ· ἀντάξιον τῆς εὐσεβείας καὶ τοῦ ἐνθέου ζήλου τοῦ ἐμπιστευομένου μοι Χιακοῦ λαοῦ· ἵνα, καταρτίσας τὰς ψυχὰς εἰς ὧν τὴν Ἐπισκοπὴν καλοῦμαι, παραστῶ χάριτι Σῆ, ἀκαταίσχυντος τῷ βήματί Σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μεγάλῃ καὶ ἐπιφανεῖ· πρεσβείαις τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης Μητρὸς Σου, τῶν Ἁγίων Μηνᾶ, Βίκτωρος καὶ Βικεντίου, πολιούχων τῆς Χίου, ὧν τὴν μνήμην σήμερον ἐπιτελοῦμεν, τῶν Ἁγίων Μεγαλομαρτύρων Θεοδώρου Τήρωνος καὶ Στρατηλάτου, πολιούχου τῆς γενετείρας μου, τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικολάου Ἀρχιεπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ θαυματουργοῦ, προστάτου τῶν ναυτιλομένων, τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης, καὶ πάντων τῶν Ἁγίων. Ἀμήν»⁵⁹.

Σὺν τῇ ποιμαντορίᾳ καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει ὁ Χίου Διονύσιος Ἰδρυσεν, ἐν ἔτει 1983, Σχολὴν Ἐκκλησιαστικῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἐν Χίῳ καὶ ἔθεσεν εἰς λειτουργίαν τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Στέγην αὐτοεξυπηρετουμένων ὑπερηλικῶν ἐν Χίῳ, ἐθεμελίωσε δὲ καὶ Ἄσυλον ἀνιάτων μετὰ τμήματος πασχόντων παιδῶν.

Ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1983 ἤρχισε τὴν ἔκδοσιν τριμηνιαίου περιοδικοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον Δελτίον Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν, δημοσιεύει δὲ καὶ ἐποικοδομητικὰ ἄρθρα εἰς τὰς ἐν Χίῳ ἐφημερίδας Χιακὸς Λαὸς καὶ Πρόοδος, ὡς καὶ εἰς τὰς Εὐβοϊκὰς ἐφημερίδας Κυμαϊκὴ (Κύμης) καὶ Πανευβοϊκὸν Βῆμα (Χαλκίδος). Ὁ Χίου Διονύσιος διαποιμαίνει μέχρι σήμερον τὴν μητρόπολιν αὐτοῦ.

Κυθήρων Ἰάκωβος Κορόζης.

Ὁ Ἰάκωβος Κορόζης ἐγεννήθη εἰς τὸ Βασιλικὸν τῆς Χαλκίδος ἐν ἔτει

59. Ἐκκλησία, ΝΣΤ' (1979) σελ. 519 καὶ σελ. 520.

1927. Τὸ βαπτιστικόν του ὄνομα ἦτο Θεόφιλος. Μετὰ τὴν στοιχειώδη μόρφωσιν αὐτοῦ εἰς τὴν γενέτειράν του, ἐπεράτωσε τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς εἰς τὸ γυμνάσιον Χαλκίδος. Ἐν ἔτει 1945 εἰσῆχθη εἰς τὴν Θεολογικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Λαβὼν τὸ πτυχίον αὐτοῦ ἐκάρη μοναχός, τῇ 9 Μαρτίου τοῦ 1952, τῆς μονῆς ἁγίου Νικολάου Σαλαμῖνος τῆς τότε μητροπόλεως Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος καὶ τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Ἰακώβου Βαβανάτσου (1936-1962) τοῦ μετέπειτα ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν (1962). Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1953 προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων Ἀθηναγόρου Καβάδα (1951-1963), καὶ ἐχειροτονήθη ἐν Παρισίοις πρεσβύτερος, τῇ 8 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου, ὑπὸ τοῦ τότε ἐπισκόπου Ρηγίου Μελετίου Καραμπίνη (1953-1963) ἔπειτα δὲ μητροπολίτου Γαλλίας (1963 καὶ ἐξῆς), παρὰ τοῦ ὁποίου Ρηγίου ἐχειροθετήθη ἀρχιμανδρίτης τῇ 10 Ἰουλίου 1954 ἐν Μασσαλίᾳ.

Κατὰ τὴν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ παραμονὴν του ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς ἐν νοτίῳ Γαλλίᾳ πόλεως Aix — en Provence Ἑρμηνεῖαν Καινῆς Διαθήκης. Ὑπηρέτησεν εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Θυατείρων καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν μητρόπολιν Γαλλίας ἐπὶ μίαν δεκατετραετίαν ὡς ἐφημέριος Ἑλληνορθόξων παροικιῶν τῆς νοτίου Γαλλίας, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δέκα τελευταῖα ἔτη εἰς τὴν Ἑλληνορθόδοξον παροικίαν τῆς Μασσαλίας. Κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν του ταύτην ἐν Γαλλίᾳ ὑπηρεσίαν συνέβαλεν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Γηροκομείου τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος τῆς Μασσαλίας, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης τῆς Ἑλληνορθόδοξου παροικίας τοῦ Πόρ-ντε-Μπουκ τῆς ὁποίας εἶναι μέγας εὐεργέτης. Συνέβαλεν ὡσαύτως εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου τῆς Ἑλληνορθόδοξου παροικίας τοῦ Πόρ σεν Λουί ντι-Ρὼν καὶ εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ναοῦ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου τῆς Ἑλληνορθόδοξου παροικίας τῆς Μασσαλίας. Τῇ ἐνεργείᾳ του ἐχορηγήθη ὑπὸ τοῦ Δημάρχου τῆς Μασσαλίας οἰκόπεδον πρὸς ἀνέγερσιν ὀρθόδοξου ναοῦ καὶ Κατηχητικοῦ σχολείου. Ὑδρυσεν πέντε ὀρθόδοξα Ἑλληνικὰ Κατηχητικὰ σχολεῖα τῶν ὁποίων ὑπῆρξε κατηχητής, καὶ ἐφρόντισε διὰ τὴν ὕδρυσιν Φιλοπτώχων Ταμείων εἰς τὰς παροικίας εἰς τὰς ὁποίας ἐφημέρευσεν.

Ἐπανελθὼν, ἐν ἔτει 1967, εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπηρέτησεν ὡς ἱερατικῶς προϊστάμενος τῶν ναῶν Φανερωμένης Χολαργοῦ, ἁγίου Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν καὶ ἁγίας Αἰκατερίνης Κάτω Πετραλώνων τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Ἐπὶ ἐξάμηνον ὑπηρέτησεν εἰς τὴν μητρόπολιν Φλωρίνης, διετέλεσε δὲ καὶ διευθυντὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς σχολῆς Εἰάνθης. Ἐχρημάτισε προϊστάμενος τοῦ Γραφείου φιλοξενείας τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ ἀπεσπάσθη εἰς τὴν Ἑλληνορθόδοξον παροικίαν Τζιμπουτι τῆς μητροπόλεως Ἀζώμης εἰς τὴν Γαλλικὴν Σομαλίαν. Ἐν ἔτει 1975 διωρίσθη κωδικογράφος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ 1976 τακτικὸν μέλος τῆς μο-

νίμου Συνοδικῆς ἐπιτροπῆς προαγωγῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου. Ἀπὸ 1 Αὐγούστου 1974 μέχρι τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ εἰς μητροπολίτην ὑπηρέτησεν, ἐν ἀποσπάσει, ὡς ἐφημέριος τοῦ ἐν Ἀθήναις θεραπευτηρίου «Ὁ Εὐαγγελισμός»⁶⁰.

Ὁ Ἰάκωβος Κοροζῆς ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μητροπολίτης Κυθήρων τῇ 25 Φεβρουαρίου τοῦ 1980 καὶ ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἦτοι τῇ 2 Μαρτίου, ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῶ τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ Τίκα (1974 καὶ ἐξῆς).

Εἰς τὸν χειροτονητήριόν του λόγον, μεταξὺ ἄλλων, εἶπε καὶ ταῦτα:

«Πολλοὶ εἶπον, ὅτι εἰς τοιαύτας στιγμὰς τὰ αἰσθήματα ἐκφράζονται μὲ δάκρυα καὶ σιωπὴν. Ὁ μέγας μάλιστα πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅταν ἐδέχετο τὸν τοῦ πρεσβυτέρου βαθμὸν ἔλεγε τοὺς συγκινητικοὺς αὐτοὺς λόγους: «Ἄρα ἀληθῆ τὰ συμβάντα περὶ ἡμᾶς; Καὶ γέγονεν ὄντως τὰ γεγενημένα καὶ οὐκ ἐξηπατήμεθα; Οὐδὲ νῦν τὰ παρόντα καὶ ἕναρ ἀλλ' ἡμέρα ὄντως ἐστὶ καὶ ἐργηγοροῦμεν ἅπαντες». Ἦτο γεγονός τὸ λαμβάνον χώραν τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ὅμως τοῦ ἐφαίνετο ὡς ὄνειρον, τόσον πολὺ εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ τὸ δέος τοῦ μεγέθους τῆς ἱερωσύνης...

Εἰς τὴν θείαν στηριζόμενος βοήθειαν, ἥτις τὰ ἀσθενῆ μου θὰ θεραπεύσῃ καὶ τὰ ἐλλείποντά μοι θὰ ἀναπληρώσῃ. Ἡ θεία βοήθεια καὶ θάρρος καὶ δύναμιν πολλὴν θέλει μοι δώσει, ἵνα οὕτω φανῶ ἄξιος ἐργάτης τῆς ποιμένης τῶν προβάτων Αὐτοῦ, ἄξιος ἐργάτης τοῦ ἀμπελώνου Κυρίου, πνευματικὸς διδάσκαλος καὶ ἐμψυχωτὴς ἐνθερμος τῶν ὁπαδῶν Αὐτοῦ, ἀκαταπόνητος τῆς λύπης παρήγορος, φιλόστοργος πατήρ καὶ ἀδελφός. Καὶ ταῦτα πάντα ἀναφέρονται εἰς τὰ καθήκοντα τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τοῦ κληρικοῦ, ὁ ὁποῖος περιβάλλεται σὺν τῷ ἀξιωματικῷ καὶ τὴν εὐθύνην τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν, περὶ τῆς ὁποίας θὰ ἀποδώσῃ λόγον, διότι «οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ» (Ἐβρ. 5,4). Ἐπὶ πλέον φιλάγαθον, σῶφρονον, δίκαιον καὶ ὅσιον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου (Τίτου 1,8) θέλει ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος τὸν οἰκονόμον τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ δὲ ὁ ἁμαρτωλὸς ποῦ πορεύομαι;

Διστακτικὰ φέρων τὰ βήματά μου πρὸ τοῦ Ἱεροῦ Θυσιαστηρίου, κλίνω ταπεινῶς τὸ γόνυ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, δεόμενος ἵνα ἡ θεία Χάρις κατασκηνώσῃ ἐπ' ἐμέ»⁶¹.

Σὺν τῇ ἀναλήψει τῆς ποιμαντορίας αὐτοῦ ὁ Κυθήρων Ἰάκωβος μεταβάς εἰς Αὐστραλίαν, ἐνθα διαμένουν πολλοὶ Κυθήριοι, ἐπέτυχε τὴν ἐναρξιν λειτουργίας τοῦ ἐπὶ τριάκοντα δύο ἔτη εὐρισκομένου ἐν ἀδρανεῖα κληροδοτήματος

60. Ἐκκλησία, ΝΖ' (1980), σελ. 135.

61. Ἐκκλησία, ΝΖ' (1980), σελ. 134, σελ. 135 καὶ σελ. 136.

του ἔκ Κυθήρων καταγομένου Γεωργίου Σκλάβου, συνολικοῦ ποσοῦ 200 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, καὶ ἤρχισεν ἡ ἀνέγερσις εἰς τὰ Κύθηρα Στέγης κατακοίτων πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ κληροδοτήματος. Κατὰ τὸ ἔτος 1981 ἐγένετο μετατροπὴ τοῦ προσκυνήματος τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ ἐν Κυθήροις εἰς ἀνδρῶν μονήν. Ὁ Κυθήρων Ἰάκωβος διαποιμαίνει μέχρι σήμερον τὴν μητρόπολιν αὐτοῦ.

Μηθύμνης Χρυσόστομος Καλαματιανός.

Ὁ Χρυσόστομος Καλαματιανός, κατὰ κόσμον Κυριάκος, ἐγεννήθη εἰς τὴν Χαλκίδα ἐν ἔτει 1930. Μετὰ τὴν στοιχειώδη μόρφωσιν αὐτοῦ, ἐφοίτησεν εἰς τὸ γυμνάσιον Χαλκίδος, ἐργαζόμενος ἐκ παραλλήλου. Ἐφοίτησεν ἀργότερον εἰς τὴν Θεολογικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἔλαβε τὸ πτυχίον αὐτοῦ τὸ 1971. Τῇ 2 Ὀκτωβρίου τοῦ 1954 ἐκάρη μοναχὸς τῆς μονῆς τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων Μελισσοτόπου Καστορίας, τῇ δὲ ἐπομένῃ ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπὸ τοῦ Καστορίας Νικηφόρου Παπασιδέρη (1936-1958) καὶ διωρίσθη διάκονος τοῦ ἐν Κηφισσίᾳ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν παρέμεινε μέχρι τῆς χειροτονίας αὐτοῦ εἰς πρεσβύτερον καὶ τῆς χειροθεσίας εἰς ἀρχιμανδρίτην, γενομένης τῇ 23 Ἀπριλίου τοῦ 1967 ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου πρώην Ἀθηνῶν καὶ προέδρου Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Ἰακώβου Βαβανάτσου (1962-1968), καὶ διωρίσθη ἐφημέριος τοῦ ὡς ἄνω ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου Κηφισσίας. Κατὰ τὸ ἔτος 1968 ἐφημέρευσε, κατ' ἀπόσπασιν, εἰς τὸν ναὸν Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ Σπάτων Ἀττικῆς καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸν ναὸν Παναγίας Ἐλευθερωτρίας Κοκκιναρᾶ Κηφισσίας. Τὸ 1969 μετετέθη ἐκ τοῦ ναοῦ ἁγίου Δημητρίου Κηφισσίας εἰς τὸν ναὸν Ζωοδόχου Πηγῆς Μελισσιῶν καὶ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος μετετέθη εἰς τὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ ναοῦ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ἐκάλης μέχρι τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ εἰς μητροπολίτην. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διακονίας καὶ τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον καὶ ἐδίδασκεν εἰς τὰ ἐνοριακὰ Κατηχητικὰ σχολεῖα.

«Ὑπηρέτησεν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀττικῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1972, ἀπασχολούμενος κατ' ἀρχὴν μὲ τὴν διεκπεραίωσιν διαφόρων ἐγγράφων τοῦ μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὴν τήρησιν τῶν πρακτικῶν αὐτοῦ. Ἐν συνεχείᾳ, τὸ ἔτος 1974, ὤρισθη Γραμματεὺς Διοικητικοῦ αὐτῆς, μέχρι τοῦ ἔτους 1976.

Ἐν ἔτει 1976 προσελήφθη εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔνθα ὑπηρέτησε μέχρι τῆς εἰς ἀρχιερέα ἐκλογῆς του, κατ' ἀρχὴν ὡς πρωτοκολλητῆς, ἐν συνεχείᾳ δὲ διὰ Συνοδικῆς ἀποφάσεως ὤρισθη Γραμματεὺς τῆς Συνοδικῆς ἐπιτροπῆς προνοίας καὶ εὐποιτίας. Παρὰλλήλως εἶχον ἀνατεθῆ αὐτῷ καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀρχιεροφύλακος τῆς Ἱ. Συνόδου,

ὡς καὶ τοῦ Γραμματέως τῆς ἐξ ἀρχιερέων Ἐπιτροπῆς μελέτης θεμάτων νεωκέρων»⁶².

Ὁ Χρυσόστομος Καλαματιανὸς ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μητροπολίτης Μηθύμνης τῆ 2 Μαΐου τοῦ 1984 καὶ ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς τῆ 6 Μαΐου ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ Τίμα (1974 καὶ ἐξῆς).

Κατὰ τὸν ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ λόγον αὐτοῦ εἶπε καὶ ταῦτα, μεταξὺ ἄλλων:

«Πρὸ τῶν μεγαλυτέρων ὅμως εὐθυνῶν, τὰς ὁποίας καλοῦμαι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀναλάβω τώρα ὡς ἐπίσκοπος αὐτῆς, ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος ποὺ διακατέχουν τὴν ὑπαρξί μου εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτερος, διότι ἡ Ἐκκλησία μοῦ ἀναθέτει τὴν διαποίμανσιν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μηθύμνης, μοῦ ἀναθέτει τὴν διαποίμανσιν ψυχῶν ἀθανάτων ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανε.

Μέγα καὶ ὑψηλὸ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης. Καὶ εἶναι μέγα καὶ ὑψηλὸ διότι ἡ ἀρχιερωσύνη ἴσταται πάρα πολὺ ὑψηλὰ ὄχι μόνον διὰ νὰ παραλαμβάνῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν θείαν Χάριν καὶ νὰ τὴν παρέχῃ εἰς τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀνεβάξῃ εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, νὰ ὀδηγῇ τοὺς ἀνθρώπους κοντὰ στὸ Θεό.

Ὁ ἀποστολικὸς πατὴρ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος εἰς τὴν πρὸς Φιλαδελφεῖς Ἐπιστολὴν του, ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, γράφει: «Καλοὶ μὲν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ τοῦ λόγου διάκονοι, κρείσσων δὲ ὁ ἀρχιερεὺς ὁ πεπιστευμένος τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων, ὃς μόνος πεπιστευταὶ τὰ κρυπτὰ τοῦ Θεοῦ» (Φιλαδ. IX, 25)...

Δὲν ἀπελπίζομαι ὅμως οὐδὲ δειλιῶ. Ὁ Ἰησοῦς πρὸ τῆς Ἀναλήψεώς του μεταξὺ ἄλλων ὑπεσχέθη εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ εἰς ὄλους ἐκείνους ποὺ θὰ ἐπίστευον διὰ τῶν μαθητῶν του εἰς Αὐτόν, ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἐγκαταλείψῃ: «Ἴδου ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. 28,20). Ἐκεῖνος λοιπὸν ὁ ὁποῖος «τὰ ἀσθενῆ θεραπεύει καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῖ», ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ με ἐγκαταλείψῃ καὶ ὅτι θὰ εἶναι ὀδηγός μου καὶ συμπαραστάτης μου καὶ εἰς τὴν νέαν αὐτὴν διακονίαν τὴν ὁποίαν σήμερον ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία μοῦ ἀναθέτει».

Κατέληξε δὲ διὰ τῆς ἐξῆς προσευχῆς:

«Καὶ νῦν κλίνας τὸν ἑαυτοῦ αὐχένα πρὸ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλοσύνης Σου, Κύριέ μου καὶ Θεέ μου, δέομαί Σου καὶ σὲ παρακαλῶ, κατὰπεμψον τὸ Πανάγιόν Σου Πνεῦμα ἐπ' ἐμέ ὅπως τὸ κατέπεμψες ἐν εἶδει πυρίνων γλωσσῶν εἰς τοὺς ἁγίους Σου μαθητάς καὶ Ἀποστόλους καὶ χάρισέ μου φωτισμὸν θεῖον καὶ ἰκάνωσόν με εἰς τὸ νὰ ἐπιτελῶ καὶ τὰ νέα μεγάλα καὶ βαρύτερα κα-

62. Ἐκκλησία, ΞΑ' (1984), σελ. 370.

θήκοντά μου πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ λογικοῦ Σου ποιμνίου, τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μηθύμνης, τῆς ὁποίας τὴν διαποιμάνσιν μοῦ ἐμπιστεύεσαι καὶ πρὸς δόξαν τῆς Ἀγίας Σου Ἐκκλησίας. «Ἐτοίμη ἡ καρδιά μου, ὁ Θεός, ἐτοίμη ἡ καρδιά μου» (Ψαλμ. 107,1)⁶³.

Ὁ Μηθύμνης Χρυσόστομος διαποιμαίνει μέχρι σήμερον τὴν μητρόπολιν αὐτοῦ.

(Συνεχίζεται)

63. Ἐκκλησία, ΞΑ' (1984), σελ 369 καὶ σελ. 370. — Πανευβοϊκὸν Βῆμα, (ἐφημερίς), Χαλκίς, 10 Μαΐου 1984, σελ. 3.